

УВОД.....	2
1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	5
1.1. Правни и плански основ	5
1.2. Кратак преглед садржаја и циљева плана и његов однос са другим плановима	6
1.3. Разматрана питања и проблеми угрожавања и заштите животне средине	58
1.4. Резултати претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама	58
2. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ПРИРОДНЕ И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЊЕНОГ МОГУЋЕГ РАЗВОЈА.....	60
2.1. Природне карактеристике	60
2.2. Опис стања животне средине	69
3. ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПОДРУЧЈА ЗА КОЈА ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДЕ ИЗЛОЖЕНО ЗНАЧАЈНОМ РИЗИКУ	80
4. ПОСТОЈЕЋИ ПРОБЛЕМИ У ПОГЛЕДУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ВЕЗИ СА ПЛАНОМ	81
5. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА	82
5.1. Општи циљеви стратешке процене.....	82
5.2. Посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора	82
6. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	85
6.1. Процена утицаја варијантних решења	85
6.2. Евалуација карактеристика и значаја утицаја	90
6.3. Приказ процењених утицаја Плана на животну средину.....	91
7. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРЕДВИЂЕНЕ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА, СМАЊЕЊА И ОТКЛАЊАЊА НЕГАТИВНОГ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	97
8. ПРИКАЗ МОГУЋИХ ЗНАЧАЈНИХ ПРЕКОГРАНИЧНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	115
9. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА	115
10. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА	116
11. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ.....	123
12. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА	126
13. ЗАКЉУЧАК СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА	127
14. ЗАКОНСКИ ПРОПИСИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	131

УВОД

Законом о стратешкој процени утицаја („Сл. Гласник РС“ бр. 94/24) дефинисана је обавеза спровођења поступка стратешке процене утицаја на животну средину за стратегије, програме и планове из области урбанистичког или просторног планирања.

Стратешка процена утицаја на животну средину је инструмент којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји планских решења на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана, у овом случају Плана генералне регулације, и одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину и здравље људи. У савременом планирању простора, увођењем Извештаја о стратешкој процени утицаја, еколошка димензија прожима читав процес израде планских докумената и интегрисана је у планска решења, чиме планови постају квалитетнији и усклађенији са концептом одрживог развоја.

Циљ израде и доношења Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину је стварање законског и планског основа за просторно уређење предметног подручја, у циљу превентивног спречавања неповољних и негативних утицаја на животну средину.

Применом стратешке процене утицаја у планирању отвара се простор за сагледавање насталих промена у простору и уважавање потреба предметне средине. Планирање подразумева развој, а нова стратегија одрживог развоја захтева заштиту животне средине.

Ако пројектна анализа није била у могућности да усмерава развој услед њене ограничене улоге у планирању, примена анализе би требало да омогући постављање једног новог система вредности, уз уважавање сазнања о нарушеном природном систему.

Стратешка анализа интегрише социјално–економске и биофизичке сегменте животне средине, повезује, анализира и процењује активности различитих интересних сфера и усмерава политику, план или програм ка решењима, која су пре свега од интереса за животну средину. Спровођење стратешке процене животне средине заснива се на следећим основним начелима:

- начело одрживог развоја – разматрањем и укључивањем битних аспеката животне средине у припрему и усвајање одређених планова и програма и утврђивањем услова за очување природних ресурса и добара, флоре и фауне и др. доприноси се циљевима одрживог развоја;

- начело интегралности – укључивање услова заштите животне средине (очувања и одрживог коришћења биолошке, геолошке и предеоне разноврсности у одговарајуће секторске и међусекторске програме и планове;

- начело предострожности – свака активност мора бити спроведена на начин да се спрече или смање негативни утицаји одређених планова и програма на животну средину пре њиховог усвајања, обезбеди рационално коришћење природних ресурса и сведе на минимум ризик по здравље људи, животну средину и материјална добра узимајући у обзир доступне научне чињенице које указују на могуће ризике;

- начело хијерархије и координације – процена утицаја планова и програма врши се на различитим хијерархијским нивоима на којима се доносе планови и програми, док се транспарентност у одлучивању обезбеђује узајамном координацијом надлежних и заинтересованих органа у поступку давања сагласности на стратешку процену, кроз консултације, односно обавештавања и давања мишљења на план или програм;

- начело избегавања двоструке процене – релевантни подаци о утицајима који су изведени у раније спроведеним поступцима стратешке процене утицаја могу се користити за потребе процене значајних утицаја планова и програма који припадају истој хијерархијској структури у циљу избегавања двоструке процене већ довољно утврђених значајних утицаја на одређене чиниоце животне средине;

- начело јавности – у циљу информисања јавности о одређеним плановима и програмима и о њиховом могућем утицају на животну средину, јавност мора, пре доношења било какве одлуке, као и после усвајања плана и програма имати приступ информацијама које се односе на те планове и програме или њихове измене.

Израда предметног извештаја законски је регулисана применом Закона о заштити животне средине ("Сл. гласник РС", бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - др. закон, 95/2018 - др. закон и 94/2024 - др. закон) и Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл.гласник РС“ бр.94/24) што отвара могућност усклађивања овог процеса са поступком припреме и израде планских докумената. Наведени Закон о СПУ урађен је у складу са основним смерницама које су прописане Директивом Европског парламента и Савета од 27.6.2001. (Директиве 2001/42/ЕЗ), као и у складу са Протоколом о Стратешкој процени утицаја усвојеног 2003.г. у Кијеву која инсистира на вредновању нацрта планова и програма са аспекта последица на животну средину, уз ефикасно и транспарентно укључивање заинтересоване јавности већ у фази одлучивања о потреби израде предметног извештаја. Током израде извештаја о СПУ омогућено је правовремено интегрисати еколошке аспекте у процес дефинисања планских решења (током целокупног поступка израде плана), на основу чега се добија могућност избора најповољнијег варијантног решења (уколико је више њих предложено) и формирања просторно – урбанистичког плана у складу са концептом одрживог развоја.

Носилац израде Извештаја о стратешкој процени на животну средину Плана генералне регулације за насељено место Јабучје је предузеће „Урбанпројект“ А.Д. Чачак. У изради извештаја ангажоване су одговарајуће струке за поједине области које разматра Стратешка процена утицаја на животну средину, а у циљу добијања што потпунијег и квалитетнијег извештаја.

Једна од предности израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину огледа се у томе што процедура израде Извештаја прати процедуру израде Плана детаљне регулације, што пружа могућност ефикаснијег утицаја на планска решења и благовремено достављање евентуалних примедби и сугестија у циљу унапређења и заштите животне средине.

Основне фазе израде Стратешке процене утицаја

Израда Стратешке процене утицаја на животну средину одвија се у три фазе:

1. припремна фаза Стратешке процене утицаја
2. израда извештаја о Стратешкој процени утицаја
3. фаза одлучивања

Прва фаза у процедури израде Стратешке процене утицаја је припремна фаза и обухвата:

- 1) одлучивање о спровођењу поступка стратешке процене и обавештавање јавности о одлуци;
- 2) избор Израђивача извештаја о стратешкој процени;
- 3) учешће заинтересованих органа и организација у одлучивању о спровођењу поступка стратешке процене;
- 4) сагласност на предлог одлуке да се не спроводи потупак стратешке процене.

Друга фаза подразумева израду Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину који мора бити међусобно усклађен са проценама утицаја пројеката на животну средину, као и плановима и програмима заштите животне средине на вишим хијерархијским нивоима. Садржина Извештаја о стратешкој процени утицаја Плана детаљне регулације на животну средину је у складу са чланом 14. Закона о Стратешкој процени утицаја и садржи:

- 1) полазне основе стратешке процене;
- 2) општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора;
- 3) процену могућих непосредних, посредних, кумулативних, прекограничних, краткорочних, средњерочних и дугорочних, трајних и привремених, позитивних и

негативних утицаја спровођења плана и програма на чиниоце животне средине на предметном подручју;

4) предлог мера предвиђених за спречавање и/или смањење процењених негативних утицаја на животну средину;

5) одлуку надлежног органа донету у поступку главне оцене прихватљивости за планове и програме који самостално или заједно са другим планом и програмом, пројектом, радовима или активностима, могу да имају утицаја на циљеве очувања и целовитост подручја еколошке мреже;

6) смернице за спровођење стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину;

7) програм праћења стања животне средине у току спровођења плана и програма (мониторинг);

8) приказ коришћене методологије и тешкоће у изради извештаја о стратешкој процени;

9) приказ начина одлучивања, опис разлога дјучујућих за избор датог плана и програма са аспекта разматраних варијантних решења и приказ начина на који су питања животне средине укључена у план и програм;

10) нетехнички резиме информација добијених у оквиру претходних тачака и закључке до којих се дошло током израде извештаја о стратешкој процени представљене на начин разумљив јавности;

11) друге податке од значаја за стратешку процену у складу са критеријумима за оцену извештаја о стратешкој процени.

Извештај о стратешкој процени за планове и програме који самостално или заједно са другим плановима и програмима, пројектима, радовима или активностима, могу да имају утицаја на циљеве очувања и целовитост подручја еколошке мреже, обавезно обухвата посебно издвојене информације о подручју еколошке мреже, мерама спречавања и ублажавања негативних утицаја плана и програма на еколошку мрежу.

Орган надлежан за припрему плана и програма обезбеђује учешће заинтересованих органа и организација и јавности у поступку прибављања сагласности на извештај о стратешкој процени, на начин утврђен овим Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Трећа фаза обухвата поступак одлучивања које се врши на основу:

1) мишљења органа надлежног за заштиту животне средине;

2) учешћа заинтересованих органа и организација;

3) учешћа јавности;

4) прекограничних консултација;

5) извештаја о резултатима учешћа заинтересованих органа и организација и јавности;

6) оцене извештаја о стратешкој процени;

7) сагласности на извештај о стратешкој процени.

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

1.1. Правни и плански основ

Правни основ за израду *Плана генералне регулације за насељено место Јабучје* чине:

- Закон о планирању и изградњи („Сл. гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 - испр, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14-УС, 83/18, 31/19, 37/19 – др. Закон, 9/20, 52/21, 62/23, 91/25 и 80/26);
- Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Сл. гласник РС“, бр. 32/19, 47/25 и 40/26);
- Правилником о класификацији намене земљишта и планских симбола у документима просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС“, бр. 105/20);
- Одлука о изради Плана генералне регулације за насељено место Јабучје, донета на седници Скупштине општине Лајковац, одржаној дана 09.05.2025. године, број 06-54/25-II (Службени гласник општине Лајковац, бр. 7/25).

Плански основ:

Плански основ за израду Плана генералне регулације за насељено место Јабучје је:

- Измена и допуна Просторног плана Општине Лајковац - усаглашавање са одредбама Закона о планирању и изградњи („Сл. гласник општине Лајковац“, бр. 15/18 и 8/19).

Правни основ за израду Извештаја о стратешкој процени утицаја представља:

- Закон о планирању и изградњи („Сл. гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 - испр, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14-УС, 83/18, 31/19, 37/19 – др. Закон, 9/20, 52/21, 62/23, 94/25 и 80/26),
 - Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. Гласник РС“ бр. 94/24) којим је дефинисана обавеза спровођења поступка стратешке процене утицаја на животну средину за планове и програме из области урбанистичког или просторног планирања,
 - Одлука о изради Плана генералне регулације за насељено место Јабучје, донета на седници Скупштине општине Лајковац, одржаној дана 09.05.2025. године, број 06-54/25-II (Службени гласник општине Лајковац, бр. 7/25), где 11. члан наводи да је саставни део одлуке Мишљење о потреби израде Стратешке процене утицаја Плана на животну средину, које је донело Одељење за привреду и имовинско правне послове општинске управе Општине Лајковац број: 501-2/2025-04 од 22.01.2025.године. У оквиру наведеног Мишљења утврђено је да је за потребе израде Плана генералне регулације за насељено место Јабучје, потребна израда стратешке процене утицаја на животну средину.
 - Закон о заштити животне средине („Сл. гласник РС“ бр. 135/04, 36/09, 36/09-др. закон, 72/09-др. закон, 88/10, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18-др.закон, 95/18- др.закон и 94/24-др закон),
- као и други закони и подзаконска акта везана за област заштите природе и животне средине наведени у поглављу XIV.

Плански основ за израду стратешке процене утицаја представља нацрт Плана генералне регулације за насељено место Јабучје (август, 2026), Измена и допуна Просторног плана Општине Лајковац - усаглашавање са одредбама Закона о планирању и изградњи („Сл. гласник општине Лајковац“, бр. 15/18 и 8/19) и Извештај о стратешкој процени утицаја Измене и допуне просторног плана општине Лајковац-усаглашавање са одредбама закона о планирању и изградњи на животну средину (2018.год).

Приликом израде плана и стратешке процене утицаја на животну средину коришћена су стратешка и развојна документа:

- Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја експлоатације колубарско лигнитског басена, на животну средину (август, 2016. год);
- Извештај о стратешкој процени утицаја Измене и допуне просторног плана подручја експлоатације колубарско лигнитског басена, на животну средину (август, 2022. год);
- Програм заштите животне средине општине Лајковац (2015-2024. год),
- Локални план управљања отпадом општине Лајковац за период 2021-2031. године.

1.2. Кратак преглед садржаја и циљева плана и његов однос са другим плановима

Обухват и граница Плана генералне регулације

Граница плана обухвата све катастарске парцела у катастарској општини Јабучје, осим оних које су обухваћене *Планом генералне регулације за насеље Лајковац* (у даљем тексту *ПГР Лајковац*).

Опис границе

За опис границе плана, као почетна тачка је узета најјужнија тачка на граници к.п. бр. 7077, к.о. Јабучје. За смер кретања за опис границе плана узет је смер казаљке на сату.

Део југозападне, северозападна и северна граница плана се поклапају са границом катастарске општине Јабучје. Од почетне тачке граница плана иде ка северозападу пратећи границу катастарске општине Јабучје до катастарске парцеле за реку Колубару (к.п. 8741/1, к.о. Јабучје = 2407/2 к.о. Вреоци). Овде граница плана скреће ка југу пратећи границе катастарских парцела за реку (к.п. 8741/1, к.о. Јабучје = к.п. 2407/2, к.о. Вреоци; к.п. 8741/6, к.о. Јабучје = к.п. 2407/3, к.о. Вреоци; к.п. 8741/7, к.о. Јабучје = к.п. 2407/1, к.о. Вреоци; к.п. 8742/1, к.о. Јабучје = к.п. 2854, к.о. Шопић; к.п. 8771/2, к.о. Јабучје = к.п. 2871/1, к.о. Шопић; к.п. 8771/1, 8772, 8319, 8765/2 к.о. Јабучје = к.п. 2871/2, к.о. Шопић; к.п. 8320, к.о. Јабучје = к.п. 2871/3, к.о. Шопић; к.п. 8773, к.о. Јабучје = к.п. 1762, к.о. Петка; к.п. 8744/1, к.о. Јабучје = к.п. 1761, к.о. Петка), али их не обухвата јер су у питању заједничке парцеле за општину Лајковац, к.о. Јабучје и градску општину Лазаревац, к.о. Вреоци, Шопић и Петка. Граница плана и даље прати парцелу реке Колубаре (к.п. 8743/1 к.о. Јабучје = к.п. 1035/2 к.о. Ћелије, општина Лајковац), с тим што је делимично обухвата.

Пратећи границе поменутих парцела реке, граница плана долази до моста, на к.п. 8743/1, к.о. Јабучје (односно, к.п. 1035/2 к.о. Ћелије), иде паралелно са мостом, обухватајући га, и прелази на другу обалу, затим прати јужну и западну границу поменуте парцеле и долази на јужну границу катастарске општине Јабучје. Граница плана прати јужну границу катастарске општине идући ка западу до укрштања са границом ПГР Лајковац. Граница плана се даље поклапа са границом ПГР Лајковац (од к.п. 146 до к.п. 84, обе к.о. Јабучје) до границе катастарске општине Јабучје и даље поново прати границу катастарске општине до поновног укрштања са границом ПГР Лајковац. Још једном граница плана се поклапа са границом ПГР Лајковац (од к.п. 18 до к.п. 7077, обе к.о. Јабучје), до поновног укрштања са границом катастарске општине Јабучје, односно, до најјужније тачке к.п. 7077, к.о. Лајковац, односно, до почетне тачке.

Све парцеле у обухвату плана се налазе у катастарској општини Јабучје.

Површина обухвата плана износи **4378,20** ha.

Кратак опис планираног стања

Подела на целине и зоне унутар захвата Плана

Простор унутар границе обухвата Плана је, према просторној диспозицији и функцији, подељен на **четири (4) урбанистичке целине**. У оквиру урбанистичке целине 2, у оквиру намене становање, издвајају се две **урбанистичке зоне** ради дефинисања различитих правила уређења и грађења.

Урбанистичка целина 1 обухвата централни део насеља Јабучја, који се планира као простор са већим степеном изграђености и већим присуством централних и комерцијалних функција.

Урбанистичка целина 2 обухвата део језера Паљуви-Виш, као и простор уз језеро, који је планиран као туристички простор.

Урбанистичка целина 3 обухвата простор у северном и североисточном делу обухвата, који је Просторним планом подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена, одређен као оријентациона граница експлоатационог подручја.

Урбанистичка целина 4 обухвата остатак простора у обухвату плана, на ком су махом заступљене пољопривредне површине и пољопривредна домаћинства.

Границе урбанистичких целина су приказана на графичком прилогу *План намене површина*.

Грађевинско подручје и земљиште изван грађевинског подручја

Граница грађевинског подручја дефинисана је само у оквиру урбанистичких целина 1, 2 и 4.

Урбанистичка целина 3 је део простора који је Просторним планом подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена одређен као оријентациона граница експлоатационог подручја, па овим планом за површине у оквиру Урбанистичке целине 3 нису дата правила грађења и нису обрачунати очекивани капацитети изградње. Такође, ове површине нису узете у обзир у билансу површина грађевинског подручја и земљишта изван грађевинског подручја, који следи.

Површина урбанистичке целине 3 износи **744,87 ha**.

Грађевинско подручје

Грађевинско подручје је разуђено, односно, заступљено је на више локација које су међусобно раздвојене пољопривредним и шумским земљиштем.

Највеће грађевинско подручје се налази у средишњем, југоисточном и источном делу планског подручја. Обухвата центар насељеног места, као и постојеће и планиране зоне становања уз државне и општинске путеве. Из овог грађевинског подручја је изузето неколико енклава пољопривредног и шумског земљишта.

На још три локације уз северозападну границу и десет локација уз јужну границу плана планирано је учвршћивање и проширење постојећих грађевинских подручја или формирање нових, док на осталих 14 локација грађевинска подручја представљају појединачна или групације од неколико постојећих пољопривредних домаћинстава, као и две сепарације пешка и шљунка.

Површина грађевинског подручја (урбанистичке целине 1, 2 и 4) износи **1186,15 ha**.

Земљиште у оквиру грађевинског подручја је подељено на површине јавне и остале намене.

- површине јавне намене обухватају **127,85 ha**
- површине остале намене обухватају **1058,30 ha**

У оквиру **површина јавне намене** планирани су:

- Саобраћајне површине
- Зелене површине
- Површине за спорт и рекреацију
- Површина за гробље
- Површине за објекте управе
- Површине за образовање и дечију заштиту
- Површине за здравствену заштиту
- Површине и објекти у функцији водопривредне делатности
- Површине и објекти у функцији енергетске делатности
- Површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – Колубарски лигнитски басен

У оквиру **површина остале намене** планирани су:

- Површине за становање
- Површине за мешовите намене
- Површина за верске објекте
- Површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – сепарација песка и шљунка

Земљиште изван грађевинског подручја

Из грађевинског подручја су изузете површине у функцији пољопривредног, шумског и водног земљишта. Земљиште изван грађевинског подручја (урбанистичке целине 1, 2 и 4) заузима површину од **2447,18 ha**.

Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште је планирано за пољопривредну производњу. Њега могу чинити њиве, вртови, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци.

У оквиру пољопривредног земљишта могућа је изградња објеката који се користе за примарну пољопривредну производњу. Објекти који су у функцији примарне пољопривредне производње су објекти за смештај механизације, репроматеријала, смештај и чување готових пољопривредних производа, стаје за гајење стоке, објекти за потребе гајења и приказивање старих аутохтоних сорти биљних култура и раса домаћих животиња, објекти за гајење печурки, пужева и риба.

На површинама планираним као пољопривредно земљиште могуће је организовати и пољопривредно домаћинство. У оквиру пољопривредног домаћинства дозвољено је бављење туризмом, у смислу обезбеђивања смештаја и исхране за туристе.

На пољопривредном земљишту у оквиру површина за које је предвиђена израда планова детаљне регулације (за регулисање река Колубаре, Крље и Враничине) није дозвољена никаква изградња.

Уређивање овог земљишта вршити у складу са одредбама Закона о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС”, бр. 62 од 19. јула 2006, 65 од 5. јула 2008 - др. закон, 41 од 2. јуна 2009, 112 од 30. децембра 2015, 80 од 29. августа 2017, 95 од 8. децембра 2018 - др. Закон).

Уколико се укаже потреба за укрупњавањем или прерасподелом пољопривредног земљишта, формирањем нове мреже атарских путева, изградњом система са наводњавањавања или одводњавања и сл. може се приступити комасацији пољопривредног земљишта.

Шумско земљиште

Изван грађевинског подручја, постојеће шуме штитити од неконтролисане сече, а на површинама планираним за пошумљавање применити претежно аутохтоне врсте.

У оквиру шумског земљишта могу се организовати трим стазе, бициклистичке стазе, одморишта, као и други видови рекреације у природи. Систем шумских стаза повезати са тротоарима, како би се повећала доступност рекреативних површина.

Шумско земљиште се може користити и као парк шума, односно, на њему је дозвољено организовање излетишта, теретана на отвореном, мањих спортских теретана (баскет, мини фудбал, одбојка на песку), дечијих игралишта, монтажних шанк-барова, трим стаза, уређених шумских стаза, постављање клупа и сл, уз минимално уклањање шумске вегетације, односно, уз забрану уклањања старих и вредних примерака дендрофлоре. Сви наведени садржаји се могу постављати само као део мобилијара у оквиру парк шуме, без већег крчења и стварања чистина у шуми. У случају уређења парк шуме обавезно је одржавање постојеће вегетације, као и подизање нових засада.

На шумском земљишту у урбанистичкој зони 2 се могу организовати и површине за постављање кампова, с тим што санитарни чворови и објекти за пријем гостију морају бити монтажног карактера.

У шуми је забрањено паљење ватре.

Уређивање шумског земљишта вршити у складу са одредбама *Закона о шумама („Службени гласник РС”, број 30/2010, 93/2012, 89/2015, 95/2018 - др. Закон)*

Водно земљиште

Водно земљиште је у обухвату плана предвиђено као површине у функцији река Колубаре, Враничине и Крље и површине у функцији акумулације Паљуви-Виш.

Река Колубара

Просторним планом општине Лајковац и Просторним планом подручја експлоатације Колубарског логанског басена предвиђена је регулација Колубаре, као и њено измештање ка западу у зони експлоатационог подручја, што је преузето и интегрисано у овај план.

Просторним планом општине Лајковац је предвиђена и регулација узводно од експлоатационог подручја, међутим на том делу тока није одређен коридор за регулацију, већ је прописана израда плана детаљне регулације, којој ће претходити истражне радње и израда идејног решења. Овим планом река Колубара је потврђена према катастру и постојећем кориту и дат је предлог обухвата ПДР за регулацију на територији насеља Јабучје. Намене површина које су овим планом предвиђене у зони будућег ПДР, кроз његову израду могу бити промењене у функцији будуће регулације.

Реке Враничина и Крља

Река Враничина је делимино регулисана и то у зони експлоатационог подручја. Након регулације реке Колубаре и њеног измештања ка западу, сада регулисани део корита реке Враничине ће бити напуштен.

Просторним планом општине Лајковац је предвиђена израда плана детаљне регулације за регулисање река Враничине и Крље. Овим планом је предложен обухват будућег ПДР који обухвата реку Крљу од ДП IIA реда бр. 145 и њеног спајања са реком Враничином, као и реку Враничину од њеног спајања са реком Крљом до њеног будућег улива у регулисано корито реке Колубаре.

Део тока Враничине, узводно од њеног спајања са Крљом се задржава у постојећем кориту. На једном свом делу пролази кроз грађевинско подручје.

На парцели Враничине реке, а изван њеног минор корита могу се организовати саобраћајне површине, спортски терени и други садржаји који не угрожавају протицај воде и капацитет мајор корита (корита за велику воду).

Део тока Крље од језера Паљуви – Виш до ДП IIA реда бр. 145 је уцевљен.

Подручје водоакумулације Паљуви – Виш

Водоакумулација се, заједно са браном која је изван обухвата, налази у функцији рударског басена Колубара, као део система за регулацију реке и контролу њених поплавних вода, у функцији заштите површинских копова Колубарског басена и целокупног низводног подручја.

Површина која је планом предвиђена као водоакумулација обухвата водено огледало, са котом нормалног успора (113 m н.в), али и површину воденог огледала са максималним нивоом воде у акумулацији (115,55 m н.в), као и део обале уз језеро. Преко парцеле акумулационог језера прелази и Општински пут ОП-21.

Подручје водоакумулације Паљуви – Виш (у даљем тексту се користи и термин акумулационо језеро) је простор за директну примену планских решења и пропозиција Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена. Површина која је овим планом предвиђена као водоакумулација, преузета је из детаљне разраде Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена, а којом је предвиђена као део *потцелине 1 – ретензионо језеро*, на подручју општине Лајковац.

Правила уређења Плана генералне регулације за насељено место Јабучје дата за подручје водоакумулације у потпуности су у складу са правилима уређења из просторног плана. За све будуће интервенције на овом простору мора се прибавити сагласност управљача бране и водоакумулације.

Подручје водоакумулације је Просторним планом подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена предвиђен као део простора за разраду урбанистичким планом као туристичко-рекреативно подручје.

У складу са наведеним, на овом простору је дозвољена организација различитих спортских и туристичких садржаја, без могућности градње објеката трајног карактера и објеката који би могли да угрозе основне функције језера.

На самом језеру се могу организовати различити садржаји за спортове на води: док за пецање, скакаонице, привезишта за чамце, голови за ватерполо, аквапарк и сл.

Визуелна атрактивност језера се може подићи техничким и биолошким мерама: подизањем вештачких гејзира, увођењем стаза на шиповима у само језеро изнад коте максималног успора, садњом и култивацијом акватичне вегетације и приобалног растиња, порибљавањем, постављањем хранилица за рибе и птице и сл.

На обали акумулационог језера се такође могу организовати различити туристички и спортски садржаји: терени за одбојку на песку, терени за мини голф, трим стазе, дечија водена игралишта, плажни барови, летњиковци, перголе, сунцобрани, лежаљке, тушеви, јавне чесме, пресвлагачице, продајни штандови, санитарни чворови и други садржаји који ће употпунити и подржати туристичку понуду на плажи.

Уз сагласност управљача акумулационог језера, на обали се могу постављати монтажни објекти привременог карактера, у форми сојеница, чија би кота пода била изнад коте максималног успора језера. Ови објекти се могу користити као смештајне јединице за туристе, као викендице, као наутички и риболовни клубови, клубови за друге спортове на води, угоститељски објекти и сл. Ради повећања атрактивности и функционалности, сојенице са јавним садржајима се међусобно могу повезати системом стаза и платоа на шиповима.

Објекти би се постављали на уговорени временски период и на простору које одреди управљач, а под условима прописаним овим планом, што је дефинисано у правилима грађења у поглављу 2.2.3.4. *Водно земљиште – водоакумулација „Паљуви – Виш”*.

Саобраћајне површине

Изван грађевинског подручја се планирају и саобраћајне површине за које је потребно формирати грађевинске парцеле изван грађевинског подручја. О саобраћајним површинама детаљно је написано у поглављу 2.1.5.1. *Саобраћајне површине*.

Намена простора и биланс површина

Намена простора по целинама

Правила уређења за површине изван грађевинског подручја су дата у претходном поглављу, *Грађевинско подручје и земљиште изван грађевинског подручја*, а овде ће само бити побројана у оквиру урбанистичких целина у којима се налазе.

Саобраћајне површине су присутне у свакој урбанистичкој целини, у грађевинском подручју и изван њега. У овом поглављу ће бити побројане, док су правила уређења за њих детаљно дата у поглављу *Саобраћајне површине*.

Површине и објекти у функцији водопривредне и енергетске делатности су присутне у целом обухвату плана. Као и саобраћајне површине, у овом поглављу ће бити само побројане у оквиру урбанистичких целина у оквиру којих се јављају, док ће правила уређења за ове површине бити дата у посебним поглављима (*Хидротехничка инфраструктура, Електроенергетска инфраструктура и Термотехничка инфраструктура*). У складу са чланом 69. *Закона о планирању и изградњи*, за објекте техничке и комуналне инфраструктуре могу се формирати грађевинске парцеле у оквиру површина свих намена, уз обезбеђен приступ објекту.

УРБАНИСТИЧКА ЦЕЛИНА 1

У оквиру површина јавне намене у урбанистичкој целини 1 планирани су:

- Саобраћајне површине
- Зелене површине
- Површине за објекте управе
- Површине за образовање и дечију заштиту
- Површине за здравствену заштиту
- Површина за гробље
- Површине и објекти у функцији водопривредне делатности
- Површине и објекти у функцији енергетске делатности

У оквиру површина остале намене у урбанистичкој целини 1 планирани су:

- Површине за становање – породично становање
- Површине за мешовите намене – центар насеља
- Површина за верске објекте

Зелене површине

У урбанистичкој целини 1 јавна зелена површина је планирана у централном делу насеља, у близини цркве и школе, као парковска површина. Потребно је обогатити постојећи фонд зеленила, партерно уредити простор и опремити га урбаним мобилијаром (клупе, канте за отпатке, чесме, светиљке). Дозвољено је постављање летњиковца и других видова засене, као и игралишта за децу, теретана на отвореном и сл. Парк оплеменити елементима водених површина.

При партерном уређењу овог простора, водити рачуна о постојећој вегетацији. Обавезно сачувати све старе, велике или вредне примерке дендрофлоре.

Такође, у оквиру урбанистичке целине 1 присутне су и две мање јавне зелене површине, као зеленило уз саобраћајницу. На овим површинама се препоручује садња жбунасте вегетације, која неће угрозити прегледност саобраћајних површина.

Површине за објекте управе

Ова намена обухвата површине у централном делу насеља, на којој се тренутно налазе два објекта. Један од њих је дом културе са административним просторијама у функцији месне заједнице, а други је објект поште.

Предвиђа се задржавање постојећих објеката. Дозвољена је и изградња нових објеката, уколико за то постоје могућности у оквиру планом задатих параметара.

При уређењу овог простора, посебан акценат ставити на унапређење партерног уређења око објекта, а како би се простор употпунио јавним садржајима на отвореном и подигла његова естетска и амбијентална вредност. Овде би могао да се организује простор за окупљање локалног становништва - пјачета са одговарајућим поплочањем, зеленилом, урбаним мобилијаром, воденим елементима и сл.

На постојећим објектима је могуће вршити доградњу, адаптацију и реконструкцију. Поред простора за реализацију културних садржаја, овде се може наћи и библиотека са читаоницом, могу се организовати и просторије за окупљања различитих група грађана (клуб пензионера, еколошко удружење, хор и сл). Делови објекта се као и до сада могу користити за административне делатности (канцеларије месне заједнице и сл).

Површине за образовање и дечију заштиту

У урбанистичкој зони 1 се налази основна школа и на новој локацији је планирана изградња дечијег вртића.

Основна школа

Основна школа „Димитрије Туцовић” се налази у централном делу насеља, наспрам дома културе. На постојећем објекту могуће су интервенције доградње, адаптације и реконструкције, а како би се побољшали услови коришћења објекта. Такође, могућа је изградња нових објеката како би се намена употпунила садржајима који недостају (нпр. фискултурна сала, котларница, трпезарија, издвојени наставни кабинети и сл).

Дечији вртић

Површина за изградњу дечијег вртића је планирана на парцели која се налази у централном делу насеља, у унутрашњости блока. Тренутно у Јабучју постоји формирана предшколска група која наставу спроводи у просторијама зграде јединице локалне самоуправе, што указује да насеље Јабучје има потребу за изградњом објекта ове врсте.

Поред просторија за боравак деце, предвидети и прихватну кухињу, административне, санитарне и друге просторије неопходне за неометано функционисање установе. Предвидети и адекватно партерно уређење дворишта, обавезно са игралиштем за децу. Приликом пројектовања поштовати све нормативе за ту врсту објекта.

Површине здравствене заштите

Обухвата површину иза дома културе на којој се налази постојећа здравствена станица. Уколико се за тим укаже потреба, на постојећем објекту могуће су интервенције доградње, адаптације и реконструкције. Слободне површине уредити и опремити зеленилом и адекватним мобилијаром.

Површина за гробље

Ова површина се планира северно од централног дела насеља. Обухвата површину постојећег гробља, као и површине на којима се предвиђа проширење ове намене.

У оквиру комплекса гробља предвидети урбани мобилијар (клупе, чесму за поливање цвећа, корпе за отпатке и др).

Комплекс гробља даље уредити кроз реконструкцију постојећег и уређење планираног дела са употпуњавањем неопходним садржајима потребним за ову намену као што су: колско-пешачке саобраћајнице, пешачке стазе, слободне површине и објекти у функцији гробља.

Површине за становање – породично становање

Становање је планирано по ободу урбанистичке целине 1. С обзиром да се налази у централном делу насеља, планирано је са већим параметрима изградње, а у случају изградње непољопривредних домаћинстава и пословања, изградња је дозвољена и на мањим парцелама, што ће бити дефинисано у правилима грађења.

Дозвољене намене у оквиру површина за становање у целини 1 су породично становање, породично становање са пословањем или чисто пословање. Делатности, које се могу јавити као пратећа намена становању или независно, су централне функције (трговина, услужне делатности, угоститељство, туристички смештај, здравство, социјална заштита, култура, забава, пословно-административне делатности), услужно и производно занатство, спортски садржаји и сл.

Иако се ради о централној зони насеља, мора се узети у обзир и карактер насеља у целини и његов велики потенцијал за пољопривредну производњу. У вези са тим, у урбанистичкој целини 1 је дозвољено организовање становања са окућницом у оквиру кога се становништво може бавити пољопривредном производњом као главном или допунском делатношћу.

Планира се прогушћавање изграђености кроз доградњу постојећих и изградњу нових објеката. У једном објекту могу се организовати до две стамбене јединице.

У овом површина намењених становању у целини 1 није дозвољена организација производних и индустријских постројења или пословања које околне намене загађује буком, прашином, издувним гасовима и сл.

Површине за мешовите намене – центар насеља

Површине за мешовите намене су планиране у централном делу насеља. Подразумевају комбиновање намене становања са различитим облицима пословања, с тим да је пословање доминантна намена.

У оквиру ове намене дозвољено је организовање централних функција: различити облици трговине, услужне делатности, услужно занатство, угоститељство, туристички смештај, пословно-административне делатности, здравствена и социјална заштита, културни и образовни садржаји и сл.

Уколико се за тим укаже потреба, у оквиру ове намене се могу градити и објекти вишепородичног становања, односно, објекти са више од две стамбене јединице, с тим да сви други параметри за ову намену морају бити задовољени.

У овом површина намењених мешовитим наменама није дозвољена организација производних и индустријских постројења, као ни пословања које околне намене загађује буком, прашином, издувним гасовима и сл.

Површина за верске објекте

Обухвата простор на ком се налазе два храма Српске православне цркве, посвећени Светом Архангелу Михаилу. Планом се предвиђа могућност изградње пратећих објеката у функцији цркве, које је потребно организовати у комплекс, с тим да се не нарушавају визуре ка храму из централног дела насеља. Слободне површине партерно уредити и опремити мобилијаром.

УРБАНИСТИЧКА ЦЕЛИНА 2

У оквиру површина јавне намене у урбанистичкој зони 2 планирани су:

- Саобраћајне површине
- Површине за спорт и рекреацију
- Површине и објекти у функцији водопривредне делатности

У оквиру површина остале намене у урбанистичкој зони 2 планирани су:

- Површине за становање – туристичко становање
- Површине за становање – камп насеље
- Површине за мешовите намене – етно парк

Изван грађевинског подручја у урбанистичкој целини 2 планирани су:

- Шумско земљиште
- Водно земљиште – акумулационо језеро

Просторни план општине Лајковац и Просторни план подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена препознали су акумулационо језеро Паљуви – Виш и његово окружење као подручје са потенцијалом за развој туристичких и рекреативних функција.

Овим планом је одређена урбанистичка целина 2 као подручје за формирање акваторијског комплекса, а планским решењем су створени услови за развој туристичких и спортских садржаја на предметном простору.

Површине за спорт и рекреацију

Ова намена је предвиђена у близини језера Паљуви – Виш, непосредно уз општински пут који води ка језеру.

Спортски садржаји планирани у оквиру урбанистичке целине 2 подржаће туристички карактер подручја.

На овом простору се могу градити пре свега објекти за водене спортове: пливачки базени, разни базени са таласима, гејзирима, гуменим чамцима на електрични погон и друго, претежно у отвореним и делом у затвореним објектима. Овде се могу градити и спортске хале и терени за тенис и мале спортове (мали фудбал/рукомет, кошарка и одбојка), теретане и трим сале, куглана и сл.

Као пратећи садржаји, на овом простору се могу организовати сауне, соларијуми, дечија игралишта, садржаји у функцији угоститељства и трговине.

Површине за становање – туристичко становање

Становање у функцији туризма је планирано у урбанистичкој целини 2, у оквиру урбанистичких зона 2.1 и 2.3.

Намена подразумева изградњу објеката у функцији смештајних капацитета. Овде се могу градити викендице, објекти са апартманима за издавање, комплекси апартмана, хотели и сл.

Викендице

Код изградње викендица, дозвољена је организација до две стамбене јединице у једном објекту. Дозвољена је изградња и једног помоћног објекта у функцији гараже,

оставе, отворене кухиње и сл. Помоћни објекат може бити прислоњен уз главни објекат или грађен као слободностојећи. Дозвољена је изградња летњиковаца, пергола, базена, фонтана, мини спортских терена и сл. Кроз ситуационо решење у пројектној документацији сви објекти морају бити складно композиционо уклопљени.

Објекти са апартманима и хотели

Код изградње објеката са апартманима и хотела компактне форме, није дозвољена изградња другог објекта на парцели. Паркирање организовати у подрумским или сутеренским етажама или на паркингу на парцели, који може бити наткривен јединственом наткривком или у групама од неколико паркинг места. И код изградње ових врста објеката, на парцели је, поред њих, дозвољена изградња летњиковаца, пергола, базена, фонтана, мини спортских терена и сл. Кроз ситуационо решење у пројектној документацији сви објекти морају бити складно композиционо уклопљени.

Пратећа намена туристичком смештају у овим објектима су централне функције (трговина, услужне делатности, угоститељство, здравство, култура, забава), спа центри, играонице за децу и сл.

Комплекси апартмана и хотели са депадансима

За изградњу комплекса апартмана и хотела са депадансима обавезна је израда урбанистичког пројекта, како би се одредио положај и међусобни однос објеката на парцели. Ови комплекси се састоји од већег броја објеката у којима су организоване смештајне јединице. Дозвољена је и изградња једног централног објекта у ком могу бити смештени заједнички садржаји: рецепција, ресторан, вешерница и сл. Дозвољена је и изградња једног помоћног објекта, који се може користити као радионица и за складиштење алата и машина за одржавање комплекса, за складиштење хране, потрошног материјала и сл.

Паркирање решити на парцели. Дозвољено је наткривање паркинг места или јединственом наткривком уколико је паркинг компактан, или наткривање у групама од неколико паркинг места. Наткривке паркинг места морају бити амбијентално и естетски уклопљене у уређење комплекса.

Поред напред поменутих објеката, на парцели је дозвољена и изградња летњиковаца, пергола, базена, фонтана, мини спортских терена и сл.

Пратеће намене које се могу организовати у оквиру централног објекта су централне функције (трговина, услужне делатности, здравство, култура, забава), спа центри, играонице за децу и сл.

* * *

Компатибилне намене туристичком становању, које се могу јавити независно на парцели, су пословни објекти и спортски садржаји. Ове две намене се могу јавити и комбиновано на једној парцели. Дозвољена је изградња једног објекта на парцели. Број спортских терена није ограничен, али мора бити у складу са параметрима датим у правилима грађења. Облици пословања који су дозвољени су трговина, угоститељство, услужне делатности, здравство, култура, забава, спа центри, играонице за децу и сл. У складу са неменом, на парцели се мора обезбедити довољан број паркинг места. Дозвољена је изградња летњиковаца, пергола, базена, фонтана и сл.

У овим ове намене није дозвољена организација производних и индустријских постројења или пословања које околне намене загађује буком, прашином, издувним гасовима и сл.

Површине за становање – камп насеље

Простор за организацију камп насеља је предвиђен у оквиру урбанистичке целине 2, у урбанистичкој зони 2.2.

Овај простор се налази уз само акумулационо језеро и тренутно је под шумском вегетацијом, што ову локацију, због природног хлада чини идеалном за организацију кампа. Неопходно је сачувати вредне и здраве примерке дендрофлоре, а крчење свести на минимум, како би се обезбедио простор за постављање неопходних садржаја.

Урбанистичка зона 2.2 је подељена на две површине саобраћајницом која води ка језеру.

Осим камп места/парцела које је потребно организовати у оквиру овог простора, дозвољена је изградња по једног објекта на свакој од две површине на којима је планирана ова намена. У овим објектима биће смештени заједнички садржаји: рецепција, санитарни чворови, вешерница, простор за припрему хране, места за роштиљање, терасе и сл. Дозвољено је постављање летњиковца и пергола, као и постављање чесама. Паљење ватре на местима која за то нису предвиђена је забрањено.

Пратећа намена може бити угоститељство и трговина робе широке потрошње, с тим да се ови комерцијални садржаји морају организовати у оквиру основног објекта за пријем и опслуживање гостију кампа.

Простор опремити столовима, клупама, кантама за отпатке и другим мобилијаром.

Површине за мешовите намене – етно парк

Површине за мешовите намене су планиране у средишњем делу урбанистичке целине 2, источно од језера и шумског појаса уз језеро.

Ова површина пре свега има улогу да подржи туристички карактер подручја и промовише градитељску традицију овог краја.

Основна идеја је да се на овом простору формира етно парк на коме би били сакупљени и организовани вредни примерци градитељског наслеђа са подручја која ће бити расељена за потребе проширења рударског копа Колубара или са других локација на којима су овакви објекти угрожени.

Комплекс може у потпуности имати музејски карактер или бити комбинован са различитим комерцијалним садржајима смештеним у новим објектима, који би се, у естетском смислу, прилагодили градитељској традицији сакупљених објеката.

Уколико се испостави да не постоје објекти који су довољно вредни да би се конзервирани на овакав начин или је њихово премештање немогуће, онда се могу у потпуности градити нови објекти који ће подражавати архитектонске карактеристике, у погледу величине, форме и стилских одлика традиционалних објеката са овог поднебља.

Комерцијални садржаји који се могу јавити као пратећа намена су: специфични облици трговине (продаја сувенира, традиционалних занатских производа, традиционалних локалних прехранбених производа и сл), угоститељство, туристички смештај, различити културни и едукативни садржаји и сл.

Овде се могу наћи све врсте грађевина које су се градиле у традиционалним сеоским домаћинствима: куће, стаје, амбари, пушнице, бунари, сеници и сл.

На парцели обезбедити довољан број паркинг места за посетиоце комплекса.

УРБАНИСТИЧКА ЦЕЛИНА 3

У оквиру површина јавне намене у урбанистичкој целини 3 планирани су:

- Саобраћајне површине
- Површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина - Колубарски лигнитски басен

У оквиру површина остале намене у урбанистичкој целини 3 планирани су:

- Површине за становање

Изван грађевинског подручја у урбанистичкој целини 3 планирани су:

- Пољопривредно земљиште
- Шумско земљиште
- Водно земљиште – реке

Читава урбанистичка целина 3 припада простору који је Просторним планом подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена планиран као експлоатациони простор у оквиру оријентационе границе експлоатационог подручја. С обзиром на специфичне услове коришћења овог простора, у овом плану су намене површина преузете из поменутог просторног плана, односно, потврђене су по постојећем стању на површинама изван простора који је резервисан за рударске активности у постпланском периоду.

Површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина

Обухватају површине за претежне и потенцијалне рударске активности у крајњем северном делу обухвата, у складу са постојећим просторним плановима за ово подручје. Простор припада рударско-енергетско-индустријском систему Колубара. Ове површине су Просторним планом подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена резервисане за рударске активности у постпланском периоду.

На предметним површинама се планира формирање заштитних зона постојећих експлоатационих поља, као и проширење експлоатације лигнита у будућности.

Овим планом, површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина у оквиру урбанистичке целине 3 се планирају као површине јавне намене, чиме се стварају услови за њихову експропријацију.

Правила уређења и грађења за овај простор важе из Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена.

Површине за становање

У оквиру урбанистичке целине 3 површине за становање су потврђена према фактичком стању на терену, односно, потврђена су постојећа домаћинства која се налазе изван простора који је планиран као површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина.

С обзиром да се ове површине налазе у оквиру оријентационе границе експлоатационог подручја рударског басена Колубара, то се за њих правила уређења и грађења у потпуности примењују из Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена.

УРБАНИСТИЧКА ЦЕЛИНА 4

У оквиру површина јавне намене у урбанистичкој зони 4 планирани су:

- Саобраћајне површине
- Површине за образовање и дечију заштиту
- Површине и објекти у функцији водопривредне делатности
- Површине и објекти у функцији енергетске делатности
- Површине за спорт и рекреацију
- Зелене површине

У оквиру површина остале намене у урбанистичкој зони 4 планирани су:

- Површине за становање – становање са окућницом
 - Ветеринарска станица
 - Површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – Сепарација песка и шљунка
- Изван грађевинског подручја у урбанистичкој целини 4 планирани су:*
- Пољопривредно земљиште
 - Шумско земљиште
 - Водно земљиште

Површине за образовање и дечију заштиту

Ова површина се односи на постојећу четворогодишњу основну школу у доњем крају Јабучја. У овој школи се одвија настава од првог до четвртог разреда истурених одељења Основне школе „Димитрије Туцовић” која се налази у центру Јабучја.

У случају потребе, дозвољена је доградња постојећег објекта, као и изградња других објеката на парцели како би се употпунили садржаји у функцији образовања (фискултурна сала, просторије за продужени боравак деце, трпрезарија и сл).

Површине за спорт и рекреацију

Површина за спорт и рекреацију је опредељена на парцели на којој се тренутно налази фудбалски терен. Велики део овог простора је слободан и на њему, у складу са потребама локалне заједнице, предвидети изградњу додатних садржаја у функцији спорта. То могу бити помоћни терени и објекти у функцији постојећег фудбалског клуба, али и потпуно независни спортски садржаји (терени за друге спортове, теретане на отвореном, спортске хале, клубови и сл).

Дозвољена је организација пратећих садржаја комерцијалног карактера (трговина и угоститељство) у оквиру спортских објеката. Пратећи садржаји могу бити заступљени у мањој мери у односу на спортске садржаје, што ће бити дефинисано у правилима грађења.

Зелене површине

У оквиру урбанистичке целине 4, јавне зелене површине су предвиђене на површинама одбрамбеног бедема уз десну обалу реке Колубаре и као зеленило уз саобраћајницу, Општински пут ОП-22.

На овим површинама се препоручује садња жбунасте вегетације, која неће угрозити прегледност саобраћајних површина, а обезбедиће додатну стабилност конструкције бедема. Обавезно је спроводити редовно одржавање зеленила.

Површине за становање

Зоне становање су планиране на простору читаве урбанистичке целине 4. Планиране су на парцелама на којима су претежно заступљени рурално становање и пољопривредне површине у контакту. Ове зоне су учвршћене у средишњем и источном делу, уз општинске и државне путеве, док је по рубовима целине предвиђено задржавање затечених домаћинстава као издвојених зона становања у сред пољопривредних површина.

Предвиђено је организовање ове намене као становање са окућницом у оквиру кога се становништво може бавити пољопривредном производњом као главном или допунском делатношћу.

Планира се прогушћавање изграђености кроз доградњу постојећих и изградњу нових објеката. У једном објекту могу се организовати до две стамбене јединице.

Дозвољене намене у оквиру зона становања су породично становање, породично становање са пословањем или чисто пословање. Делатности, које се у овој зони могу јавити као пратећа намена становању или независно, су: трговина, услужно и производно занатство, услужне делатности, угоститељство, туристички смештај, здравство, социјална заштита, култура, забава, спорт, пословно-административне делатности, верски садржаји и сл.

Компатибилна намена је и производња, али се она не може јавити као пратећа, већ, искључиво као независна намена на парцели. Дозвољени су облици производње и пословања који околне намене не загађују буком, прашином, издувним гасовима и сл, односно, приликом њихове организације морају се обезбедити све заштитне мере којима се околина штити од евентуалних негативних утицаја.

Површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – сепарације песка и шљунка

Површине за ову намену су планиране на две локације уз реку Колубару. Ово планско решење, ствара плански основ за експлоатацију, али да би се приступило експлоатацији морају се претходно прибавити сва неопходна одобрења надлежног министарства.

На предметним површинама није дозвољена изградња објеката трајног карактера, већ се могу само постављати објекти контејнерског типа, као и постројења неопходна за поступак експлоатације.

Технолошким поступком се не сме угрозити стабилност корита реке.

Након завршетка експлоатационог периода мора се извршити рекултивација предметног простора.

Организација спортских и туристичких садржаја на другим површинама

Спортски садржаји се могу организовати и изван површина намењених за спорт и рекреацију, пре свега на површинама намењеним становању на којима су уврштени у компатибилне намене. Такође, могу се организовати на слободним површинама у оквиру других површина јавне намене, пре свега на јавним зеленим површинама. Такође, могу се организовати на обалама водотока, на шумском земљишту, али и на свим другим површинама уколико се за тим укаже потреба.

У обухвату плана постоји велики број пољских и шумских путева који имају своје парцеле. Ови путеви се могу прилагодити и од њих формирати мрежа природних бициклических стаза, чиме би се значајно подигла понуда рекреативних садржаја у насељу, а самим тим и потенцијал за развој рекреативног туризма. Прилагођавање пољских путева бициклическом саобраћају се може извршити уз релативно мало ангажовање, кроз местимичну поправку, обележевања, постављање путоказа, пробијање нових праваца тамо где је потребно формирати мрежу.

Мрежу природних бициклических стаза повезати са планираним бициклическим стазама уз путеве, како би се обезбедила боља доступност.

Уз будуће бициклическе стазе, тамо где просторне и инфраструктурне могућности дозволе, постављати одморишта са клупама, чесмама и засеном. На атрактивним локацијама уз стазе организовати излетишта.

На подручју насеља Јабучје, постоје бројни археолошки локалитети чије прецизне позиције, услед недовољне истражености, нису у потпуности познате. Археолошки локалитети представљају велики потенцијал за развој туризма, посебно узевши у обзир претходне налазе са овог подручја (остава сребрног посуђа из прве половине првог века, опека, керамика, римски новац...)

Значајну туристичку понуду би могла да представљају археолошка налазишта међусобно повезана пешачким и бициклистичким стазама, где би се повезали културни и рекреативни туризам.

Табела 1 - Биланс површина у обухвату Плана

НАМЕНА		ПОВРШИНА КОРИШЋЕЊА (m²)	
Ц Е Л И Н А 1			
Г Р А Ћ Е В И Н С К О П О Д Р У Ч Ј Е			
ПОВРШИНЕ ОСТАЛЕ НАМЕНЕ			
Површине за становање	160.992	312.623	
Површине за мешовите намене	142.038		
Површине за верске објекте	9.593		
ПОВРШИНЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ			
Саобраћајне површине	44.548	122.757	
Зелене површине	5.538		
Површине за објекте управе	4.325		
Површине за образовање и дечију заштиту	16.215		
Површине за здравствену заштиту	3.389		
Површине за гробља	47.053		
Површине и објекти у функц. енергетске делатности	49		
Површине и објекти у функц. водопривредне делатности	1.640		
УКУПНО ЦЕЛИНА 1		435.380	

ЦЕЛИНА 2

ЗЕМЉИШТЕ ИЗВАН ГРАЂЕВИНСКОГ ПОДРУЧЈА		
Шумско земљиште	378.491	1.603.505
Водно земљиште - акумулација	1.225.014	
ГРАЂЕВИНСКО ПОДРУЧЈЕ		
ПОВРШИНЕ ОСТАЛЕ НАМЕНЕ		
Површине за становање	153.463	170.306
Површине за мешовите намене	16.843	
ПОВРШИНЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ		
Саобраћајне површине	32.499	89.287
Површине за спорт и рекреацију	56.541	
Површине и објекти у функц. водопривредне делатности	247	
УКУПНО ЦЕЛИНА 2		1.863.098

ЦЕЛИНА 3

ЗЕМЉИШТЕ ИЗВАН ГРАЂЕВИНСКОГ ПОДРУЧЈА		
Пољопривредно земљиште	2.510.978	3.016.132
Шумско земљиште	63.916	
Водно земљиште - река	441.238	

НАМЕНА		ПОВРШИНА КОРИШЋЕЊА (m²)	
ГРАЂЕВИНСКО ПОДРУЧЈЕ			
ПОВРШИНЕ ОСТАЛЕ НАМЕНЕ			
Површине за становање		160.088	160.088
ПОВРШИНЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ			
Саобраћајне површине		382.693	4.272.461
Површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина - Колубарски лигнитски басен		3.889.768	
УКУПНО ЦЕЛИНА 3		7.448.681	

ЦЕЛИНА 4

ЗЕМЉИШТЕ ИЗВАН ГРАЂЕВИНСКОГ ПОДРУЧЈА		
Пољопривредно земљиште	18.952.843	22.868.310
Шумско земљиште	3.390.532	
Пољопривредно земљиште	524.935	
ГРАЂЕВИНСКО ПОДРУЧЈЕ		
ПОВРШИНЕ ОСТАЛЕ НАМЕНЕ		
Површине становање	10.000.562	10.103.990
Површине за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – Сепарација песка и шљунка	103.428	
ПОВРШИНЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ		
Саобраћајне површине	976.671	1.062.531
Површине за образовање и дечију заштиту	4.532	
Површине и објекти у функц. водопривредне делатности	4.027	
Површине и објекти у функц. енергетске делатности	19.404	
Површине за спорт и рекреацију	25.864	
Зелене површине	32.033	
УКУПНО ЦЕЛИНА 4		34.034.831
УКУПНО		43.781.990

Циљеви и задаци израде плана

Општи циљеви израде и доношења плана су:

- утврђивање намене земљишта, односно површина за јавну и осталу намену, површина за саобраћајну и комуналну инфраструктуру кроз утврђивање правила уређења и грађења и дефинисање површина јавне и остале намене,
- дефинисање правила уређења и грађења у складу са могућностима предметног простора, планским и другим условљеностима у циљу ефикаснијег спровођења,
- стварање услова за одрживо, рационално и одговорно управљање грађевинским и осталим земљиштем,
- дефинисање планираних инфраструктурних коридора и инфраструктурних објеката,

- стварање планског основа за издавање одговарајућих дозвола, односно локацијских услова и услова надлежних институција у поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем.

Посебни циљеви израде и доношења плана су:

- Стварање услова за развој функција насеља и подстицање младих да остану на селу;
- Подстицање развоја пољопривреде, кроз чување пољопривредног земљишта, али и стварање могућности за оснивање пољопривредних домаћинстава изван грађевинских подручја;
- Стварање услова за развој сеоског туризма, занатства и малог бизниса.

Општи урбанистички услови за уређење саобраћајних површина

Визија и принципи развоја су:

Саобраћајни систем који обезбеђује мобилност свих учесника у саобраћају и на оптималан начин активира будући саобраћај, са високим степеном безбедности свих учесника у саобраћају и слободним површинама за кретање пешака.

Принципи развоја саобраћајне инфраструктуре су:

- повезивање насеља са широм околином, са посебним освртом на остваривању квалитетних веза са државним путем
- реконструкција, модернизација и доградња постојећих саобраћајница и трасирање нових праваца, у циљу планског развоја простора обухваћеног планом и садржаја планираних у њему уз адекватно комунално опремање.

Саобраћајна мрежа

Концепција основне мреже саобраћајница има за циљ прихватање и квалитетно опслуживање локалног саобраћаја и спровођење транзитног уз његово увођење до садржаја у захвату плана, који захтевају везу са њим уз максимално коришћење изграђене саобраћајне мреже.

Примарна мрежа саобраћајница је предложена на основу свеобухватне анализе стања постојећег саобраћајног система, као и урбанистичке концепције са дефинисаним наменама површина.

Посебни циљеви развоја друмског саобраћаја

На основу оцене постојећег стања, ограничења и потенцијала за развој, као и смерница и стечених обавеза из планске документације вишег реда, формирани су циљеви саобраћајне мреже на подручју Плана и то:

- квалитетно и ефикасно повезивање зоне различитих намена;
- интегрисање периферних делова насеља тј. побољшање саобраћајне приступачности;
- повећање безбедности саобраћаја (повећањем попречних профила примарне и секундарне саобраћајне мреже).

Приоритетне активности је потребно усмерити на ревитализацију и реконструкцију постојеће мреже саобраћајница и изградње потпуно нове групе саобраћајница са обезбеђивањем стандардних попречних профила, обновом или изградњом савременог коловоза, решавања одводњавања, постављања саобраћајне сигнализације и сл.

Саобраћајне везе насеља са окружењем

Реализацијом планиране саобраћајне мреже остварио би се веома висок ниво повезаности простора са непосредном околином а нарочито са ширим окружењем

Саобраћајне површине

Решење саобраћајне мреже у овом Плану је урађено према Изменама и допунама Просторног плана Општине Лајковац – усаглашавање са одредбама Закона о планирању и изградњи („Службени гласник општине Лајковац“, бр. 15/18 и 8/19).

Планирана саобраћајна мрежа на обрађиваном простору базирана је великим делом на већ изграђеној мрежи, уз њено дограђивање, проширивање, на основу анализа постојеће саобраћајне мреже.

Код постојеће мреже, евидентно је доминантна секундарна мрежа, која се директно прикључује на саобраћајнице највишег ранга.

Код постојећих саобраћајница приметна је недовољна ширина, како саобраћајних трака, тако и одсуство и/или недовољна ширина пратећих елемената попречног профила као што су нпр. бициклистичке стазе или траке, пешачке стазе (тротоари) и сл.

Стихијска и непланирана градња у појединим деловима планског подручја узроковала је изградњу саобраћајница неповољних попречних профила. Из ових разлога, као примарни задатак издваја се реконструкција и санација постојеће уличне мреже у циљу спречавања њене даље деградације, као и трасирање нових саобраћајница уз максимално поштовање постојеће парцелације и регулације.

Саобраћајна веза насеља са ширим окружењем и надаље ће се одвијати преко државног пута (ДП IБ реда бр. 27 и ДП IIA реда бр 145). Такође, све остале саобраћајнице у оквиру Плана представљају уличну мрежу.

Концепција саобраћајне мреже у Планском решењу је дата у свему према Изменама и допунама ППО Лајковац, осим у делу трасе државног пута IIA реда бр 145 Стублине - Бргуле - Липњак - Јабучје - Лајковац, која је преузета из референтног система државних путева Републике Србије – Мрежа државних путева I и II реда.

ДРУМСКИ САОБРАЋАЈ

ПРИМАРНА САОБРАЋАЈНА МРЕЖА

Основна функција **примарне путне мреже** је саобраћајно повезивање (тј. масовно кретања већим брзинама) и то за више врста возила (јавни градски превоз, путнички аутомобили, теретна возила, бициклисти, пешаци...)

Окосницу концепције примарне градске мреже у функционалној организацији саобраћаја на простору овог Плана, чине:

A. – ПРИМАРНА ПУТНА МРЕЖА

1. **Државни пут I-Б реда број 27** (државна граница са Босном и Херцеговином (гранични прелаз Трбушница) – Лозница – Осечина – Ваљево – Лајковац – Ћелије – Лазаревац – Аранђеловац – Крчевац – Топола – Рача – Свилајнац) пролази кроз ужу зону насеља Лајковца, као и кроз јужни део територије Јабучја. На подручју Лајковца деоница државног пута I-Б реда број 27, има статус градске саобраћајнице, назива: Београдски пут. Пружа се јужним ободом предметног простора између стационаже км 104+052 и км 104+267), а у складу са Референтним системом мреже државних путева Републике Србије.

Планирани попречни профил садржи две саобраћајне траке ширине по 3,5 метара, тако да ширина коловозне траке износи 7,0 метара. На раскрсници са саобраћајницом која испод железничке пруге води у насеље формирана је посебна трака ширине 3.5м за лева скретања. Попречни профил ове магистрале има све неопходне елементе, и укупна ширина предвиђеног попречног профила износи 9м (део трасе који је у захвату Плана).

2. **Државни пут II-А реда број 145** (Стублине - Бргуле - Липњак - Јабучје - Лајковац) пролази кроз цело насеље Јабучје пружајући се из Лајковца правцем север-југ. У границама плана пружа се између стационаже Км 26+846 и Км 33+135), а у складу са Референтним системом мреже државних путева Републике Србије.

Планирани попречни профил садржи две саобраћајне траке ширине по 3 метара, тако да ширина коловозне траке износи 6,0 метара. Попречни профил има све неопходне елементе, и укупна ширина предвиђеног попречног профила износи од 8 до 15м.

3. Планом детаљне регулације „Обилазница на државном путу I-Б реда број 27“ Лајковац планирана је **обилазница око Лајковца**, која има за циљ прихватање и измештање транзитног саобраћаја из централних зона насеља, односно раздвајање транзитног од изворно-циљног саобраћаја. Већ изграђеном денivelеланом раскрсницом „Лајковац“, ће бити остварена саобраћајна веза аутопута и планиране обилазнице и посредно преко ње, са мрежом јавних путева. Из тог разлога обилазница није планирана искључиво за прихватање транзитног, већ и саобраћаја који гравитира аутопуту Е-763.

Укупна дужина обилазнице износи око 7.360м, а њена саобраћајна веза са мрежом јавних путева Републике Србије, остварена је:

1. преко два прикључка на државни пут I-Б реда број 27 (почетак обилазнице на стационажи км 96+695, завршетак обилазнице на стационажи км 104+052);

2. прикључком на државни пут I-А реда број 2 (Е-763) (на стационажи км 52+737.40 преко петље „Лајковац“).

Деоница планиране обилазнице пролази кроз јужни део насеља Јабучје и није обухваћена овим Планом. Паралелна је са реком Колубаром и простире се до планиране кружне раскрснице на излазу ка Београду. Ова кружна раскрсница, којом се завршава обилазница, налази се на стационажи км **104+052** (у референтном систему државног пута I-Б реда број 27).

Примарну мрежу у овом ПГР употпуњују још и општински путеви):

- ОП-4 (4,6 km), повезује ОП-3 - Јабучје центар
- ОП-5 (7,4 km), повезује ОП-4 — државни пут II А реда број 145- Јабучје центар-општина Уб. Овај путни правац је планиран за укидање у делу простора планираног за експлоатацију – површински коп и предложен је нови део трасе који прелази мостом преко будућег измештеног и регулисаног корита реке Колубаре ка државном путу IБ реда бр. 22, који се такође, Просторним планом предвиђа за измештање
- ОП-10 (4,3 km), повезује државни пут II А реда број 145 – центар Јабучје, постојећи, изграђен;
- ОП-20 (1,9 km), повезује државни пут II А реда број 145 - Јабучје – ОП-10,
- ОП-22 (4,9 km), повезује ОП-5 – Јабучје - акумулација "Паљуви Виш"- општина Уб,
- ОП-21 (5,3 km), повезује ОП-22 – акумулација "Паљуви Виш"- општина Уб, постојећи, изграђен;
- ОП-34 (4,9 km), повезује Јабучје (ОП-35) - Руклада (ОП-3),
- ОП-35 (2,6 km), повезује Јабучје центар – ОП-22,
- Планирани ОП-36 од ОП-10, код школе у Доњем крају до ОП-22

- Планирани ОП-36а, који ће представљати везу ОП-36 са делом Јабучја до површинских копова после III фазе измештања реке Колубаре

Ове саобраћајнице имају и додатну функцију сабирања токова у оквиру мање урбане целине. Планиране су са коловозом ширине 5.5м (5м) са банкінама/тротоарима и путним каналима на деоницама на којима су потребни.

Примарну мрежу у овом ПГР употпуњују још и општински путеви):

- ОП-4 (4,6 km), повезује ОП-3 - Јабучје центар
- ОП-5 (7,4 km), повезује ОП-4 — државни пут II А реда број 145- Јабучје центар-општина Уб. Овај путни правац је планиран за укидање у делу простора планираног за експлоатацију – површински коп и предложен је нови део трасе који прелази мостом преко будућег измештеног и регулисано гкорита реке Колубаре ка државном путу IB реда бр. 22, који се такође, Просторним планом предвиђа за измештање
- ОП-10 (4,3 km), повезује државни пут II А реда број 145 – центар Јабучје, постојећи, изграђен;
- ОП-20 (1,9 km), повезује државни пут II А реда број 145 - Јабучје – ОП-10,
- ОП-22 (4,9 km), повезује ОП-5 – Јабучје - акумулација "Паљуви Виш"- општина Уб,
- ОП-21 (5,3 km), повезује ОП-22 – акумулација "Паљуви Виш"- општина Уб, постојећи, изграђен;
- ОП-34 (4,9 km), повезује Јабучје (ОП-35) - Руклада (ОП-3),
- ОП-35 (2,6 km), повезује Јабучје центар – ОП-22,
- Планирани ОП-36 од ОП10, код школе у Доњем крају до ОП-22
- Планирани ОП-36а, који ће представљати везу ОП-36 са делом Јабучја до површинских копова после III фазе измештања реке Колубаре

Ове саобраћајнице имају и додатну функцију сабирања токова у оквиру мање урбане целине. Планиране су са коловозом ширине 5.5м (5м) са банкінама/тротоарима и путним каналима на деоницама на којима су потребни.

Б. – СЕКУНДАРНА ПУТНА МРЕЖА

У ову групу спада најбројнија категорија саобраћајница. Њу чине локални некатегорисани путеви, приступне саобраћајнице и остали колски прилази. Планирана ширина коловоза ових саобраћајница креће се од 4 до 5м, односно регулациона ширина је углавном у оквиру граница постојећих путних парцела.

ЖЕЛЕЗНИЧКИ САОБРАЋАЈ

На подручју овог ПГР се налази и део железничке пруге Београд-Бар, као део магистралног железничког правца, који задржава постојеће просторно решење. Планирано је њено опремање савременом сигнално-сигурносном и телекомуникационом опремом. Овим планом обухваћен је део пруге у дужини од 1050 метара. Деоница пруге је електрифицирана, а сви укрштаји денивелисани. Постојећа траса пруге се, без измена, задржава, уз неопходну заштиту пружног коридора.

ПЕШАЧКЕ И БИЦИКЛИСТИЧКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ

Тротоари су планирани дуж саобраћајница у централном делу насеља са обе стране, а у случају просторних ограничења, само са једне стране минималне ширине 1,5 (1м'). Дуж државног пута II-А реда број 145 (Стублине - Бргуле - Липњак - Јабучје - Лајковац), поред обостраних тротоара предлаже се изградња бициклистичке стазе са

десне стране у смеру раста стационаже која је физички раздвојена од коловоза разделним зеленилом. Изградња тротоара, такође се планира дуж свих општинских путева. Посебне тротоарске површине нису планиране дуж саобраћајница секундарне мреже у зонама породичног становања где су већ изграђени објекти. Посебна бициклистичка стаза предвиђена је и дуж општинског пута О-35 од раскрснице са државним путем II-A реда број 145 па ка језеру Паљуви.

На најнижој функционалној врсти путне мреже насеља бициклисти се могу кретати слободно свим коловозним површинама уз поштовање општих правила возње или регулативом заснованом на умирењу саобраћаја.

СТАЦИОНАРНИ САОБРАЋАЈ

Укупни захтеви за паркирањем у овој зони, одговарајућим средствима саобраћајне контроле, морају се свести на разумну меру, тако да би комплекс мера за решавање проблема стационарног саобраћаја подразумевао:

- Организацију отворених уличних и вануличних паркиралишта у централном делу насеља
- Постојање квалитетног јавног градског превоза

Задржавају се јавне паркинг површине у централној зони насеља

Захтеви за паркирањем на предметном простору, пре свега се односе на јавне садржаје као што су школа, управа, здравствена заштита или гробље. У оквиру централног гробља постоји паркинг простор.

У оквиру осталих намена паркирање се обавља на сопственим парцелама у складу са датим нормативима.

Стационарни саобраћај организовати поштујући следеће принципе:

- **зоне породичног становања:** паркирање организовати ван јавног пута, у оквиру сопствене парцеле, и то једно паркинг или гаражно место на један стан;
- **пословне зоне** (комуналне функције, централне функције): обезбедити на грађевинској парцели, ван површине јавног пута, једно паркинг-место на 70 м² корисне површине;
- **зоне основног образовања:** обезбедити на грађевинској парцели, ван површине јавног пута, једно паркинг-место по једној учионици;
- **у зонама које су предвиђене за гробља,** предвидети самосталне паркинг скупине;
- **улично паркирање** уз проточне саобраћајне траке, омогућити испред објеката са краткотрајном посетом (пошта, банка, објекти дечје заштите...), уз обавезну изградњу коловозних проширења-ниша на **својим парцелама** за ограничен број возила (4 до 12 - паралелне нише, односно 6 до 20 возила - косе нише $\alpha=45^\circ$)

ЈАВНИ ГРАДСКИ ПРЕВОЗ (ЈГП)

Развој система јавног градског превоза базираће се на аутобуском систему. На територији Јабучја већ функционише градско – приградски превоз у оквиру концесије за превоз путника на територији општине Лајковац.

Аутобуси могу користити државни и општинске путеве, како би се обезбедила приступачност за кориснике на нивоу локалне урбанистичке целине; а по правилу се ради о линијама малог интензитета.

Због просторних ограничења, нису планиране посебне нише за аутобуска стајалишта, већ ће се иста прописано обележити хоризонталном сигнализацијом на коловозу, као и потребном вертикалном сигнализацијом на тротоару.

Линије ЈГП нису одређиване на нивоу овог ранга планирања и исте ће бити дефинисне у зависности од потреба корисника, као и интереса даваоца услуге.

Аутобушка стајалишта дефинисала би се у складу са локалном одлуком о јавном превозу и стајалиштима јавног превоза, кроз израду пројеката саобраћајница. У пројектима настојати да се стајалиште лоцирају на безбедном одстојању од раскрсница и то, по могућству, након проласка возила јавног превоза кроз раскрсницу.

НИВОИ УКРШТАЈА

- површински са регулисаном вертикалном и хоризонталном сигнализацијом највишег ранга;
- укрштаји са железничком пругом - денивелисани

ПОПРЕЧНИ ПРОФИЛИ

Димензије елемената попречних профила су планиране тако да се максимално искористе постојећи расположиви коридори.

Ширина саобраћајне траке за **примарну мрежу улица** је рачуната по обрасцу: $m_c = 250 + B_p$ /цм/, што за режимску брзину на подручју града Лајковца од 50км/х износи: $m_c = 250 + 50 = 300$ цм.

За **секундарну мрежу улица**, ширине саобраћајне траке су мин. дозвољене $m_c = 250$ цм с обзиром на расположиви коридор, а што се може без икакве бојазни прихватити, с обзиром да је у питању саобраћај који се може сматрати тзв. »мирујућим саобраћајем«. Тротоари су планирани тамо где је то ранг улице захтевао и где је то расположиви коридор дозвољавао и делимично променљиве су ширине где су то просторна ограничења наметала.

Попречни профил ове категорије саобраћајница садржи две саобраћајне траке и два тротоара ($2 \times 2,5 + 2 \times 1,5 = 8,0$ м). У случајевима оштрих просторних ограничења и мање дужине улице, могућа је примена попречног профила са тротоаром само са једне стране ($2 \times 2,5 + 1,5 = 6,5$ м)', а за једносмерне улице: $4,5 + 1,5 = 6,0$ м'

Остале улице имају ранг приступних улица и колско-пешачких прилаза које унутар предметног обухвата и планираних зона опслужују планиране намене. Њихова регулациона ширина се креће од 3.5м до 5 м, зависно од броја и ширине планираних елемената попречног профила.

Овакво решење примењено је с обзиром на стање већ изграђених делова улица, расположиви простор и околне објекте са циљем избегавања рушења постојећих објеката.

Планом је потврђено затечено стање на терену за одређен број изграђених приступних улица чија је ширина коловоза ужа од 5м.

Распоред и димензије елемената попречног профила су дати оријентационо и нису обавезујући осим регулационе ширине и броја саобраћајних трака.

Елементи попречног профила саобраћајница унутар регулацине ширине нису обавезујући, и могу се мењати кроз даљу разраду техничке документације.

Попречни падови у свим улицама су планирани 2,5 % у правцу.

ВЕРТИКАЛНО РЕШЕЊЕ

Нивелету саобраћајница радити на основу кота датих у графичким прилозима, а које треба третирати као оријентационе приликом пројектовања. Обзиром да је у питању надоградња и модернизација постојеће уличне мреже, као и пројектовање нових

саобраћајница, потребно је водити рачуна о постојећим котама, како саобраћајница, тако и о котама улаза у парцеле и објекте приликом комплетирања мреже.

Општа правила уређења мреже јавне комуналне инфраструктуре

1. Хидротехничка инфраструктура

Водоводна мрежа

Планом се предвиђа задржавање постојеће водоводне мреже, њена реконструкција тамо где је потребно (услед дотрајалости, неадекватних пречника и сл), као и доградња у подручјима у којима недостаје.

Постојећа водоводна мрежа углавном није изграђена у прстенастом систему, али има могућност проширења захваљујући изградњи планираних цевовода. Због слепих кракова, губитака у мрежи и неадекватног цевног материјала квалитет воде у мрежи је неуједначен, па ће се планираним спајањем цевовода у прстенасту мрежу и заменом цеви у улицама у којима су пречници цеви мањи од 100 mm бити обезбеђена довољна количина воде за нове кориснике и за противпожарну заштиту.

На водоводној мрежи је планирано уградити подземне противпожарне хидранте на максималном међусобном одстојању 150 m због евентуалне потребе за противпожарном заштитом. Тамо где су планиране централне функције то растојање је 80m.

Цеви водоводне мреже се постављају у коридору саобраћајнице на одстојању 1,0 m од ивице коловоза.

Фекална канализација

Постојећа фекална канализација се задржава. Мреже фекалне и атмосферске канализације се могу независно проширивати јер је канализациона мрежа изведена по сепарационом систему. Предвиђена је изградња нових цевовода у свим планираним саобраћајницама чиме ће се прихватити употребљене воде свих нових потрошача у оквиру овог Плана и укинати постојеће септичке јаме.

Трасе планираних канализационих цеви је у коридору коловоза на одстојању 1,0 m од ивичњака супротном страном од водоводне мреже, а у коридору Државног пута у разделном зеленилу. Укрштања са осталим будућим и постојећим инфраструктурним водовима ће се вршити на лицу места уколико за то буде потребе имајући у виду прописе и неопходност поштовања нагиба цеви фекалне канализације. На месту прикључка на постојећу канализацију предвиђене су каскаде као и изградња нових шахти.

Изграђена фекална канализациона мрежа је повезана на централно ППОВ који се налази на самом јужном делу обухвата и из кога се пречишћена вода испушта у реку Колубару. Планирана фекална канализација ће се преко постојеће мреже везати на централно ППОВ.

Појас заштите око примарног цевовода фекалне канализације износи са обе стране најмање по 2,5 m.

Атмосферска канализација

На подручју плана постоји изграђен примарни колектор пречника 600mm као и секундарни пречника 400mm који се задржавају.

Планирана је изградња атмосферске канализације у свим саобраћајницама где је нивелационо могуће прикључити је у реципијент. У саобраћајницама где није планирана изградња канализационе мреже, могуће је атмосферске воде прихватити сливничким решеткама и прикључити их у оближње цеви. У саобраћајницама у којима није предвиђен

цевовод, одвођење атмосферских вода ће се вршити отвореним каналима у путном земљишту. Постојеће отворене канале који се задржавају, је потребно редовно одржавати, због несметане евакуације атмосферских вода. Укрштања атмосферске канализације са постојећим и осталим будућим инфраструктурним водовима ће се вршити на лицу места уколико за то буде потребе, имајући у виду прописе и неопходност поштовања нагиба цеви атмосферске канализације. У саобраћајницама у нагибу већем од 9% су предвиђени цевоводи са каскадним савлађивањем нагиба или ће се одвођење атмосферских вода вршити отвореним каналима у путном земљишту. На месту прикључка на постојећу канализацију предвиђене су каскаде и изградња нових шахти. Распоред сливника са таложником ће се утврдити пројектном документацијом.

Зауљене воде пре испуштања у атмосферску канализацију треба третирати на сепаратору масти и уља. На местима испуштања атмосферске воде у реципијенте треба изградити изливну грађевину.

Усвојени ниво заштите од поплава кишним водама приликом пројектовања и извођења одводника кишне канализације треба да буде:

- за уличне цеви или канале за прикупљање површинског отицаја, двогодишња рачунска киша.
- за главне одводнике, петогодишња рачунска киша.
- за заштиту главних саобраћајница од брдских вода, десетогодишња рачунска киша.

Водотокови и објекти на водотоковима

Поплавно подручје реке Колубара почиње узводно од насељеног места Словац и простире се низводно до насељеног места Мали Борак захватајући делове насељених места Словац, Непричава, Маркова Црква, Рубрибреза, Стрмово, Лајковац, Пепељевац, Јабучје, Скобаљ и Мали Борак. Површина поплавног подручја може се кретати до 2000ха са око 300 домаћинстава са стамбеним и помоћним објектима, објектима индустрије и саобраћајном и другом структуром.

Одлуком Владе о утврђивању пописа вода првог реда природни водотоци реке Колубаре, реке Љиг и реке Топлице сврстане су у воде првог реда. Сви остали водотоци на територији општине Лајковац сматрају се водама другог реда.

Леви насип реке Колубаре од Јабучја до моста за Пепељевац је дужине 6,84км, висине насипа 3м, ширине у ножицама 10м, ширином круне 2м и трапезастог је попречног пресека.

Акумулације су водни објекти за заштиту од штетног дејства вода и представљају простор резервисан за пријем поплавног таласа. На подручју општине Лајковац урађена је акумулација Паљуви-Виш површине до 250 ха, од тога на подручју општине Лајковац је 113,65 ха, а остатак површине акумулације је на територији општине Уб.

Евентуална укрштања свих врста планиране инфраструктуре са водоточима је потребно извести у заштитним цевима испод дна корита.

2. Електроенергетска инфраструктура

У средишњем делу подручја је изграђена трансформаторска станица (ТС) 110/35 kV „Тамнава Западно поље“.

Преко подручја прелазе трасе 110 kV далеководи који су у власништву Акционарског друштва „Електромрежа Србије“ Београд (у даљем тексту: ЕМС АД), и то:

- 1 ДВ 110 kV број 107/1 ТЕ „Колубара“ – ТС „Тамнава Западно поље“;
- 2 ДВ 110 kV број 107/4 ТС „Тамнава Западно поље“ – ТС „УБ“;
- 3 ДВ 110 kV број 120/1 ТЕ „Колубара“ – ТС „Лазаревац“ и
- 4 ДВ 110 kV број 120/2 ТЕ „Лазаревац“ – ЕВП „Словац“.

Сви далеководи и ТС 110/35 kV имају заштитни појас дефинисан чланом 218 Закона о енергетици (Сл. гласник РС, бр. 145/14, 95/18, 40/21, 35/23 – др.закон, 62/2023 и 94/2024, 109/2025-др.закони).

У заштитном појасу испод, изнад или поред електроенергетског објекта могу се градити објекти, изводити друге радње или засађивати дрвеће и друго растине, ако те радње нису у супротности са планским актом, наменом земљишта, прописима о изградњи објекта, условима прописаним законом или техничким нормативима и другим прописима.

Власник или носилац других права на непокретности који намерава да изводи грађевинске радове у зони заштите енергетског објекта, пре подношења захтева за издавање грађевинске дозволе, дужан је да прибави сагласност енергетског субјекта.

Сагласност се издаје по испуњености услова енергетског субјекта из члана 218, став 7. Закона о енергетици, које инвеститор објекта/радова доказује достављањем елабората овереног од стране овлашћеног лица у складу са законом.

У случају градње линијских објекта од електропроводног материјала (цевоводи, гасоводи, нафтоводи, бакарни ТК каблови исл.) у оквиру граница овог Плана, а због индуктивног утицаја далековода који се налазе изван обухвата Плана, потребно је обратити се за услове ЕМС АД.

Према Плану развоја преносног система и одговарајућем Плану инвестиција, планиране су следеће еktivности:

- Реконструкција ДВ 110 kV број 107/1 ТЕ „Колубара” – ТС „Тамнава Западно поље” у дужини од око 42 km. Реконструкција укључује замену бетонских стубова на целој дужини трасе, као и замену проводника.
- Реконструкција ДВ 110 kV број 107/4/5 ТС „Ваљево” ТС „Уб” – ТС „Тамнава Западно поље” у дужини од око 26,2 km. Реконструкција укључује замену фазног проводника, заштитног ужета, изолације и спојне и овесне опреме, уз евентуалну замену критичних стубова на траси.
- Реконструкција ДВ 110 kV број 120/1/2/3, правац ТЕ „Колубара” – ТС „Лазаревац” - ЕВП „Словац” – ТС „Ваљево 3”, у дужини од око 53,6 km. Реконструкција подразумева комплетну реконструкцију постојећих далековода која подразумева и замену фазних проводника проводницима веће пропусне моћи.

У случају изградње у заштитном појасу далековода потребна је сагласност ЕМС АД, при чему важе следећи услови:

- сагласност се даје на елаборат који инвеститор планираних објекта треба да обезбеди, а који израђује овлашћена пројектна организација;
- садржај елабората и мере које се прописују приликом пројектовања и пре и за време извођења радова прописује власник инсталације, а на основу важећих Закона, правилника и техничких прописа.
- заштитни појас далековода напонског нивоа 110 kV износи 25 m са обе стране далековода од крајњег фазног проводника;

Претходно наведени услови важе приликом израде Елабората о могућностима градње планираних објекта у заштитном појасу далековода, при чему је потребно:

- уцртати положаје планиране инфраструктуре у односу на далеководе и проверити њихов однос и усклађеност са горе наведеним условима и законско-техничком регулативом.
- анализирати индуктивни и галвански утицај на потенцијално планиране објекте од електропроводног материјала;
- анализирати индуктивни утицај на потенцијалне планиране телекомуникационе водове (не треба ако су у питању оптички каблови).

У близини далековода, а ван заштитног појаса, потребно је размотрити могућност градње планираних објекта у зависности од индуктивног утицаја на:

- потенцијалне планиране објекте од електропроводног материјала и
- потенцијалне планиране телекомуникационе водове (ово није неопходно ако се користе оптички каблови).

Предвидети мере попут сопствених и колективних средстава заштите, галванских уметака чији је изолациони ниво виши од граничних вредности утицаја, изоловање надземних делова пластичним омотачима и слично.

Уколико постоје метални цевоводи, у зависности од насељености подручја, потребно је анализирати индуктивни утицај на максималној удаљености од 1000 m од осе далековода. Индуктивни утицај, у зависности од специфичне отпорности тла и насељености подручја, потребно је анализирати на максималној удаљености од 3000 m од осе далековода, у случају градње телекомуникационих водова.

У случају да се из елабората утврди колизија далековода и планираних објеката са пратећом инфраструктуром и уколико се утврди јавни (општи) интерес планираног објекта и достави налог мера за измештање (реконструкцију или адаптацију) од стране надлежних органа, потребно је да се:

- приступи склапању Уговора о пословно-техничкој сарадњи ради регулисања међусобних права и обавеза између ЕМС АД и свих релевантних правних субјеката у реализацији пројекта адаптације или реконструкције далековода;
- о трошку Инвеститора планираних објеката потребно је да се уради техничка документација за адаптацију или реконструкцију и достави ЕМС АД на сагласност;
- о трошку Инвеститора планираних објеката, евентуална адаптација или реконструкција далековода (односно отклањање свих колизија констатованих Елаборатом) изврши пре почетка било каквих радова на планираним објектима у непосредној близини далековода;
- пре почетка било каквих радова у близини далековода о томе обавесте представници ЕМС АД.

Преко подручја прелазе трасе 35 kV и 10 kV мреже средњег напона која је у власништву „Електродистрибуција Србије“ доо Београд:

- ДВ 35 kV од ТС 110/35 kV „Јабучје“ до ТС 35/10 kV „Лајковац 2“;
- ДВ 35 kV од ТС 110/35 kV „Очага“ до ТС 35/10 kV „Лајковац 1“;
- ДВ 10 kV из ТС 35/10 kV „Лајковац 1“, извод 333108 Јабучје;
- ДВ 10 kV из ТС 35/10 kV „Лајковац 1“, извод 333112 Ћелије ка ТС 10/0,4 kV „Водовод“ и ТС 10/0,4 kV „Колектор“.

Планира се да се недостаци које поседује постојећа преносна мрежа 35 kV (недовољни капацитети, велики губици у мрежи, недостатак резервног напајања у случајевима испада, застарелост водова и опреме, неусклађеност са саобраћајним решењима, велики удео надземне у односу на подземну мрежу и сл.) отклоне реконструкцијом постојеће мреже, односно заменом неких постојећих и изградњом резервних 35 kV водова већег капацитета, формирањем тзв. "прстенова", као и постепеним превођењем надземне у подземну мрежу.

У случају потребе могуће је каблирање постојећих далековода 35 kV и 10 kV, као и надземне 1 kV мреже, односно полагање у ровове дуж зелених површина и тротоара постојећих и новопланираних саобраћајница, у складу са трасама датим у графичком делу плана. Планиране трасе за 10 kV и 0,4 kV водове се по потреби могу користити и за изградњу нових 35 kV водова.

На подручју је изграђено двадесет осам дистрибутивних ТС 10/0,4 kV на изводу 333108 Јабучје.

За напајање корисника електричном енергијом ниског напона на овом подручју надлежни су нисконапонски изводи постојећих трафо-станица 10/0,4 kV. Електроенергетска мрежа ниског напона је изграђена углавном надземно, са појединим кабловским деоницама.

У наредном временском периоду очекује се привођење намени неизграђеног простора, што ће довести до изградње нових ТС 10/0,4 kV и пратеће електроенергетске мреже. Нове ТС ће се градити као стубне ТС или као слободностојећи објекти на парцелама свих намена, у складу са важећом законском и техничком регулативом. Локације ТС приказане на графичким приказима се могу налазити и на другим парцелама у непосредном окружењу, према условима Електродистрибуције Србије д.о.о. Београд, Огранак Електродистрибуција Лазаревац. Нове ТС се могу градити и у оквиру објеката, у приземљу објекта. Све ТС ће се повезати на постојећу и нову 10 kV мрежу која ће се градити надземно и подземно. У складу са потребама, планира се реконструкција постојеће и изградња нове инсталације јавног осветљења у свим постојећим и планираним саобраћајницама. У попречним профилима улица планирају се независни коридори за пролаз електроенергетских инсталација.

Док се не изврши превођење надземне средњенапонске и нисконапонске мреже у подземну, као и замена постојећих стубних ТС 10/0,4 kV бетонским и зиданим, дозвољава се реконструкција постојеће мреже и изградња неопходних деоница надземне СН и НН мреже, мреже јавног осветљења и стубних ТС, а према условима надлежног електродистрибутивног предузећа.

Ближе услове за пројектовање и прикључење ће прописати Електродистрибуција Србије д.о.о. Београд, Огранак Електродистрибуција Лазаревац у поступку обједињене процедуре.

Део потрошње крајњих корисника може се покрити и постављањем соларних фотонапонских панела на објекте.

3. Телекомуникациона инфраструктура

Обухваћено подручје ће бити комплетно прикључено на системе електронских комуникација.

У време израде овог плана теку радови на изградњи телекомуникационе оптичке мреже за потребе припреме следеће генерације широкопојасне везе за школе у руралним областима у белим зонама, Општина Лајковац, кластер Ц, а које финансира Министарство информисања и телекомуникација.

Планира се да електронско-комуникациона мрежа буде пројектована као „отворена“ (Open access network), са омогућеним приступом и пружањем сервиса свима који задовоље постављене услове, а у циљу побољшања квалитета и смањења цена услуга.

За реализацију сервиса, до претплатничких терминалних уређаја или локалних рачунарских мрежа треба да допре приступна ТК мрежа, која може бити реализована преко:

- постојећих бакарних телефонских линија, уз коришћење различитих типова мултиплексера (DSL), ради повећања пропусног опсега;
- оптичких каблова (нарочито за потребе пословних корисника);
- бежичног приступа (WLL), који ће се користити где је немогуће обезбедити економично коришћење других видова приступа.

Планира се осавремењавање телекомуникационих чворишта у циљу пружања нових сервиса корисницима. Планира се и даље постављање мултисервисних платформи и друге опреме у уличним кабинетима у склопу децентрализације мреже.

Тенденција је да се у будућности и за подручја са резиденцијалним корисницима, приступна мрежа гради у архитектури FTH (Fibre To the Home), за велике бизнис кориснике у архитектури FTB (Fibre To the Building), а за све остале бизнис кориснике приступне мреже у архитектури FTR (Fibre To the Remote), које омогућавају пружање свих захтеваних врста сервиса.

Да би се обезбедило проширење мреже електронских комуникација потребно је у регулацијама улица и до нових објеката изградити подземну мрежу цеви кроз које ће

пролазити будућа инсталација електронских комуникација. У попречним профилима улица резервисани су независни коридори за мрежу електронских комуникација.

У стамбеним и пословним комплексима се могу градити и друге електронско-комуникационе инсталације и системи - структурни кабловски систем (телефонска и локална рачунарска мрежа), стабилна инсталација за дојаву пожара и гашење пожара у електроорманима, систем видеообезбеђења (ЦЦТВ), систем рампи и наплата паркинга и сл.

Планира се потпуна покривеност подручја сигналом мобилне телефоније свих надлежних оператера. Због сталног напретка техничко-технолошких карактеристика базних станица и антенских система мобилне телефоније тачне локације ових система ће се одредити приликом израде пројектне документације.

4. Термотехничка инфраструктура

Гасовод

У обухвату предметног Плана изграђен је и у функцији дистрибутивни гасовод од челичних цеви максималног радног притиска (МОП) 16 bar. Овај објекат пролази кроз крајњи југоисточни део обухвата.

Планира се изградња MPC „Јабучје“, капацитета до 6000 m³/h. Локација будуће MPC ће се дефинисати у складу са просторним могућностима и развојним плановима дистрибуције гаса, а према условима датим у поглављу 2.2.3 *Урбанистички показатељи и правила грађења за површине за објекте техничке и комуналне инфраструктуре*. Планирана MPC „Јабучје“ користила би се за снабдевање природним гасом потенцијалних потрошача унутар и изван граница предметног плана.

За потребе снабдевања природним гасом потенцијалних потрошача у оквиру граница плана, даје се могућност изградње дистрибутивне гасоводне мреже од полиетиленских цеви МОП 4 bar. Развод мреже одредиће се кроз пројектну документацију у складу са постојећим и планираним наменама на предметном простору. Дистрибутивни гасовод пројектовати у регулационом појасу саобраћаница, у јавном земљишту, у зеленим површинама или тротоарима са једне или обе стране саобраћајнице, зависно од потенцијалних потрошача, тако да се омогући једноставно прикључење на дистрибутивни гасовод. Евентуално, гасовод се може водити и границама приватних парцела уз сагласност власника.

Трасе будућих гасовода синхронизовати са осталим инфраструктурним водовима.

Предвидети изградњу гасних прикључака од места прикључења на дистрибутивну гасоводну мрежу МОП 4 bar до објекта будућих потрошача и мерно регулационих станица или регулационих станица и мерних сетова (у складу са планираним начином потрошње гаса) за предметне делове јавних и комерцијално-привредних објеката тако да сваки власник просторне целине (јавне, комерцијалне или производне) има посебно мерење потрошње гаса.

При избору трасе планираних гасовода мора се осигурати безбедан и поуздан рад дистрибутивног гасовода, као и заштита људи и имовине, тј. спречити могућност штетних утицаја околине на гасовод и гасовода на околину.

При избору трасе гасовода мора се осигурати:

- 1) да гасовод не угрожава постојеће или планиране објекте и планирану намену коришћења земљишта у складу са планским документима;
- 2) рационално коришћење подземног простора и грађевинске површине;
- 3) испуњеност услова у погледу техничких захтева других инфраструктурних објеката у складу са посебним прописима;
- 4) усклађеност са геотехничким захтевима.

Потребно је поштовати сва прописана растојања од гасних инсталација, у складу са Правилником о условима за несметану и безбедну дистрибуцију природног гаса гасоводима притиска до 16 bar („Сл. гласник РС”, бр. 086/2015) и правилима грађења датим у поглављу плана *Правила за изградњу термотехничке инфраструктуре*.

Топловод

Уколико се након завршетка изградње топлодалековода Обреновац (ТЕ „Никола Тесла“) – Нови Београд и ТЕ „Колубара Б“ стекну услови за прикључење насељеног места Јабучје на топлодалековод, дозвољена је изградња дистрибутивне топловодне мреже у насељу.

Дистрибутивну мрежу поставити у планираној регулацији саобраћајница или других јавних површина. Могуће је вођење и границама катастарских парцела, уз сагласност власника.

5. Смернице за уређење зелених површина у оквиру осталих намена

Систем уређеног зеленила предметног Плана, у највећој мери, чине зелене површине које прате намене на појединачним парцелама.

- Зеленило на парцелама за спорт и рекреацију
- Зеленило на парцелама за гробље
- Зеленило на парцелама за објекте управе
- Зеленило на парцелама образовања и дечије заштите
- Зеленило на парцелама за здравствену заштиту
- Зеленило површина и објеката у функцији водопривредне делатности
- Зеленило површина и објеката у функцији енергетске делатности
- Зеленило на парцелама породичног становања
- Зеленило на парцелама вишепородичног становања
- Зеленило на парцелама објеката са мешовитом наменом
- Зеленило на парцелама за хотеле и апартмане
- Зеленило на парцелама за кампове
- Зеленило на парцели за етно парк
- Зеленило на парцелама пословања
- Зеленило површина за ветеринарске станице
- Зеленило на парцели за верске објекте
- Зеленило површина за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – колубарски лигнитски басен
- Зеленило површина за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – сепарација песка и шљунка
- ***Зеленило на парцелама за спорт и рекреацију***

Основна улога зеленила ове категорије је да пружи пријатан амбијент за бављење рекреацијом становништва које живи у непосредном окружењу, а и шире. У том смислу зеленило, спортски терени и остали пратећи садржаји треба да образују јединствену функционалну целину. Пратеће садржаје потребно је уклопити са зеленилом на такав начин да не ометају спортске активности које се одвијају на датој површини. Приликом озелењавања избегавати употребу алергених врста, врста са крупним плодовима или оних које у јесењем периоду услед опадања лишћа и плодова доприносе повећању запрањаности простора. У зони рекреације, на местима где се јавља подземна инфраструктура зеленило организовати у виду травног покривача комбинованог са површинама за пасивну рекреацију. Избегавати употребу дрвенастих и жбунастих врста са великим кореном.

- ***Зеленило на парцелама за гробље***

Зеленило постојећег гробља је различитог квалитета и заступљености. Поред лишћарских и четинарских стабала у старом делу гробља, оно се углавном своди на појединачне засаде које уређују власници гробних парцела. Како се планом предвиђа

проширење гробља, његовим уређењем и озелењавањем формирати одговарајућу амбијенталну целину, која одражава поштовање према покојницима. Читав простор гробља потребно је третирати као својеврстан градски парк и његове садржаје зеленилом и физички одвојити од околних намена. У оквиру парцеле планирати високу живу ограду састављену од зимзелених врста густе крошње које подносе резивање.

При распореду зеленила, стаза и других елемената уређења простора водити рачуна о функцијама сахрањивања и верских обреда, пешачким кретањима и сл. Приликом озелењавања комбиновати партерно зеленило са жбунастим засадама и нижим дрвећем, а висока, појединачна стабла користити за акцентовање. Код избора садног материјала и његовог компоновања водити рачуна о томе да зеленило при расту не угрожава гробнице и гробна места.

- ***Зеленило на парцелама за објекте управе***

У оквиру ових површина оформити пријатане просторе за боравак и краће задржавање у виду попличаних пјачета са пратећим садржајима попут фонтане, скулптуре, клупа за седење и осталог урбаног мобилијара. Целокупан простор декоративно озеленити, а висинском градацијом зеленила формирати зоне светлости и сенке.

- ***Зеленило на парцелама образовања и дечије заштите***

Парцеле основних школа и вртића озеленити здравим и декоративним врстама дрвећа и жбуња. По могућству по ободу школског дворишта формирати живу, зелену ограду. При избору врста предност дати аутохтоним врстама које су се добро показале у планираној средини. Избегавати отровне врсте, као и врсте са трњем и крупним плодовима. У оквиру слободних површина организовати дечија игралишта.

- ***Зеленило на парцелама за здравствену заштиту***

Слободне површине озеленити на начин да побољшају микроклиматске услове локације и обезбеде простор за пријатан боравак пацијентима. Формирати просторе за седење и одмор, а висинском градацијом зеленила формирати зоне светлости и сенке. За озелењавање користити фитонцидне биљке, а избегавати алергене. Површине за паркирање засенчити дрворедима.

- ***Зеленило површина и објеката у функцији водопривредне делатности***

У оквиру ове категорије зеленила није препоручљиво садити дрвенасте и жбунасте врсте због оптерећености подземном инфраструктуром. Зелене површине формирати као затрављене. Ободом површине опредељене за ову намену препоручује се формирање линеарног засада, као вид својеврсне заштите.

- ***Зеленило површина и објеката у функцији енергетске делатности***

У оквиру ове категорије зеленила није препоручљиво садити дрвенасте и жбунасте врсте због оптерећености подземном инфраструктуром. Зелене површине формирати као затрављене.

- ***Зеленило на парцелама породичног становања***

Приликом уређења окућница у оквиру стамбених објеката, изнаћи начин да се постојеће зелене површине преуреде, освеже новим садржајима, а нове условити изградњом функционалног зеленила.

На парцелама породичног становања просторе између улице и објекта озеленити декоративним врстама, а део парцеле иза објекта може се користити као башта или воћњак. Препоручује се гајење воћа, као својеврстан вид активног одмора становника. Уместо чврстих ограда препоручује се употреба живица и пергола са пузавицама. На избор биљних врста за ову категорију зеленила, не може се значајно утицати. Препорука, за власнике, је да то буду аутохтоне врсте прилагођене датим условима и организоване у традиционалном стилу.

- **Зеленило на парцелама вишепородичног становања**

Зеленило на парцелама вишепородичног становања представља значајан елемент укупног система зеленила насеља, управо јер се велики део активности становништва одвија у стамбеном блоку.

Приликом изградње зелених површина, формирати групације четинара и лишћара, користити солитерну садњу за наглашавање улаза, обезбедити травне површине, избегавати врсте са плитким кореном. У оквиру ових површина адекватним постављањем урбаног мобилијара подстаћи социјализацију станара. Могућа је и садња у жардињерама, при чему треба користити ниско дрвеће, жбунасте врсте различитог колорита и хабитуса, перене и декоративне пузавице. Композиција зеленила на овим површинама треба да се одликује једноставним облицима и чистим колоритним решењима, не треба примењивати мноштво биљних врста, обиље различитих просторних облика и комбинације боја. Ради бољег одржавања користити врсте које не захтевају интензивно одржавање.

- **Зеленило на парцелама објеката са мешовитом наменом**

У оквиру ових површина планирано је становање комбиновано са различитим облицима пословања, с тим да је пословање доминантна намена. Како је у оквиру ове намене дозвољено је организовање централних функција: различити облици трговине, услужне делатности, услужно занатство, угоститељство, туристички смештај, пословно-административне делатности, културни и образовни садржаји и сл, тако и организацију зелених површина треба ускладити са планираним садржајима.

Улога зеленила површина мешовите намене јесте оплемењивање средине у естетском погледу, али и формирање простора за пријатан боравак на отвореном. У складу са тим је и избор биљака условљен функцијом, као и средином у којој оне расту, где се увек боље одржавају групе биљака него појединачна стабла. Зеленило се може садити као оквир објектима, како би се ублажиле оштре контуре објеката, по ободу комплекса, чиме се постиже заштита и жељено присуство засене. Могуће је формирати и групне аранжмане зеленила у централним деловима отворених површина чиме се утиче на стварање повољних микроклиматских услова.

У случају недостатка слободног простора, као алтернативу, користити засаде у жардињерама, вертикално зеленило и др.

Препорука је да се приликом озелењавања користе аутохтоне врсте отпорне на аерозагађење, као и врсте са вертикалним кореном.

- **Зеленило на парцелама за хотеле и апартмане**

Слободне зелене површине у оквиру објеката туризма подразумевају партерно уређење и озелењавање декоративним врстама. Планирати групације зеленила, по верикали и хоризонтални. На овим површинама посебну пажњу треба посветити травњацима. Посебну пажњу обратити и на уређење дуж степеништа, подеста и платоа. Планирати перголе или колонаде, са високодекоративним пузавицама. Перголе или колонаде морају бити изграђене у складу са материјалима коришћеним за изградњу комплекса. На мањим површинама, дуж степеништа, на подестима и платоима простор

оплеменити жардињерама, саксијама и сл. Зелене површине хотела и апартмана захтевају интензивно одржавање.

- **Зеленило на парцелама за кампове**

Организовање зелених површина ове категорије гостима треба да омогући пријатно окружење за смештај камп опреме, пасиван одмор, шетњу и могућност лаке рекреације. Избор и распоред биљних врста подређен је стандардним естетским и функционалним критеријумима пејзажног стила озелењавања. Висинском градијацијом вегетације потребно је створити динамику светла и сенке. За озелењавање користити аутохтоне врсте биљака.

- **Зеленило на парцели за етно парк**

Зелене површине етно-паркова гостима треба да омогуће пријатно окружење за пасиван одмор гостију и шетњу. Организација ових зелених површина у директној је зависности од функције и распореда објекта. Предлаже се употреба традиционалних, аутохтоних врста, карактеристичних за дато поднебље.

- **Зеленило на парцелама пословања**

Озелењавање парцела пословања подразумева коришћење изразито декоративних врста и непретрпавање слободних површина високом вегетацијом. Композиција зеленила на овим површинама треба да се одликује једноставним облицима и чистим колоритним решењима. У случају недостатка слободног простора предлаже се садња у жардињерама, при чему се могу користити ниско дрвеће, жбунасте врсте различитог колорита и хабитуса, перене и декоративне пузавице.

- **Зеленило површина за ветеринарске станице**

У оквиру ове намене препоручује се формирање заштитног зеленила по ободу планиране намене, од засада живе оgrade. Већи део зелених површина ветеринарске станице уредити у пејзажном стилу, настојећи да се постигне што бољи однос слободних површина према површинама под објектима. Осим у случају где се ради о стварању унутрашњих паравана, где простор треба испунити високим растињем, формирати веће травне површине.

- **Зеленило на парцели за верске објекте**

Зелене површине у оквиру комплекса верског објекта потребно је уредити уз апсолутно поштовање традиције. Посебно је важно, приликом озелењавања користити биљке специфичне за дато поднебље, које би својим адекватним распоредом додатно истицале верски објекат.

У циљу стварања што мирнијег окружења за обављање службе и боравак верника, предметни простор одвојити и изоловати од околних утицаја (буке, саобраћаја, аерозагађења и др), што се постиже формирањем линијски постављеног појаса зеленила, састављеног од комбинације дрвећа и жбуња.

При одабиру садног материјала и његовом компоновању водити рачуна о визурама, спратности и архитектури објекта. При компоновању зеленила и других елемената партерног уређења водити рачуна о функцији храма, окупљању људи правцима пешачких кретања, потребама верске службе и сл.

- **Зеленило површина за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – Колубарски лигнитски басен**

У оквиру ове намене формирати појас заштитног зеленила формираног од лишћара и четинара различите спратности, ширине у складу са Просторним планом подруча експлоатације Колубарског лигнитског басена.

- **Зеленило површина за површинску експлоатацију лежишта минералних сировина – сепарација песка и шљунка**

У оквиру ових површина се постављају објекти у функцији сепарације песка и шљунка. Како је стварање својеврсног техногеног рељефа карактеристично за површине експлоатације песка и шљунка, у оквиру ове намене не може се очекивати значајно учешће зеленила. У складу са наведеним, организација зелених површина ће бити условљена преосталом слободном површином у оквиру планиране намене. Зеленило организовати линеарно, у комбинацији дрвенастих и жбунастих врста, формирано по ободу парцеле ка околним садржајима. Препорука је да се приликом озелењавања користе аутохтоне врсте отпорне на аерозагађење и прашину, као и врсте са вертикалним кореном.

Услови и мере заштите простора

1. Услови за приступачност особама са инвалидитетом

Приликом пројектовања објеката за јавну употребу, саобраћајних и пешачких површина (тротоари и пешачке стазе, пешачки прелази, паркинзи, прилази до објеката и сл.), мора се омогућити несметан приступ, кретање и боравак особама са инвалидитетом, деци и старим особама, у складу са Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама ("Сл. Гласник РС", бр. 22/15 и 10/26), као и осталим важећим прописима, нормативима и стандардима који регулишу ову област.

Нивелације свих пешачких стаза и пролаза радити у складу са важећим прописима о кретању особа са посебним потребама.

Потребно је испоштовати одредбе Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом (Сл. гласник РС број 33/06 и 13/2016) , у погледу члана 13.

2. Мере енергетске ефикасности

Енергетска ефикасност објеката постиже се кроз низ мера, које треба применити приликом градње објекта.

Топлотна заштита објеката

Недовољна топлотна изолација доводи до повећаних топлотних губитака зими, хладних спољних конструкција, оштећења насталих влагом (кондензацијом), као и до прегревања простора лети.

При изградњи објеката користити савремене термоизолационе материјале на комплетном спољашњем омотачу и избегавати термичке мостове, како би се смањили губици топлотне енергије.

Побољшањем топлотно изолационих карактеристика зграде могуће је постићи смањење укупних губитака топлоте за просечно 40 до 80%.

При прорачуну коефицијента пролаза топлоте објеката узети вредности за 20-25% ниже од максималних дозвољених вредности за ову климатску зону.

Облик и оријентација објекта

Приликом пројектовања објекта потребно је анализирати локацију и посветити посебну пажњу одабиру оријентације и облика објекта.

При обликовању будућег објекта водити рачуна о односу његове основе и волумена. Треба избегавати разуђене форме, односно, треба тежити стварању објеката са што повољнијим односом корисне површине и површине фасаде.

Просторије у којима се проводи највише времена у току дана, треба оријентисати ка југу, како би се искористили топлотне добици од сунца. У летњем периоду, заштита од претеране инсолације се може постићи засеном грађевинским елементима, вертикалним прозорским засторима, зеленилом и сл. У зимском периоду сунчеви зраци падају на земљу под мањим углом, па грађевински елементи, који у летњем периоду засењују прозоре, зими не спречавају продор сунчеве енергије у унутрашњост објекта.

Дрвореди и густе засади око објекта смањују утицај ветра и обезбеђују неопходну засену у летњим месецима. Пожељно је да зеленило, које се сади са јужне стране објекта, буде листопадно како би се омогућила инсолација објекта током зимског периода.

Загревање објекта и потрошне санитарне воде

За производњу топлотне енергије за загревање објеката и потрошне санитарне воде предност дати употреби обновљивих извора енергије. Могу се користити биомаса, сунчева енергија, биогаз, али и сви остали обновљиви извори.

У сврху производње топлотне енергије могу се користити и топлотне пумпе „ваздух-вода“ и „вода-вода“.

При изградњи нових објеката потребно је прво размотрити примену неких од поменутих извора топлотне енергије и у ту сврху предузети све потребне архитектонско-грађевинске мере.

* * *

Енергетска ефикасност свих објеката који се граде утврђиваће се у поступку енергетске сертификације и поседовањем енергетског пасоша у складу са Правилником о енергетској ефикасности зграда („Службени гласник РС”, број 61/11) и Правилником о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда („Службени гласник РС”, бр. 69/12, 44/18 – др. Закон, 111/22 и 102/25).

3. Услови за одвоз и дистрибуцију комуналног отпада

Простор у захвату Плана укључен је у систем управљања отпадом на територији општине Лајковац.

Локални план управљања отпадом општине Лајковац за период 2021-2031. године, представља документ којим се организује процес управљања отпадом на нивоу општине Лајковац и дефинишу циљеви управљања отпадом на територији општине Лајковац, са 18 насељених места, у складу са Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031.год. и Регионалним планом управљања отпадом за 11 општина Колубарског региона за период 2019-2029. године. Локални план је у потпуности усклађен са свим усвојеним плановима и стратегијама општине Лајковац, као и са Студијом изводљивости за регионални центар управљања отпадом у Колубарском округу.

Општи циљ Локалног плана управљања отпадом је да се минимизира негативан утицај отпада на животну средину и да се побољша ефикасност коришћења ресурса из отпада на територији општине Лајковац.

Кључни циљ Локалног плана управљања отпадом је да допринесе одрживом развоју општине Лајковац, кроз успостављање и развој система управљања отпадом, који ће контролисати настајање отпада, смањити утицај продукције отпада на животну средину, побољшати ефикасност ресурса, омогућити правилан ток отпада до његовог

коначног одлагања на регионалну депонију, стимулирати инвестирање и максимизирати економске могућности које настају из отпада.

Специфични циљеви Локалног управљања отпадом су:

- Успоставити нови и ојачати постојећи институционални и административни капацитет општине Лајковац;

- Израда и спровођење плана комуникације и координације између релевантних институција, РЦУО „Еко-Тамнава“ и општине Лајковац у циљу окончања започетих активности на успостављању Регионалног центра за управљање отпадом „Каленић“ са 15 градова и општина;

- Обука запослених у ЈКП и оштинској управи за област управљања отпадом (инспекција, урбанизам...)

Организовано прикупљање и управљање отпадом на територији општине Лајковац у надлежности је ЈП „Градска чистоћа“. Према подацима достављеним за израду ЛПУО годишње се од грађана и правних лица сакупи, транспортује и одложи на општинску депонију-сметлиште око 9.915 t, односно 16.700 m³ несабијеног неопасног отпада. Неопасан отпад прикупљен на територији општине Лајковац са припадајућих 13 месних заједница одлаже се на депонију комуналног отпада на локацији „Јабучје“, на катастарској парцели 8622, КО Јабучје, док се у претходном периоду отпад одлагао и на к.п. 8621 и 8770, све КО Јабучје.

Одлагалиште прекрива површину од око 10000 m² поред макадамског пута и нема никакву заштитну ограду те је приступ слободан. На истом не постоји мрежа за прикупљање и контролисано одвођење депонијског гаса као ни канали за одвођење површинске и процедурне воде нити пијезометри за контролу нивоа подземних вода, не врши се мониторинг ниједног медијума животне средине, контрола количина ни састава отпада који се одлаже, дезинсекција и дератизација локације, не постоји никаква надзорна или заштитна служба као ни било каква механизација за сабијање или разастирање отпада. Прикупљени и одложени комунални и други отпад није претходно мерен, тако да се количине процењују на основу запремине.

Комунални и други отпад се довози камионима за прикупљање отпада из канти и контејнера и тракторима за кабасти отпад. Такође, на локацију отпад неорганизовано довозе и бацају и друга физичка лица.

Отпад се само убацује у припремљену "касету" и повремено сабија.

У време пуњења касете на одлагалишту често долази до пожара, нарочито у време грејања када се довози и неугашен пепео од ложења.

По правилу, након пуњења касете отпад се затрпава земљом из ископа од формирања касете. Прекривање отпада се врши повремено, а задњих година није било већих пожара на депонији.

Селекција отпада се не врши, али повремено група индивидуалних сакупљача на самој депонији врши селекцију секундарних сировина, углавном папира, гуме и метала.

Количина отпада која се одложи на депонију износи 36,5 m³/дан (27,0 t/дан).

Послове сакупљања, транспорта и одлагања отпада на територији општине Лајковац поверено је ЈП "Градска чистоћа" које отпад сакупља на територији града и на 45 локација у општини на којима су регистроване сталне дивље депоније.

Организованим сакупљањем отпада становништва општине Лајковац обухваћено је око 48% становништва. Отпад са територије насеља Јабучје такође се одлаже на ову депонију. Ова депонија је несанитарна, али се без обзира на њој и даље одлаже отпад. Наведена депонија непосредно контактира плански обухват.

Поред ове депоније на територији Јабучја регистровано је и неколико „дивљих депонија“ и то у ромском насељу „Дубрава“, ромско насеље на изласку, код потока Крља и на локацији Шеринка доњи крај, Савића њиве.

Управљање различитим категоријама отпада на територији насеља Јабучје спроводиће се према ЛПУО општине Лајковац за период 2021-2031. године.

Општинска депонија комуналног отпада

Општинска депонија налази се на две локације у насељу Јабучје. Локација 1 се налази на к.п. 8621 КО Јабучје и површине је 5686 m². Отпад се на локацији одлагао од 2022. до 2023. године. Висина отпада на локацији је 4 - 5 m, а касете су копане до дубине од 4 m. Нису вршени радови на санацији. Од јануара 2024. године отпад се одлаже на КП 8622 КО Јабучје и површине је 9867 m². Тренутна заузетост ове површине је око 12300 m². Локација 2 се налази на КП 8770 КО Јабучје источно од ППОВ Лајковац (постројења за пречишћавање отпадних вода) и површине је око 3800 m². На локацији се отпад одлагао од 2005. до 2022. године и висина отпада је око 3 m, а касете за одлагање отпада су копане до дубине од 4 m. Нису вршени радови на санацији депоније.

Депонија – сметлиште налази се у поплавном подручју. За предметно општинско несанитарно сметлиште, урађен је Пројекат за извођење санације и рекултивације несанитарне депоније на к.п. 8621, 8622 и 8770, КО Јабучје. Овај пројекат је добио решење о сагласности Министарства заштите животне средине бр. 19-00-00349/2025-06 од 04.11.2025.године.

Неопходно је у што краћем року решити проблем одлагања комуналног отпада општине Лајковац до изградње и пуштања у рад регионалне депоније на локацији „Каленић“.

Изградња регионалне санитарне депоније комуналног и неопасног отпада „Каленић“

За заједничко управљање отпадом 11 градова и општина Колубарског управног округа, делова подручја Мачванског управног округа и подручја града Београда, који чине град Ваљево, ГО Обреновац, ГО Лазаревац, УБ, ГО Барајево, Владимирци, Лајковац, Мионица, Коцељева, Осечина и Љиг формиран је Регионални центар за управљање отпадом, који укључује и изградњу регионалне санитарне депоније комуналног и неопасног отпада на локацији „Каленић“, који, према пројекту заузима делове општина УБ и Лајковац. Удаљеност центра општине Лајковац од локације регионалне санитарне депоније "Каленић" износи 16 km.

Изградњом и пуштањем у рад регионалне санитарне депоније неопасног отпада "Каленић" и инфраструктурним опремањем регионалног система за интегрално управљање отпадом, створиће се услови да се управљање отпадом у формираном региону у будућности врши у складу са законском регулативом и стандардима ЕУ. Општина Лајковац у сарадњи са РЦУО „Еко-тамнава“ реализује пројекат „Центар за сакупљање отпада (рециклажно двориште) у Општини Лајковац на к.п. 8620 КО Јабучје, Лајковац“, која је у непосредној близини границе обухвата ПГР-а. Такође, изградњом и пуштањем у рад регионалне санитарне депоније неопасног отпада створиће се услови за санацију и затварање постојеће, несанитарне, општинске депоније комуналног отпада, као и 22 „дивље депоније“ (неуређена одлагалишта отпада) које су у надлежности општине Лајковац.

Локација будуће регионалне депоније комуналног (неопасног) отпада "Каленић" се налази у непосредној близини четворомеђе општина УБ, Лајковац, Лазаревац и Обреновац, у долини реке Кладнице и у непосредној близини локације термоелектране "Колубара Б", у изградњи. Удаљена је око 16 km ваздушном линијом од центра Лајковца и око 5,8 km северозападно од Великих Црљана, а на око 45 km од Београда у правцу југозапада.

4. Услови и мере за спровођење плана генералне регулације

Осим за објекте и површине за које је планом дефинисана израда урбанистичког пројекта или плана детаљне регулације или се налазе у подручјима за директну примену

планских решења из Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена, План генералне регулације за насељено место Јабучје представља основ за:

- Издавање локацијских услова
- Израду пројеката препарцелације и парцелације
- Израду геодетског елабората исправке граница суседних парцела и спајање суседних парцела истог власника

Урбанистички пројекти

Израда урбанистичког пројекта за потребе спровођења планских решења и поставки плана је предвиђена за следеће намене:

- површине за спорт и рекреацију
- површине за гробље
- површину за етно парк
- за уређење приобаља акумулационог језера
- за изградњу комплекса апартмана и хотела са депадансима.

Границе урбанистичких пројеката приказане су на графичком прилогу *Спровођење плана*, а смернице за израду дате су у поглављима *Правила уређења* и *Правила грађења* за предметне намене.

Урбанистички пројекти се могу радити и за мање инфраструктурне објекте, за потребе утврђивања јавног интереса.

Планови детаљне регулације

Предвиђа се израда планова за регулацију делова токова река, и то

- План детаљне регулације за регулисање дела корита реке Колубаре (само део обухвата залази у обухват Плана генералне регулације за насељено место Јабучје).
- План детаљне регулације за регулисање дела корита реке Враничине.

У графичком прилогу *Спровођење плана* приказани су предлози обухвата за ова два плана. Изради планова за регулисање водотока, по правилу, претходи израда хидролошких студија и идејних решења, на основу којих се прецизније одређује обухват плана.

Предложене границе планова, поред постојећих корита река, обухватају и околне намене. Кроз израду планова детаљне регулације, намене површина дате овим планом се могу мењати, односно прилагодити будућој регулацији водотокова.

У оквиру предложених граница планова за даљу разраду, на површинама пољопривредног земљишта се забрањује свака градња, до израде поменутих планова.

Планови детаљне регулације се раде за потребе изградње великих инфраструктурних објеката (соларне електране, термоелектране, ветропаркове, високонапонске трафостанице и сл).

**Просторни план подручја експлоатације Колубарско лигнитског басена
(„Сл. гласник РС”, бр. 107/2017 и 19/2024)**

Северни део плана је простор који је Просторним планом подручја експлоатације Колубарско лигнитског басена предвиђен у оквиру оријентационе границе експлоатационог подручја. Планом генералне регулације за насељено место Јабучје се ствара плански основ за експропријацију земљишта, док се правила уређења и грађења за простор у оквиру оријентационе границе експлоатационог подручја примењују из Просторног плана подручја експлоатације Колубарско лигнитског басена.

Подручје водоакумулације Паљуви–Виш је простор за директну примену планских решења и пропозиција Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена. Правила уређења и правила грађења Плана генералне регулације за насељено место Јабучје дата за подручје водоакумулације односе се на постављање привремених објеката у функцији спорта и туризма и градњу објеката у функцији бране и водоакумулације и у складу су са правилима уређења и правилима грађења из Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена .

Однос са другим плановима и програмима

Извод из Измене и допуне Просторног плана Општине Лајковац – усаглашавање са одредбама Закона о планирању и изградњи

Измена и допуна Просторног плана Општине Лајковац – усаглашавање са одредбама Закона о планирању и изградњи представља плански основ за израду овог плана.

Према рефералној карти бр. 1, *Намена простора*, у обухвату овог плана дефинисано је грађевинско подручје, осим кога се планира и задржавање у великој мери пољопривредног и шумског земљишта, док је североисточни део обухвата опредељен за експлоатационо подручје.

Грађевинско подручје је дефинисано на начин да обухвата делове насеља са већом изграђеношћу, као и неизграђене делове уз значајније саобраћајнице у обухвату, односно, уз општинске путеве и уз државни пут. Постојећи објекти, који су се нашли изван планираног грађевинског подручја, опредељени су као грађевинско земљиште изван грађевинског подручја.

Експлоатационо подручје, односно рударски басен Колубара у простору овог плана обухвата делове два експлоатациона поља: „Тамнава - западно поље”, у северном делу обухвата плана и поље „Ф” и „Г” („јужно поље”) у североисточном делу обухвата. Поред експлоатационог подручја, у функцији рударског басена се налази и акумулационо језеро Паљуви – Виш, чији један део залази у западни део обухвата овог плана.

Постојећа шумска вегетација се у највећој мери задржава, а према планираном експлоатационом подручју је предвиђено подизање заштитног зеленог појаса, како према површинама самог копа, тако и према акумулационом језеру у функцији рударског басена.

Према рефералној карти бр. 2, *Мрежа насеља и инфраструктурни системи*, Јабучје је означено као центар заједнице насеља. Кроз Јабучје пролази државни пут II реда, а на самом југу обухвата пружни колосек пруге Београд-Бар, као и део обилазнице на државном путу I реда. Реке Враничина и Колубара које су у обухвату Плана, планиране

су за регулацију. Планиран је наставак магистралног водовода, као и постројење за пречишћавање отпадних вода у западном делу обухвата. Јужним делом обухвата планиран је пролазак магистралног гасовода високог притиска.

Према рефералној карти бр. 3, Заштита простора, Јабучје спада у VI категорију загађености. У обухвату Плана се налази неколико вредних објеката градитељског наслеђа (окућница породице Поповић, Јабучје магацин породице Поповић, кафана породице Поповић и кућа Мирка Поповића), три археолошка налазишта (Зовљак, рано царство, Остењак и Дабиновац-позна антика), једно непокретно културно добро (кућа Бугарчића), као и четири културна добра која уживају претходну заштиту. Црква св.Арх.Михаила, Зграда старе железничке станице, Конак Мијата Бајића и Вајат Ненада Бајића).

Према рефералној карти бр. 4, *Спровођење плана*, обавезана је израда ПГР-а за насеље Јабучје. Такође, у оквиру предметног обухвата прописује се обавезна израда Плана детаљне регулације за део акумулације Паљуви-Виш, као и Плана детаљне регулације за коридоре регулације речних корита. Директна примена ПП-а подручја експлоатације колубарског лигнитског басена спроводи се на неколико локација обухвату Плана, и то на подручју акумулације Паљуви-Виш и подручју захваћеном поплавама 2014. године.

...

Б) ПЛАНСКИ ДЕО ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

I ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. ОПИС И НАМЕНА ПРОСТОРА

...

1.4 ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ

Грађевинско земљиште обухвата сва изграђена земљишта и земљишта планирана за изградњу. Просторним планом је дефинисано грађевинско подручје насеља на основу преиспитивања планираних грађевинских подручја дефинисаних ППО Лајковац који се мења, нових катастарских и других подлога, на основу Уређајних основа које су саставни део овог Просторног плана и на основу новонасталих промена у простору. Размотрени су проблеми настали у досадашњем спровођењу ППО, посебно у сеоским насељима и на деловима подручја која се спроводе директном применом плана.

Специфичан део грађевинског земљишта су инфраструктурни коридори, у првом реду саобраћајнице и копови рударског басена Колубара. Овде се посебна пажња мора посветити заштити околног простора и простора у зонама утицаја од свих негативних ефеката у простору.

На основу расположивих података (ортофото снимка) на графичким прилозима плана је евидентирана постојећа изграђеност, најчешће по фактичком стању (оградама). Постојеће изграђено земљиште, у највећем обиму, представљају рурална домаћинства, комунални објекти (гробља), верски објекти, у малом обиму производња.

Постојећи објекти, изграђени до доношења овог плана, који нису на графичким прилозима приказани као грађевинско земљиште, сматрају се грађевинским земљиштем и за њих важе правила дефинисана овим планом за намену којој припадају у постојећем стању – дефиниасано у поглављу 4. Правила уређења и грађења за просторе осталог земљишта. То су углавном стамбени објекти руралног становања на пољопривредном земљишту или шумском земљишту. Уколико се парцела на којој се налази објекат, делом користи као пољопривредна

или шумска, потребно је пројектом парцелације дефинисати грађевинску парцелу за објекат, а остатак задржава постојећи начин коришћења. Правила дата у овом ставу се не односе на објекте на водном земљишту и на површинама јавне намене.

Планирањем грађевинских подручја, одређени су простори са претежним наменама: становање, привреда, туризам, спорт и рекреација, и прописани услови изградње са минимумом конфликта међу наменама које се међусобно угрожавају.

У правилима уређења и грађења дати су услови за све површине плана које се спроводе непосредном применом плана, односно за:

грађевинска подручја насеља која су дефинисана уређајним основама села (Бајевац, Степање, Словац, Маркова Црква, Ратковац, Придворица, Стрмово, Пепељевац, Доњи Лајковац, Врачевић);

за грађевинско земљиште ван грађевинског подручја насеља (за сва насеља осим за делове у обухвату важећих урбанистичких и просторних планова);

...

У односу на планом дефинисане површине, грађевинска подручја се могу увећати изградом плана детаљне разраде или директном применом плана за:

изградњу оптимално око 5-7% у центрима заједнице насеља и насељима са специфичном функцијом;

у осталим насељима око 2%;

и за површине које имају остварен приступ јавној саобраћајној површини.

Развој грађевинских подручја планиран је уз очување хетерогене структуре кроз: очување отворених поља (њива, винограда, пашњака и ливада) у претежно шумским пределима; усклађивање изградње инфраструктурних објеката са карактером предела и обезбеђење њиховог мултифункционалног коришћења; избегавање изградње на предеоно изложеним локацијама, као и у плавним и ерозионим подручјима; очување специфичне мреже насеља, изграђивање и груписање објеката у складу са традицијом грађења у пределу.

Планиране активности у развоју грађевинског подручја, намена и делатности у грађевинском подручју:

Дефинисање грађевинских подручја центара заједнице насеља и појединих насеља са појединим и специфичним функцијама (туризам, историјско културне вредности, индустрија) уважавањем и валоризацијом економских, демографских, урбаних и функционалних карактеристика, опремања села, у наредном планском периоду;

унапређење економске инфраструктуре: изградња модерне индустријске зоне са посебним услугама и одговарајућим маркетингом уз реструктурирање и ревитализацију индустрије са циљем привлачења инвеститора и очувања животне средине;

побољшање атрактивности општине као туристичке дестинације. Посебне мере и улагања остварити у еко и етно сеоски туризам; стварање услова за улагање у туристичке објекте (спорт и рекреацију, угоститељске објекте и сл.) и друге туристичке центре;

унапређење инфраструктуре: развој путне мреже, локалних и државних путева (реконструкција и ревитализација и нова изградња), телекомуникационе мреже, посебно фиксне телефоније, енергетске, водне и канализационе, као и одржавање инфраструктурних система и управљање отпадом;

изградња инфраструктуре у функцији афирмације туристичке понуде (бициклистичке стазе и сл.).

ЗЕМЉИШТЕ У ОБУХВАТУ РУДАРСКИХ РАДОВА

Део територије општине Лајковац обухваћен је Просторним планом подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена (ПППЕКЛБ) и то целе катастарске општине Мали Борак, Скобаљ, Јабучје, Лајковац, Рубрибреза, Непричава и Ћелије.

У оквиру ППП експлоатације Колубарског лигнитског басена одређене су просторне целине и коридори посебне намене за које су утврђена правила уређења и правила грађења, односно, регулациона решења за директно спровођење. На територији општине Лајковац ова решења се односе на:

А. УРЕЂЕЊЕ ВОДОТОКА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ КОРИДОРА

Подручје захваћено поплавама из маја 2014. године – око 89,0 ха (КО Јабучје и КО Скобаљ);

Подручје водоакумулације „Паљуви – Виш“ – 415,6 ха (део КО Паљуви и КО Руклада у општини Уб и део КО Јабучје у општини Лајковац);

Подручје коридора за снабдевање погона „Прераде“ у Вреоцима техничком водом – око 31 ха (КО Вреоци у ГО Лазаревац и КО Јабучје у општини Лајковац)

Б. УРЕЂЕЊЕ ЗОНА РУДАРСКИХ АКТИВНОСТИ

Одлагалиште јаловине у ПК „Тамнава-источно поље“ – око 265 ха (КО Мали Борак 100 ха у општини Лајковац и КО Цветовац 165 ха у ГО Лазаревац);

В. УРЕЂЕЊЕ ЗОНА УТИЦАЈА РУДАРСКИХ АКТИВНОСТИ

Зона утицаја ПК „Тамнава-западно поље“ у насељу Скобаљ – око 549,27 ха (КО Скобаљ у општини Лајковац);

На основу регулационих решења, односно, правила уређења и правила грађења за просторне целине - локације и коридоре посебне намене, надлежни орган може издати локацијске услове за грађевинске објекте, на основу планског документа за друге намене (рударство и др.) и на основу планског документа за објекте и површине од јавног интереса ради утврђивања јавног интереса за експропријацију непокретности.

Програм пресељења насеља Скобаљ израђен је за потребе пресељења насеља Скобаљ (општина Лајковац) као саставни део Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена.

Део територије општине Лајковац директно је обухваћен рударским басеном и то површинским копом „Тамнава западно поље“.

Овај површински коп у наредном периоду улази у нови инвестициони циклус, а у том смислу се у оквиру ЈП ЕПС-а и Огранка РБ „Колубара“ спроводе значајне активности на припреми постројења и других капацитета за хомогенизацију угља, набавци нове специфичне откопне опреме и реализацији Пројекта унапређења животне средине у РБ „КОЛУБАРА“, као и Плана укључивања заинтересованих страна и Акционог плана за заштиту животне средине и социјална питања, који су његови саставни делови.

Након спроведене санације после великих поплава из 2014. године, на подручју дела КО Каленић и КО Радљево у општини Уб и целе КО Мали Борак у општини Лајковац, које је обухватио коп у свом напредовању до сада, настављају се активности предвиђене Планом акција за ублажавање и мониторинг утицаја на животну средину при реализацији пројекта испумпавања воде и муља са ПК „Тамнава западно поље“ и успостављеног интегралног система мониторинга у Колубарском басену.

До 2020. године површине заузете развојем копа повећаће се на 12 km² његовим уласком на подручје насеља Скобаљ, уз заузимање додатних површина за друге рударске активности од којих су најзначајније активности на одводњавању копа,

затим активности на пресељењу домаћинстава, измештању јавних објеката и измештању месног гробља.

Део површина у КО Скобаљ прибавља се за потребе коначног измештања важних инфраструктурних објеката из централног дела Басена, као и за развој ПК „Јужно поље“ у постпланском периоду ПППЕКЛБ.

Планиране активности су од јавног интереса и захтевају благовремену имовинску припрему земљишта, односно пресељење насеља Скобаљ, према одлукама надлежних органа ЈП ЕПС и Огранка РБ „Колубара“ у целини, две године након утврђивања јавног интереса, на начин и у складу са планским пропозицијама Просторног плана и Правилима уређења и правилима грађења за зону утицаја ПК „Тамнава западно поље“ у насељу Скобаљ, а на основу праксе успостављене у Колубарском басену и другим рударским басенима. Насеље Скобаљ ће у наредном периоду бити место интензивних активности на пресељењу насеља, изградњи основних рударских објеката и пратећих и помоћних рударских радова у зони површинског копа.

Ширење рударских активности има за последицу угрожавање животне средине и квалитета живљења у насељу, као и пресељење становништва из зоне рударских активности. Прва и до сада најобимнија пресељења из насеља Скобаљ вршена су током седамдесетих година, претежно за потребе развоја ПК „Тамнава источно поље“.

Процењено је да ће развој рударских активности у планском периоду на подручју КО Скобаљ угрозити педесетак домаћинстава и већи број ненастањених кућишта, а насељска заједница Скобаљ ће бити у целини пресељена.

У наредном периоду готово 400 ha у КО Скобаљ биће заузето рударским активностима (површински коп са унутрашњим одлагалиштем, техничка инфраструктура, објекти одводњавања и систем заштите од спољних вода и др.), док ће престали простор бити резервисан за измештање инфраструктурних објеката: ДП IB 22, пруге Београд Бар, реке Колубаре, 2 далековаода 110 kV и др. система нижег ранга из централног дела Колубарског басена (око 100 ha), односно за развој ПК „Јужно поље“ (око 65 ha). У оваквим околностима и с обзиром на ранија пресељења, даља егзистенција насеља није оправдана.

Током пресељења, ЈП ЕПС, Огранак РБ „Колубара“ ће, у складу са Програмом пресељења, обезбедити коришћење комуналних насељских сервиса који неће бити угрожени рударским активностима, изузев месног гробља које је одлуком СО Лајковац стављено ван употребе.

Учесници у реализацији Програма пресељења су: ЈП ЕПС, Огранак РБ „Колубара“ и Општина Лајковац и Савет месне заједнице Скобаљ у сарадњи са надлежним државним органима. Савет месне заједнице Скобаљ заступаће интересе домаћинстава - власника непокретности из Скобаља у питањима од заједничког интереса.

Пресељење се врши на основу Програма пресељења насеља Скобаљ који је саставни део Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена.

Поред резерви угља на територији планског обухвата налазе се и резерве кречњака, кварца и песка. Према условима Министарства рударства и енергетике бр. 350-01-00033/2016-06 од 01.12.2016 дато је:

На простору који је обухваћен Просторним планом, Министарство рударства и енергетике, Сектор за геологију и рударство је одобрило извођење геолошких истраживања минералних ресурса, и то: 1) Привредном друштву „НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ“ а.д. - Нови Сад одобрено извођење геолошких истраживања нафте и гаса; 2) ЕПС РБ Колубара, локалитет Радљево, сировина угаљ; Апликанти за истраживање 3) Ива Аграр доо, локалитет Остреш; 4) Geomin

Consalting doo, локалитет Љиг, сировина Li, B, Na, Sr; 5) Liten Balkan doo, локалитет Лукавци - Дивци, сировина Li, B.

Привредном друштву „НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ” а.д. - Нови Сад одобрено је извођење геолошких истраживања нафте и гаса, јужно од Саве и Дунава, на истражном простору који се у регистру истражних простора води под бројем 1915 (решење бр: 310-02-0059/2010-06 од 1.04.2010. год.). Одобрени истражни простор обухвата територију Републике Србије јужно од Саве и Дунава и исти је омеђен координатама: 42° 15' 22" и 45° 03' 06" северне географске ширине и 19° 00' 54" и 23° 00' 43" источне географске дужине.

У оквиру Просторног плана истражене су и оверене резерве следећих минералних сировина: 1) ЕПС, РБ Колубара, локалитет Радљево-север, сировина угаљ; 2) ЕПС, РБ Колубара, Тамнава - Западно поље, сировина лигнит; 3) ЕПС, РБ Колубара, Тамнава - Источно поље, сировина угаљ; 4) ЕПС, РБ Колубара, поље Ф, сировина угаљ; 5) Ива аграр доо, локалитет Бајевац, сировина кречњак; 6) Ауто-коп доо, локалитет Камењак, сировина кречњак ТГК; 7) OMG INTEX доо, локалитет Степање-Дрењак, сировина кречњак; 8) LDV-KOP доо, локалитет Брдањак, сировина кречњак; 9) Колубара ИГМ доо, локалитет Непричава, сировина кречњак; 10) Гранит Пешчар Љиг доо, локалитет Виногради, село Лозница, сировина кречњак ТГК; 11) Борверк доо, локалитет Словац, сировина кречњак; 12) Колубара ИГМ, локалитет Мајдан Ћелије код Лајковца, сировина кречњак ТГК и карбонатна сировина; 13) ЕПС, РБ Колубара, локалитет Јеремића Мајдан, сировина кречњак; 14) Љуша транс доо, локалитет Велика Стена - Пепељевац, сировина кречњак; 15) Кварц-Санд доо, локалитет липар, сировина песак и шљунак; 16) Копови ад, локалитет Боговађа, сировина кварцни шљунак и песак; 17) Каолин ад, локалитет Палеж, сировина кварцни песак и шљунак, У процедури за оверу резерви 18) Ива аграр доо, сировина кречњак ТГК, локалитет Остреш.

На основу службене евиденције катастра експлоатационих поља које се води у Министарству рударства и енергетике утврђено је да на територији коју обухвата нацрт просторног плана, постоје следећа експлоатациона поља: 1) ЕПС, РБ Колубара, лежиште Западно поље 2) Ауто Коп доо, лежиште Камењак, сировина кречњак; 3) Ива Аграр доо, лежиште Бајевац, сировина кречњак ТГК; 4) OMG Intex доо, лежиште Степање-Дрењак, сировина кречњак ТГК; 5) LDV Kop доо, лежиште Брдањак, сировина кречњак ТГК; 6) Ива Аграр доо, лежиште Острж, сировина кречњак, 7) АД Колубара-ИГМ Вреоци, лежиште Непричава, сировина кречњак; 8) ДОО Борверк, лежиште Словац, сировина кречњак; 9) Колубара ИГМ, лежиште Мајдан-Ћелије, сировина кречњак; 10) Љуша Транс доо, лежиште Велика Стена, сировина кречњак; 11) Копови ад, лежиште Боговађа код Лајковца, сировина кварцни шљунак и песак; 12) Каолин ад, Ваљево, лежиште Палеж, сировина кварцни песак.

...

Извод из Просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена („Сл. гласник РС”, бр. 107/2017 и 19/2024)

Иако према Одлуци о изради плана, *Просторни план подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена* није плански основ за израду, он је у великој мери утицао на планска решења у предметном Плану.

Северни део обухвата Плана је просторним планом предвиђен у оквиру оријентационе граница експлоатационог подручја, док је *Подручје водоакумулације „Паљувџи – Виш”* обрађено кроз детаљну разраду.

ДЕО ПРВИ – СТРАТЕШКИ ДЕО ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

III ПЛАНСКА РЕШЕЊА

...

2. ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ

2.4. Развој туризма, спорта и рекреације

...

Паљуви–Виш – акватички комплекс у функцији развоја туризма и рекреације на подручју општина Лајковац и Уб, у непосредној близини коридора аутопута Београд – Јужни Јадран. Акватички комплекс је предвиђен као главни сегмент летње туристичке понуде, базиран на води и обухвата више спортских, рекреативних и забавних садржаја – пливачке базене, разне базене са таласима, гејзирима, гуменим чамцима на електрични погон и друго, претежно у отвореним и делом у затвореним објектима. Уз аква-програм могу бити предвиђени и други садржаји за спорт, рекреацију и релаксацију – сауне, соларијуми, теретане и трим сале, куглана, терени за тенис и мале спортове (мали фудбал/рукомет, кошарка и одбојка), игралишта намењена најмлађима, као и други садржаји за игру и одмор. У склопу акватичког комплекса предвиђени су и адекватни пратећи садржаји угоститељства и трговине. Летња спортско-рекреативна понуда овог комплекса биће организована у аква-клубу, спортском клубу и другим могућим специјализованим клубовима. У оквиру подбранског комплекса биће лоцирани и клубови везани за комплекс водоакумулације – наутички, риболовни и др. Акватички комплекс намењен је излетницима и стационарним туристима смештеним у оквиру комплекса и у оближњим сеоским насељима.

...

5. ЗАШТИТА ПРОСТОРА

...

5.4. Културно наслеђе

...

Народно градитељство

Рударске активности угрожавају и подручја са елементима традиционалне архитектуре. Напредовањем копова нестају читава села, а самим тим и објекти народног градитељства који су заштићени или уживају претходну заштиту. Заштита објеката народног градитељства важна је из разлога очувања историјске баштине и идентитета подручја.

Треба обезбедити да се изузетно вредни објекти који се налазе у зони површинске експлоатације преносе на нове локације, а да се објекти и амбијенталне целине мањег значаја обнове у новим насељима или етнопарку. Уз обавезу финансирања реконструкције и ревитализације објеката и уз услове о чувању, одржавању и коришћењу, треба решити у одговарајућим планским документима проблем адекватне намене и даљег коришћења реконструисаних објеката ове категорије.

Споменици народног градитељства угрожени рударским коповима налазе се у насељима Вреоци и Зеоке (градска општина Лазаревац) и Мали Борак (општина Лајковац).

...

ДЕО ДРУГИ – ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

I. ОПШТА ПРАВИЛА УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, ГРАЂЕЊА, УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ПРОСТОРА

...

2. ИЗГРАДЊА, УРЕЂИВАЊЕ И ЗАШТИТА ПРОСТОРА У ЗОНАМА УТИЦАЈА РУДАРСКО-ЕНЕРГЕТСКОГ СИСТЕМА

...

2.5. Уређење и коришћење експроприсаног пољопривредног и другог земљишта до заузимања за потребе рударства

Пресељење становништва и измештање инфраструктурних система и других објеката из зоне рударских активности прати заузимање великих површина земљишта. На основу одговарајућег планског документа са елементима плана детаљне регулације могуће је утврдити јавни интерес и спровести поступак експропријације земљишта и других непокретности у зони планираних рударских активности. По правилу, заузимање земљишта за потребе рударства спроводи се према динамици развоја рударских радова неколико година раније пре формирања откопа. Потребно је планирати заузимање земљиште на око 500 m испред фронта напредовања површинских копова, а понекад и знатно више (уколико је потребно формирати ретензије за одбрану копова од површинских вода и сл.).

Пољопривредно, шумско и друго земљиште које је путем експропријације, преносом, погодбом или другим начином прибављено за потребе рударства, пожељно је да до физичког заузимања од стране површинских копова и пратећих садржаја привремено задржи постојећи начин коришћења.

Површине где су завршене рударске активности и где је извршена рекултивација уступају се новим корисницима у складу са законом.

...

3. ИЗГРАДЊА, УРЕЂЕЊЕ И ЗАШТИТА ПРОСТОРА У ДРУГИМ ОБЛАСТИМА, НАМЕНАМА И ИНФРАСТРУКТУРНИМ СИСТЕМИМА

3.1. Привредни развој

...

3.1.6. Туризам, спорт и рекреација

Препоруке за изградњу и уређење простора за туристичке намене у руралним подручјима јесу:

– приоритет има адаптација/реконструкција постојећих кућа са окућницом и пратећим објектима и изградња нових објеката на темељима и у габариту постојећих или напуштених објеката у функцији руралног туризма;

– препоручује се изградња два типа нових објеката у функцији руралног туризма: „гостинске смештајне јединице”, као осавремењени облик вајата, по могућности са засебним улазом и „гостинске куће”;

– примењују се правила грађења објекта утврђена у одговарајућим урбанистичким плановима;

– паркирање и гаражирање возила обезбеђује се на сопственој парцели (по правилу једно паркинг место на две смештајне јединице), изван површине јавног пута.

Препоруке за уређење и грађење викенд кућа јесу:

– на парцели се поред викенд куће могу се градити базен, сеник, потпорни и објекти сличног типа који не улазе у обрачун индекса заузетости и изграђености парцеле;

– за изградњу објеката примењују се правила утврђена у одговарајућим урбанистичким плановима;

– паркирање се обезбеђује у границама сопствене парцеле (најмање једно паркинг место) и гаражирање возила (по могућности у подземној етажи објекта), изван јавног пута.

У зонама туристичке намене препоручује се изградња туристичких објеката уз поштовање следећих принципа: интеграције туристичких и еколошких активности са комерцијалним пословањем; био-климатске архитектуре и еколошких критеријума са малим степеном утицаја на средину; коришћења обновљивих извора енергије и напредних техника градње које користе сунце за грејање и ветар за климатизацију, као и локалне грађевинске материјале; усаглашености са пејзажом и др.

...

II. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ЗА ПРОСТОРНЕ ЦЕЛИНЕ И КОРИДОРЕ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Правила уређења и правила грађења утврђена у Просторном плану (у даљем тексту: Правила) припремљена су у складу са одредбама Закона о планирању и изградњи и Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања, Правилника о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу, као и важећих техничких норматива за поједине инфраструктурне системе и мреже.

Графички прилози су урађени у размери 1 : 2.500 на одговарајућим топографским и катастарским плановима. Неки прилози су урађени на ортофото плановима из 2012. године.

Правила су заснована на подацима, подлогама, студијској, техничкој и другој документацији добијеној од стручних служби ЈП ЕПС и РБ „Колубара“, на основу услова, података и мишљења надлежних републичких и локалних органа и институција, носилаца јавних овлашћења.

Правила утврђена у Просторном плану за просторне целине, локације и коридоре посебне намене према основним посебним наменама у оквиру рударско-енергетског система које обухватају три категорије:

- зону основних рударских активности;
- зону пратећих рударских активности (ван површинског копа);
- зону непосредног утицаја рударских активности на околину²⁷.

Зона основних рударских активности обухвата: постојеће и планиране површинске копове са заштитним појасима и одлагалиштима јаловине и друге рударске активности у обухвату копа.

Зона пратећих рударских активности обухвата: припрему минералне сировине (угаљ): дробљење, млевење, класирање, хомогенизацију; транспорт минералне сировине, јаловине, техничке и технолошке воде и сл.; интерне саобраћајнице и друге инфраструктурне објекте; складишта и магацине; одбрану копа од површинских и подземних вода; пречишћавање отпадних вода; припрему јаловишта за рекултивацију; истражне рударске радове; уређаје за мониторинг и др.

Зона непосредног утицаја рударских активности на околину – насеља и др. (исушивање и слегање тла услед снижавања нивоа подземних вода и, у вези са тим, могућа оштећење грађевинских објеката, загађење животне средине, односно, ваздуха, вода и тла, утицај буке и прашине, отежана доступност јавних и других садржаја у околини копова и сл.) утврђује се, такође, у планском документу као подручје од интереса за развој и функционисање рударско-енергетског система. Планска решења за ту зону утврђују намену за „претежне или потенцијалне рударске активности” и представљају плански основ за утврђивања јавног интереса и пресељење становништва. Ова зона се по правилу поклапа са зоном мониторинга утицаја рударско-енергетског комплекса на околину.

„Претежна намена рударске активности” утврђује се за зоне где постоје релевантне анализе и процене о нивоу негативних утицаја рударства на околину које показују да ће у тим зонама (деловима насеља) услови живота бити погоршани, штетни по здравље грађана и њихове економске и друге активности. На тим просторима се задржавају друге намене (пољопривредно, шумско или водно земљиште и др. и инфраструктура), чије измештање није потребно.

„Потенцијална намена рударске активности” утврђује се за зоне на којима је обавезно успоставити мониторинг и где се у постпланском периоду могу очекивати значајни негативни утицаји рударских активности на околину. На основу резултата мониторинга утврђују се правила уређења и режим коришћења простора и то путем доношења новог Просторног плана.

У обухвату зоне непосредног утицаја рударских активности на околину: (1) за поткатегорију „претежна намена” није дозвољена изградња нових грађевинских објеката већ само одржавање функције постојећих до пресељења; и (2) за поткатегорију „потенцијална намена” нема ограничења у изградњи у складу са условима из важећег урбанистичког плана.

Поред наведених категорија посебне намене, Просторним планом се за постплански период резервише простор (намена) и за будуће рударске активности у границама експлоатационог подручја рударског басена. На овим просторима ограничава се изградња нових насеља и стратешких објеката (привредних, инфраструктурних система и др.), осим објеката предвиђених Просторним планом.

Ступањем на снагу Просторног плана, у границама обухвата просторних целина и коридора посебне намене биће у примени планске пропозиције утврђене у правилима уређења и правилима грађења уместо пропозиција утврђених у постојећим планским документима донетим на локалном нивоу.

3. ПОДРУЧЈЕ ВОДОАКУМУЛАЦИЈЕ „ПАЉУВИ–ВИШ”

...

3.3. Правила уређења

Ретензиона брана „Паљуви–Виш” на реци Кладници, као и пратећи објекти у саставу бране или уз њу, са проточним језером које се формира на водотоку услед успора од минималног до максималног (што одговара великим водама карактеристичних повратних периода $p = 0,1\%–0,01\%$), као део система за регулацију реке и контролу њених поплавних вода, у функцији заштите површинских копова Колубарског басена и целокупног низводног подручја, стратешки су објекти, чије је коришћење и изградња од јавног интереса.

Основна функција ретензије је да својом активном запремином прихвати поплавне воде са дела сливног подручја који се контролише и на тај начин штити низводно подручје и одвијање рударских и других привредних активности.

Према одредбама Закона о водама, воде су добро од општег интереса, а водопривредна делатност на уређењу вода и водотока и заштита од штетног дејства вода (одбрана од поплава), сматра се делатношћу од јавног интереса. У том смислу, земљишне површине у зони ретензија које заузимају: корито и обале водотока; ретензиона језера са обалом, било да су стално под водом или само повремено и привремено, као пријемник за велике воде и до постепеног и потпуног пражњења отицањем; и планирани водни објекти на водном су земљишту за које је могуће утврдити јавни интерес за експропријацију и службеност.

У оквиру водног земљишта површине намењене за изградњу водних објеката (високе бране и прибранских објеката, приступних, сервисних, инспекцијских и јавних путева у склопу локације бране, као и површине на којима ће се изводити грађевински и други радови на уређењу подбранског платоа и обала ретензионих језера) издвајају су као грађевинско земљиште јавне намене.

С обзиром на то да су једним делом у приватној својини, земљишне честице у оквиру површина које су Просторним планом утврђене као земљиште за јавне намене, односно након што се на њима утврди јавни интерес за изградњу објеката и уређење површина у складу са законом, морају се прибавити у јавну својину у поступку експропријације или на други законом прописани начин, и увести у евиденцију непокретности у корист субјекта према општој надлежности на управљању земљиштем и појединим категоријама објеката (ЈП ЕПС, друга јавна предузећа, локална самоуправа). Након доношења од стране надлежног органа локалне самоуправе акта о изузимању земљишта, у одговарајућем управном поступку, према Закону о пољопривредном земљишту, регулише се коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, односно промена намене се одобрава на неодређено време и спроводи прописаним укњижбама (уписом у катастар непокретности и друге јавне књиге).

На осталим површинама водног земљишта, (у оквиру Потцелине 3, површине на којима се спроводе грађевинске мере заштите од ерозије), на основу Просторног плана може се утврдити јавни интерес, као основ за успостављање права службености у смислу приступа кориту за малу воду, обалама, поплавленим и непоплавленим површинама ретензионог простора, ради прегледа, осматрања, извођења истражних, санационих и радова на одржавању делова система контроле отицања поплавних вода или за експропријацију (делимичну, у фази изградње, или потпуну), а све у зависности од процене ефикасности и економске оправданости мера и поступака одржавања ретензионог простора.

У циљу заштите јавног интереса, односно обезбеђења несметаног функционисања појединог водног објекта и система у целини, субјект који управља водним земљиштем, има право и обавезу да обавља контролу у оквиру прописаних ограничења у коришћењу пољопривредног земљишта (врста и начин сетве и садње) и, евентуално, у погледу употребе воде као општег добра. Уколико се облик својине на овом земљишту, у складу са законом, не мења, евентуалне штете на земљишту и културама, које настану приликом поплаве, на терет су корисника водног објекта.

Са простора у оквиру утврђених поплавних линија, неопходно је уклонити све насељске садржаје за које није обезбеђен прописани степен заштите, тако да планиране намене и правила за уређење простора Просторног плана, представљају основ за пресељење домаћинстава и експропријацију објеката домаћинстава. Основ за пресељење мањег броја домаћинстава и експропријацију њихових непокретности изван поплавног подручја у оквиру утврђених граница просторних целина је у битно поремећеним условима живљења и коришћења објеката и земљишта, с обзиром на то да није могуће на технички прихватљив и економски оправдан начин отклонити негативан утицај планираних објеката у изградњи и експлоатацији.

Објекти и површине намењени уређењу водотока на низводном подручју и спровођењу заштите од штетног дејства вода, објекти који служе за мониторинг вода, као и систем узбуњивања у случају акцидента на бранама, укључени су у планирани систем контроле поплавних вода, са којим чине јединствену водну инфраструктуру. У том смислу, планским решењима Просторног плана формиран је основ за утврђивање јавног интереса и на одређеним површинама изван границе просторне целине, па се уз предлог за потпуну или непотпуну експропријацију, административни пренос или успостављање стварне службености подноси информација о локацији, односно извод из Просторног плана.

Грађевински и други радови у циљу заштите од бујица и спровођења противерозионих мера у сливном подручју изводе се на водном, шумском или пољопривредном земљишту по основу законски регулисане опште надлежности.

Регулациона и нивелациона решења

Регулацијом земљишта у зони ретензије, тј. регулационим и урбанистичким условима уређења простора утврђеним Просторним планом, обезбеђује се заштита јавног интереса, резервација простора – површина намењених водним објектима и активностима од јавног интереса и површина намењених за изградњу и коришћење других објеката чија је изградња од јавног интереса.

Основни елемент регулације су граничне линије потцелина, границе земљишта водног (грађевинског) објекта и поплавне линије дефинисане по изохипси која одговара коти максималног успора при изградњи брана, са вероватноћом појаве $p = 0,01\%$, односно линија обале ширине 50 m (Усвојена ширина обале од 50 m („приобаље” према Закону о водама) је из разлога изостанка изразите морфолошке промене). Овим линијама издвојене су површине за које се утврђују различити режими коришћења и изградње односно општа правила за уређење и изградњу: водно земљиште, приобаље (остало земљиште).

Водно земљиште

Водно земљиште обухвата земљиште на којем је површинска вода трајно или повремено присутна, услед чега се обликују посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи и површине испод и поред планираног водног објекта (броне, прибрански објекти, одводни канал у корито реке Крље). У оквиру водног земљишта издвојене су површине у посебном режиму.

1) *Површине за изградњу водних објеката* које се уређују као јавно земљиште искључиво за изградњу објеката и водне инфраструктуре са припадајућим уређајима и инсталацијама, који чине техничку и технолошку целину система за контролу поплавних вода реке Кладнице, а служе за обављање водне делатности, укључујући и евентуалне објекте за заштиту од ерозије и извођење земљаних и сличних радова на уређењу и одржавању стабилности корита и обала ретензионог језера, као и крчење, кошење и радови на вегетационој заштити уређеног инундационог подручја (обухваћених повремено плављених површина). На овим је површинама, у свему према правилима уређења Просторног плана, могуће успостављање земљишних појаса и изградња јавних саобраћајница насељског значаја и интерних (сервисних) саобраћајница којима се обезбеђује саобраћајна доступност водног објекта.

У свему према водним условима, регулише се одржавање стабилности обала и корита водотока и други радови којима се омогућава контролисани и нешкодљиви ток воде, леда и наноса, наменско коришћење, грађење и одржавање водних објеката и система, уређење водотока и вода проточног језера. За извођење радова на изградњи и одржавању регулационих објеката у кориту водотока и на водном земљишту инвеститор је дужан да пре изградње и коришћења објеката и постројења прибави водну сагласност и водну дозволу, односно регулише право на посебну употребу изграђеног водног добра. Корисник изграђеног јавног водног добра дужан је да изграђено јавно водно добро редовно одржава, ради очувања његове намене.

2) *Површине у инундационом подручју* су површине неизграђеног водног земљишта изван основног корита водотока, обухваћене граничним односно поплавним линијама утврђеним према правилима Просторног плана, на којима је могућа привремена појава и задржавање великих вода услед нормалног успора и део обале која се утврђује у ширини од 50 m у складу са законом. Из поплавног односно неуређеног инундационог подручја, уклањају се сви објекти и вештачке препреке, а земљиште уређује као пољопривредно и шумско, према општим правилима Просторног плана. Није допуштена изградња нових објеката (зграда свих врста, ограда, насипа и др.) изузев појединачних стубова инфраструктурних објеката за које је прописан нижи степен заштите од штетног дејства воде (педесетогодишња велика вода). Употреба вода из основног корита и уз ове површине ограничава се у складу са водним условима и планом управљања водним добром, који је корисник водног објекта дужан да изради и спроводи. Катастарске парцеле на површинама у овом режиму морају се посебно означити у катастру непокретности и третирати планом одбране од поплава.

Обала

Земљиште у појасу ширине 50 m од поплавне линије предвиђа се искључиво за техничко одржавање и измештање постојећих и изградњу нових инфраструктурних и комуналних објеката, чији се земљишни појаси уређују као јавно (грађевинско) земљиште. Нове грађевинске парцеле (у новој регулацији) формирају се променом граница суседних катастарских парцела и уводе у

катастар непокретности и јавне књиге према прописаном поступку. На осталим површинама на којима се не мења начин коришћења у погледу катастарске културе, није дозвољена изградња нових објеката, изузев саобраћајних и прикључака домаћинства на комуналну мрежу. У том смислу дефинише се урбанистичка линија (условно грађевинска линија) по граничној линији ове зоне према осталом земљишту (неугрожено подручје).

Остало земљиште (приобаље)

Површине у подручју водоакумулације које нису утврђене у режиму за водно земљиште, уређују се применом општих и посебних правила за уређење пољопривредног и шумског земљишта утврђених у урбанистичким и просторним плановима јединица локалне самоуправе и са осталим необухваћеним површинама у непосредном окружењу могу се уређивати у туристичко-рекреативне сврхе према посебним програмима и с обзиром на инвестициони интерес.

Правила парцелације и препарцелације

На подручју водоакумулације мења се постојећа катастарска парцелација ради формирања парцела за изградњу и одржавање водних и по потреби других јавних објеката (саобраћајних, енергетских и других инфраструктурних) на јавном земљишту. Постојећа катастарска парцелација се мења и ради пренамене земљишта у водно или неплодно, у складу са решењима Просторног плана.

Нова парцелација се успоставља по граници Потцелине 1 тако да су обухваћене целокупне потенцијално плављене површине.

За потребе извођења грађевинских и других радова на санацији и одржавању и ради утврђивања изведеног стања водних објеката, односно, делова водних објеката, у склопу израде пројекта за измену грађевинске дозволе, на делу Потцелине 2 формира се нова грађевинска парцела П1 препарцелацијом, тако да су обухваћене к.п. бр. 1306 и 2448/2, све КО Паљуви, општина Уб.

Реални део к.п. број 2285/1, издвојен линијама између тачака 17, 18, 19 и 20, који као земљиште под изграђеним водним објектом (водозахватном кулом и другим елементима узводног дела темељног испуста) може бити уведен у катастар непокретности, или по потреби парцелацијом издвојен, тако да се формира нова грађевинска парцела П2. На овако издвојеној површини обављаће се санациони радови, а на тој површини су и обављани радови током изградње водозахватне грађевине у склопу грађења бране.

У Потцелини 2 парцелацијом је могуће (али није неопходно) и решење по коме ће се издвојити и друге површине које су стварно заузете (изграђене) водним објектима или деловима изграђених објеката на којима ће се грађевинске интервенције обављати.

У случају када се нове парцеле формирају препарцелацијом на већем броју катастарских парцела у оквиру више катастарских општина, нова парцела се формира из делова, а препарцелација се спроводи за подручје сваке катастарске општине појединачно и именује и обележи нова катастарска парцела.

На новоформираним катастарским парцелама у оквиру просторне целине спроводи се катастарска пренамена (водно и остало земљиште).

За потребе наменског коришћења и одржавања водног објекта и система у целини, након што се и преостале површине у Потцелини 2 прибаве у јавну својину, помериће се граница новоформиране парцеле П1 на граничну линију А51, А52, А53, А54, А55, А56, А57, и А58. Приступ свим објектима и површинама је могућ преко земљишта на коме је успостављено право коришћења, или на основу права управљања водним објектом у складу са Законом о водама (к.п. бр. 1310, 1034 и 1041, све КО Паљуви), према посебном споразуму сопственика и корисника или путем изградње нове приступне саобраћајнице.

За потребе изградње, реконструкције и коришћења објекта на јавним површинама у оквиру новоформираних катастарских парцела изван обухвата просторних потцелина могу се формирати грађевинске парцеле на основу урбанистичке и урбанистичко-техничке документације израђене у складу са Законом о планирању и изградњи и према правилима изградње и уређења простора утврђених просторним планом јединице локалне самоуправе.

За полагање преко водног или шумског земљишта делова инфраструктурних мрежа и објекта техничке инфраструктуре (нпр. електропроводови, укључујући извођење шумских и пољских путева), не формирају се грађевинске парцеле, а као доказ о решеним имовинско-правним односима признаје се уговор о установљавању права службености са власником земљишта, односно јавним предузећем, односно другом организацијом које газдује водним, односно шумским земљиштем, у складу са посебним законом. Извођење пољских путева, у случају да је прилаз појединим пољопривредним парцелама у својини физичких лица онемогућен или изразито отежан врши се у појасу непотпуне експропријације, односно закључењем уговора о праву службености пролаза.

Извод из Стратешке процене утицаја на животну средину Измене и допуне Просторног плана Општине Лајковац – усаглашавање са одредбама Закона о планирању и изградњи

Већи део грађевинског земљишта Просторног плана су грађевинска подручја самих насеља, док је знатно мање грађевинског земљишта ван грађевинског подручја насеља. Компактно грађевинско подручје претежно урбаног типа обухвата Лајковац, већи део Рубрибрезе и део Јабучја.

У насељу Јабучје налази се лајковачки део акумулације Паљуви Виш, који је планиран као рекреативни комплекс "Лајковац - Јабучје" (са купалиштем у Лајковцу на бази геотермалне и воде из термоелектране, спортским теренима и воденим површинама у рекултивисаним коповима и смештајем у Лајковцу и Јабучју), уз гравитирајућа села, ловишта, и друго. Предвиђен је развој туристичких производа: излетничког и стационарног, водног, сеоског и туризма специјалних интереса.

Планираним развојем површинских копова условљено је пресељење делова насеља појединих насеља. Планирани обим и динамика пресељења сагледавају се према ппланираној ппосебној намени Просторног плана. За потребе измештања инфраструктурних система у централном делу басена биће пресељен мањи број домаћинстава у насељима: Вреоци, Шопић, Јабучје и Скобаљ.

1.3. Разматрана питања и проблеми угрожавања и заштите животне средине

У процесу израде Стратешке процене утицаја на животну средину Плана генералне регулације за насељено место Јабучје, разматрана питања и проблеми животне средине су пре свега питања загађености површинских и отпадних вода, земљишта, квалитет ваздуха, буке и емисије загађујућих материја у ваздух. За оцену стања животне средине извршена је процена на основу природних карактеристика просторне целине и постојећег стања на терену, података мониторинга животне средине, услова надлежних институција и имаоца јавних овлашћења, услова просторно-планске документације, као и података постојеће студијске, друге доступне документације и података стручне литературе.

На простору у обухвату ПДР-а, вреднована су и разматрана следећа питања стања животне средине:

- процена стања и квалитета технолошких отпадних вода,
- процена стања и квалитета земљишта,
- процена квалитета површинских вода,
- процена квалитета ваздуха,
- процена емисије загађујућих материја у ваздух,
- процена нивоа буке.

Разматрани су проблеми и еколошки конфликти у простору кроз однос Плана и окружења, односно и пре свега утицаји Плана на окружење.

На основу могућих конфликта, еколошких акцидената и проблема у простору и животној средини у обухвату Плана и Стратешке процене утицаја, извршена је процена постојећег стања и квалитета животне средине и вредновани очекивани ефекти у простору од планираних радова на подручју Плана, што представља основ за смернице и мере за уређење, коришћење и заштиту простора и животне средине.

Разлози за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене

Сагласно члану 6. Закона о стратешкој процени утицаја („Сл. гласник РС” бр. 135/04 и 88/10), у Извештају о стратешкој процени утицаја нису посебно разматрана питања везана за климатске промене и промене озонског омотача.

1.4. Резултати претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама

За израду плана коришћене су подлоге и подаци који су добијени од надлежних јавних предузећа и институција.

Добијене катастарске подлоге су при изради плана коришћене комбиновано са орто-фото приказом подручја и ажурираном висинском представом.

Остали подаци и услови уграђени су у План, а услови ималаца јавних овлашћења везани за инфраструктурно напајање предметног простора коментарисани су у оквиру поглавља која се баве инфраструктуром.

У поступку прибављања података за израду плана обрађивач је извршио евидентирање постојећег стања и при томе препознао објекте по намени, квалитету, начину коришћења и др.

Списак јавних предузећа од којих су добијени услови за израду Плана

1. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ ВАЉЕВО, *Милована Глишића бр. 2, 14000 Ваљево*
2. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ, *Јапанска бр. 35, 11070 Нови Београд*
3. „СРБИЈАВОДЕ” д.о.о. Београд, ВПЦ „Сава – Дунав”, *Бродарска, бр. 3, 11070 Нови Београд*

4. „ТЕЛЕКОМ СРБИЈА” а.д., *Таковска 2, 11000 Београд*
5. ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА СРБИЈЕ д.о.о. Београд, Огранак Електродистрибуција Лазаревац, *Јанка Стајчића бр. 2, 11550 Лазаревац*
6. АД „ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ” Београд, *Кнеза Милоша, бр. 11, 11000 Београд*
7. ЈП „ГРАДСКА ЧИСТОЋА”, *Војводе Мишића бр. 116, 14224 Лајковац*
8. РЕПУБЛИЧКИ СЕИЗМОЛОШКИ ЗАВОД, *Парк Ташмајдан б.б. ПФ16, 11 000 Београд*
9. „СРБИЈАГАС”, Сектор за развој, *Булевар ослобођења, бр. 69, 21101 Нови Сад*
10. МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Ваљеву, *Јована Дучића б.б., 14000 Ваљево*
11. МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА, Сектор за инспекцијске послове, Одељење санитарне инспекције, Одсек за санитарни надзор Ваљево, *Карађорђева, бр. 31, 14000 Ваљево*
12. Д.О.О. „ПУТЕВИ СРБИЈЕ” Београд, *Булевар краља Александра, бр. 282, 11050 Београд*
13. ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ АД, *Немањина, бр. 6, 11 000 Београд*
14. МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ - Сектор за инфраструктуру и услуге стандарда, *Балканска бр. 53, 11000 Београд*
15. МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ, *Немањина, бр. 22-26, 11 000 Београд*
16. СББ Српске кабловске мреже д.о.о, *Булевар Пека Дапчевића бр. 19, 11010 Београд*
17. ЈП „КОЛУБАРА” Ваљево, *Поп Лукина бр. 6А, 14000 Ваљево*
18. РЕГУЛАТОРНО ТЕЛО ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ, *Палмотићева бр. 2, 11103 Београд*
19. РЕПУБЛИЧКИ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКИ ЗАВОД, *Кнеза Вишеслава бр. 66, 11030 Београд*
20. МИНИСТАРСТВО РУДАРСТВА И ЕНЕРГЕТИКЕ, Сектор за геологију и рударство, *Немањина, бр. 22-26, 11000 Београд*

2. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ПРИРОДНЕ И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЊЕНОГ МОГУЋЕГ РАЗВОЈА

Како за предметни простор не постоје конкретни подаци о постојећем стању животне средине, у овом поглављу коришћене су расположиве информације из важеће Измене и допуне Просторног плана општине Лајковац и друге стратешке документације, које се односе на предметни простор.

2.1. Природне карактеристике

Макролокација

Општина Лајковац се налази у западној Србији, припада Колубарском округу заједно са општинама Ваљево, Осечина, Уб, Мионица и Љиг. Граничи се са општинама: Лазаревац (подручје Града Београда), Ваљево, Мионица, Љиг и Уб. Укупна површина земљишта на подручју општине Лајковац износи 186 km², и на тој територији налази се 19 насеља – једно насеље градског типа и 18 насеља сеоског типа, у које спада и насеље Јабучје.

Лајковац је удаљен 69 km од Београда, а 27 km Ваљева. Лајковац је једна од важнијих железничких станица Београд-Бар, а са врло фреквентним и савременим саобраћајницама повезан је са Београдом, Ваљевом, Чачком и другим градовима у Србији. Налази се на 51. километру трасе будућег аутопута Београд-јужни Јадран. Површина општине је 186km², на надморској висини од 122 метра.

Шире подручје Лајковца у морфолошком погледу може се поделити на две целине. Ниско брдовити терен са котама до 150 до 350 m. Падине побрђа су благог нагиба, а испресецање су токовима река и потока који су усечени у кварталне творевине. Равничарски терен који чине алувијалне терасе река Колубаре, Љига, Оњега, Враничине, Топлице и Грабовице. Изглед терена је у тесној вези са тектоником. Подручје плана припада Влашићко – близанском хорсту који је у односу на терен ближе околине спуштен, касније заглављен кварталним творевинама што је допринело данашњем равничарском изгледу. Стрме падине су откривене ерозијом тако да је могуће јасно видети стенску масу.

Микролокација

План генералне регулације односи се на насеље Јабучје које припада Колубарском округу. План обухвата скоро читаву КО Јабучје која је смештена северозападно у односу на центар Лајковца. Према попису из 2022. године Јабучје је бројало 2770 становника. У оквиру Јабучја формиран су засеоци Горњи крај, Доњи крај, Шеринка, Гај, Старо село, Виш.

Геолошке карактеристике

У геолошкој грађи ширег подручја Лајковца заступљене су седименте творевине девона и карбона, средњег и горњег перма, доњег исредњег тријаса, миоцена, плиоцена и квартара.

Процентуално, највећи део Просторног плана општине Лајковац захвата алувијална равна река Колубаре која припада северозападном делу колубарског басена, односно ободу некадашњг Панонског мора, са апсолутним котама терена од 95 до 150m. Мањи део терена чине алувијалне терасе река Љиг, Топлице и Грабовице. Морфолошки терен у овом подручју је раван до благо заталасан. Хипсометријски ниже-равничарске делове терена карактеришу широке речне долине, са честим меандрирањем водотока, а такође и поплавним таласима услед изливања воде из река. Ниско брдовити терен са

максималним котама до 350m, са падинама благог нагиба испресецаним токовима река и потока који су усечени у кварталне творевине. Брежуљкасти терени, изузетно разуђен и испресецан бројним поточним долинама и речицама, јаругама као што су: Горњи ток Грабовице и Топлице, Поповац, Наномирац и њихове притоке. Нагиб терена је од 5 до 20° ,а локално и са већим нагибима, нарочито у деловима терена који су изграђени од кречњака и песковито-лапоровитих седимената. Песковито-лапоровити и кречњачки делови терена су подложни ерозији и у њих су се усекли површински токови, сталног или повремениг карактера. Хидрографска мрежа је разуђена и представљена је бујичним потоцима који гравитирају ка североистоку, односно ка Колубари или Љигу. Приповршинске делове терена изграђују најчешће глиновито-песковите масе које у погодним водним условима у терену, при засећењу а на појединим падинама и у природним условима, услед промена структурно-механичких карактеристика и волуменских промена лако се покрећу, односно јавља се процес клижења.

У подручју експлоатације угља (Мали Борак, Јабучје, Скобаљ и др.) у многа места изменила морфологија терена.

Минералне сировине

Општина Лајковац је богата минералним сировинама, посебно угљем, кречњаком, кварцним шљунком и песком.

Климатске карактеристике

На подручју општине Лајковац влада умерено континентална клима за коју су карактеристичне хладне зиме и топла лета. За ово подручје карактеристичан је и неравномеран распоред падавина. Средње месечне и годишње температурне вредности су: средња годишња температура на подручју општине је 10,9°C. Најнижа средња месечна температура забележена је у јануару и износила је -0,4°C, а највиша у јулу од 20,8°C.

Средња месечна максимална температура била је најнижа у јануару и износила је 4,2°C, а највиша у јулу од 26,9°C. Средња годишња максимална температура је 16,7°C. Екстремне температуре ваздуха измерене су у јануару од 19,9°C и у јулу од 39,8°C. Средња месечна минимална температура кретала се од -4,4°C у јануару, до 14,6°C у јулу. Апсолутна минимална температура од -28,4°C забележена је у јануару.

Просечне количине падавина крећу се од 643 – 877 мм годишње, у просеку највише кише пада у јуну, а најмање у фебруару.

Хидрографске карактеристике

На подручју Лајковца и околине налази се одређени број затворених водоносних хоризоната у различитим врстама стена, који садрже знатне резерве воде. Такође се јављају отворени водоносни хоризонти, највише у вези са алувијалним наслагама у регионалним водотоковима. Сви значајни површински токови који протичу кроз територију општине настају на падинама Рудника, Букуље, Маљена и Сувобора и притоке су реке Колубаре.

Главне притоке на овом подручју су реке Пештан, Туња, Кладница, Тамнава, Враничина и Уб. Углавном су брзог типа, са великом сезонском варијабилношћу у протоку.

Површинске воде

Слив реке Колубаре до Белог Брода у селу Ћелије заједно са сливом реке Обнице, Јабланице, Граца, Топлице и Љига захвата површину од 1.869 km². Дужина реке Колубаре кроз општину Лајковац је 28 km. Река кроз ово подручје кривуда правећи меандре и спрудове, а самим тим успорава проток воде. Услед исправљања речног

корита, дошло је до значајног скраћења речног тока, што је довело до великог повећања уздужног пада речног тока и појаве регресивне ерозије која угрожава стабилност регулисаног тока. Бројне поплаве су честа појава на овом подручју, јављају се сваке године, а некад и више пута током године. Бујични токови су груписани по свом положају и то:

- бујични токови који чине притоке реке Колубаре (Враничина, Степање, Куси Поток, поток Јовац и Ћелије поток)
- бујични токови који чине притоке реке Кладнице (поток Веселић и Рукладска река)
- бујични токови који чине притоке реке Љиг (Ранисављевића поток, Укановац поток и Грабовац поток)
- Кацапа поток, притока Кленовца
- Река Наномирица, притока реке Топлице.

Већи део територије Лајковца спада у подручја угрожена од поплава од реке Колубаре, Топлице, Љига и бујичних потока.

За потребе рударских радова, река Колубара је морала да буде измештена у деловима кроз коп „Јужно поље“. На деоници измештеног корита створено је проточно језеро површине око 12 ha.

Подземне воде

Геолошки склоп терена и структура порозности стенских маса указује на појаву подземних вода у виду издани разбијеног и збијеног типа и садрже значајне резерве подземних вода.

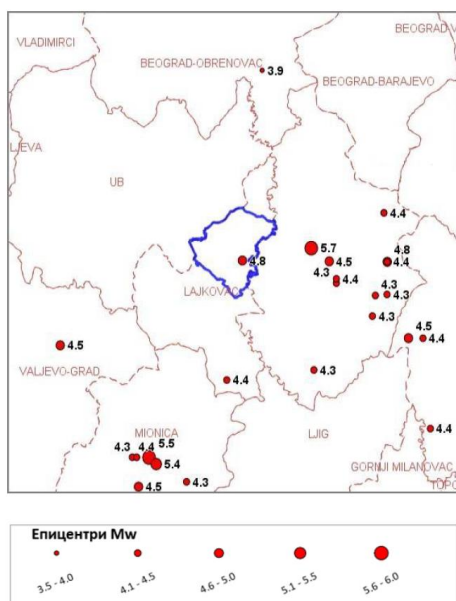
Ове воде се користе за пиће уз додатну прераду у фабрикама воде. РХМЗ Србије прати ниво и квалитет подземних вода преко мерних станица подземних вода на подручју Колубаре.

Сеизмолоке карактеристике

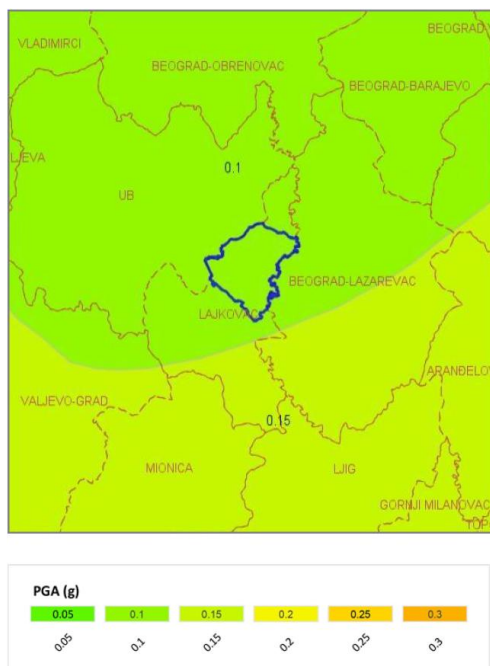
Сеизмичност терена

За потребе сагледавања сеизмичког хазарда у захватау плана израђене су:

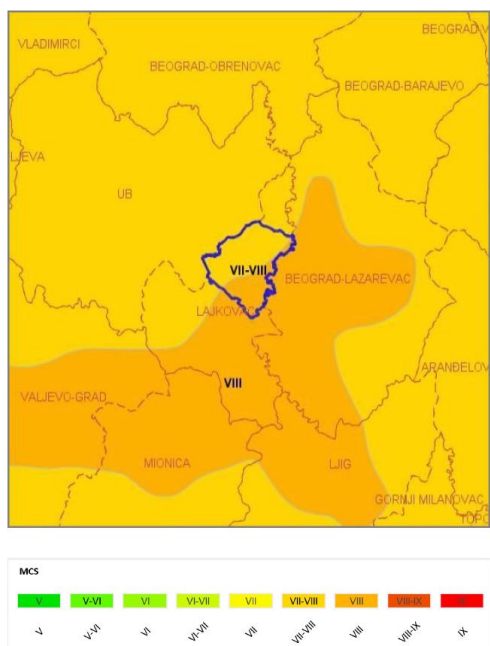
Карта епицентара земљотреса $M_w \geq 3.5$ јединице Рихтерове скале

Карта сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година, по параметру максималног хоризонталног убрзања на тлу типа А (V_s , 30>800m/s)

Карта сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година изражен у степенима макросеизмичког интензитета

Табела нумеричких вредности сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година, по параметру максималног хоризонталног убрзања PGA на тлу типа А (v_s , 30>800m/s)

Место	Lat	Lon	PGA (g)
Полигон 1			0.15

Табела епицентара земљотреса који се налазе на предметној локацији

Год	Мес	Дан	Час	Мин	Сек	Lat	Lon	Дубина	Mw
1893	4	9	3	55	0	44.320	19.950	6	4.5
1911	3	2	3	0	0	44.196	20.126	18	4.3
1922	3	24	12	22	14	44.412	20.295	24	5.7
1922	3	24	12	26	0	44.400	20.400	20	4.8
1922	3	25	2	53	54	44.330	20.430	6	4.5
1922	3	29	7	58	0	44.380	20.330	6	4.3
1922	4	1	16	10	36	44.400	20.320	6	4.5
1922	4	16	6	44	13	44.330	20.450	7	4.4
1922	6	3	0	15	0	44.400	20.400	5	4.4
1922	9	4	14	58	42	44.300	20.300	8	4.3
1922	9	4	16	12	0	44.350	20.380	6	4.3
1922	9	30	0	20	12	44.384	20.330	10	4.4
1923	1	8	13	42	2	44.290	20.180	12	4.4
1923	1	8	13	49	9	44.369	20.384	9	4.3
1923	8	10	16	48	24	44.445	20.395	8	4.4
1924	4	16	5	42	0	44.370	20.400	6	4.3
1927	5	15	3	24	48	44.400	20.200	18	4.8
1998	9	29	22	14	51	44.218	20.074	18	5.5
1998	10	1	0	47	1	44.218	20.051	16	4.4
1998	10	5	6	53	30	44.218	20.057	10	4.3
1999	4	30	3	30	8	44.212	20.084	17	5.4
2001	3	15	19	1	56	44.575	20.225	15	3.9

Основни степен сеизмичког интензитета за подручје плана одређен је Картом сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година изражен у степенима макросеизмичког интензитета. Према овој карти, простор у обухвату Плана у оквиру кога се планира изградња објекта припада 7° и 8° MCS.

Сагледавајући укупне инжењерскогеолошке и хидрогеолошке одлике терена, локација планског обухвата се може сврстати у зону са коефицијентом сеизмичности 0.1.

Према најновијим регионалним истарживањима Републичког сеизмолошког завода Србије одређени су параметри сеизмичности за територију Републике Србије. Према карти сеизмичког хазарда за очекивано максимално хоризонтално убрзање на основној стени, у оквиру повратног периода од 475 година, могу се очекивати земљотреси максималног интензитета и убрзања приказани у претходним табелама.

Дефинисање сеизмичких параметара тла планског обухвата извршено је на основу услова добијених од Републичког сеизмолошког завода Србије.

Биодиверзитет

На основу приказивања дистрибуције биодиверзитета према географској рејонизацији територија, Општина Лајковац припада региону перипанонске Србије и подрегиону Централне Србије (Шумадија са Београдском микрорегијом).

Према биоеколошкој класификацији територија Србије, а на основу распореда климатонамне и ороклиматске вегетације (екосистема) територија Општине Лајковац припада Средњоевропском региону, Субсредњоевропском-балканском подрегиону, Западно мезијској провинцији која је представљена екосистемом храстових шума из

свезе *Quercion frainetto* (цеп) и *Quercion petraeacerris* (храст китњак) које су распрострањене у читавој Србији јужно од Саве и Дунава.

Од биљних врста на подручју Лајковца најзаступљеније су листопадне шуме. С обзиром на могућа загађења, велика пажња се поклања примени врста које отпуштају знатније количине кисеоника, које у већој мери од других задржавају чврсте честице из ваздуха (брест, храстови, борови, платан и сл.). Структура шума у погледу очуваности је врло повољна јер мали проценат отпада на деградиране шуме и шикаре. Високе шуме заузимају површину 1300 ха, а ниске шуме 900 ха.

Захваљујући алувијалном земљишту дуж реке Колубаре и релативно високом нивоу подземних вода, могуће је применити биљне врсте из света *Populeto-Salicetum*. На терасама где је земљиште такође квалитетно, могућа је примена мезофилних врста и фитоценоза *Capinetum orientalis serbicum*, *Quercetocarpinetum serbicum*, *Quercetum frainet/cerris*, а на нагнутим теренима серотерне биљне врсте, претежно жбунасте.

Оранице обухватају преко 70% територије Колубарског басена, тако да је природна вегетација ограничена на делове под шумом, мочваре и ливаде.

Врсте дивљих животиња које преовлађују су зечеви (*Oryctolagus cuniculus*), лисице (*Vulpes vulpes*), јелени (*Cervus elaphus*) и кошуте (*Capreolus capreolus*), иако се кошуте не јављају у већем броју на овом подручју. Птичје заједнице укључују птице селице као што су ласте (*Hirundo rustica*) и роде (*Ciconia* sp.). Врсте које преовлађују у смислу лова су препелице (*Coturnix coturnix*) и фазани (*Phasianus edchicus*).

Рибље заједнице знатно зависе од количине и квалитета воде у рекама и потоцима. Река Колубара садржи неколико врста: клен, белицу, штуку, ређе шарана, веома ретко смуђа.

Природна богатства

Највеће природно богатство ове општине је река Колубара, а поред ње, на територији општине се налазе бројни вајати и старе воденице, које и данас раде.

Од биљних врста на овом подручју најзаступљеније су листопадне шуме. С обзиром на могућа загађења, велика пажња се поклања примени врста које отпуштају знатније количине кисеоника, које у већој мери од других задржавају чврсте честице из ваздуха (брест, храстови, борови, платан и сл.). Структура шума у погледу очуваности је врло повољна јер мали проценат отпада на деградиране шуме и шикаре. Високе шуме заузимају површину 1300 ха, а ниске шуме 900 ха.

Захваљујући алувијалном земљишту дуж реке Колубаре и релативно високом нивоу подземних вода, могуће је применити биљне врсте из света *Populeto-Salicetum*. На терасама где је земљиште такође квалитетно, могућа је примена мезофилних врста и фитоценоза *Capinetum orientalis serbicum*, *Quercetocarpinetum serbicum*, *Quercetum frainet/cerris*, а на нагнутим теренима серотерне биљне врсте, претежно жбунасте.

Шљунковито-песковити седименти алувијалне равни реке Колубаре и њених притока представљају један од литолошких чланова кварталне старости у којима је формирана алувијална издан. То су шљункови и пескови, локално заглињени, дебљине 4-6m који леже непосредно преко различитих седимената терцијарне старости (алеврити, угаљ, међуслојни и подински пескови). У природним условима прехрањивање алувијалне издани врши се филтрацијом падавина преко алувијалних глина и из водотока.

Издан формирана подинским песковима који чине пескови неуједначене гранулације, леже непосредно изнад угљене серије и достижу дебљину и до 120m. У природним условима издани се прехрањују по ободу базена из алувијалних и међуслојних издани, и у зонама њиховог међусобног контакта. У природним условима издани се празне преко алувијалних издани.

Издан формиран у кречњацима тријаске старости појављује се у Ћелијама и Непричави. На подручју Непричаве, између Словца и Лајковца, простирање тријаских кречњака испод неогеног покривача простира се на површини од 30-40 km². Слојеви

кречњака дебљине од 70 до 200m налазе се испод површине терена на дубини од 50-150m, и у њима је формира издан под притиском.

На територији општине Лајковац постоји само једно заштићено природно добро, односно споменик природе. Споменик природе - стабло храста цера заштићено је Одлуком о заштити споменика природе „Два храста-Врачевић“ број: 501/2-02-2002 СО Лајковац. Решењем о скидању и брисању заштите једног стабла храста природног добра, СО Лајковац број:06- 16/05-01 од 23.03.2005. године скинута је заштита са једног стабла храста сладуна (*Quercus frainetto* Ten.), те је заштићено остало само стабло храста цера. Заштићено стабло цера по својим димензијама и старошћу представља природну реткост ботаничког карактера. Режим заштите је III (трећи) степена.

Земљиште

Према подацима из програма заштите животне средине општине Лајковац (2015-2024) укупна површина земљишта на подручју општине Лајковац износи 18 589,66 ha. Од тога су њиве 8942,50 ha, вртови 1,19 ha, воћњаци 613,40 ha, виногради 39,55 ha, ливаде 1329,25 ha, а пашњаци, трстике, мочваре и остало земљиште 1186,13 ha. Земљиште се користи претежно за пољопривреду. На читавом подручју има мањих површина под шумама, с тим што се на подручју Боговађе и Пепељевца налазе већи комплекси.

На подручју општине Лајковац заступљена су четири типа, односно подтипа земљишта на основу истраживања Института за научна истраживања ПКБ "АГРОЕКОНОМИК" из јула 1989. године:

- Колувијум са смолицом, са превагом неоглајног земљишног материјала глиновитог састава
- Псеудоглеи, равничарски дубоки
- Псеудоглеи, оброчачки средње дубине
- Семиглеи, алувијално ливадски, некарбонатни

Земљиште које је експроприсано и на коме се изводе радови површинске експлоатације угља на површинском копу "Тамнава Западно поље" до краја 2005. године је износило 800 ha. Због ширења површинских копова Електропривреде Србије насеља Мали Борак и Скобаљ су се постепено преселила. Ова села су бројала око 750 становника, и обухватала су површину од 1 600 ha. За ово подручје карактеристична је деградација тла услед интензивних радова на копању угља, што је довело до формирања земљишта најниже класе бонитета, депосола и техногених земљишта. То су антропогена земљишта која настају одлагањем јаловине.

Привреда и индустрија

Захваљујући својој локацији и минералним ресурсима Лајковац представља веома интересантно тржиште. Његов економски раст обележила је железница. Окупљала је људе из различитих земаља и различитих култура. Окосницу привреде сада чине природни ресурси, односно експлоатација угља и камена. Од укупног броја запослених становника чак 52,5 одсто је у Рударском басену „Колубара“.

Економску структуру лајковачке привреде дефинише преко 70 привредних субјеката (укључујући представништва и филијале) и око 300 предузетника, од којих су најбројнији у трговини и занатству, саобраћају, складиштењу и везама. Ипак, најзаступљенија привредна грана је пољопривреда са око 55 одсто, док је учешће индустрије око 12 одсто. Затим следе трговина, грађевинарство, саобраћај, занатство, угоститељство и туризам.

Повољни природни услови за развој пољопривреде условили су да на подручју општине Лајковац пољопривредно земљиште заузима 83 одсто укупне површине, односно обухвата површину од око 12.400 ha. Такође, постоје повољни хидрогеолошки услови и добра путна структура, неопходни за успешан развој савремене пољопривредне производње. Сточарство је развијена грана пољопривреде и

традиционално је заступљена у општини Лајковац, о чему сведочи и постојање Удружења одгајивача говеда сименталске расе „Колубара“ и вишегодишње одржавање традиционалне Изложбе приплодних крава и јуница „Колубара“. Поред сточарства, развијено је ратарство и воћарство, а постоје и значајни прерадни капацитети.

Индустријска производња у Лајковцу развија се од средине прошлог века, а њени репрезенти су: Привредно друштво за производњу грађевинског материјала „Колубара“ – индустрија грађевинског материјала АД Ћелије, „Елмонт“ – погон РБ „Колубара“ и површински коп „Тамнава – Западно поље“ Рударског басена „Колубара“.

Међу постојећим привредним субјектима истичу се „Виндија“ из Вараждина, као значајан страни инвеститор који на територији општине поседује савремени складишно - дистрибутивни центар и фарму за тов бројлера (капацитет 180.000 бројлера), Хладњача за воће „Фрувела“, „Борверк Еуротраде“, са искуством од две деценије у производњи пет - амбалаже, „Ива аграр“, лидер у производњи грађевинског камена и свих врста камених агрегата, познат такође по производњи земље за цвеће, „Микроелектроника“ која производи алате за микроконтролоре, а међу клијентима су им чак „Soni“, „Hitachi“ и многи други, затим „Сани-Комерц“, „Борверк“ – вађење камена за грађевинарство, Млекара „М&О“ и други.

Општина Лајковац је познато пољопривредно подручје, један од најзначајнијих центара у Србији за одгој квалитетних приплодних говеда сименталске расе. У Лајковцу се одржава најдуговечнија изложба приплодних крава и јуница сименталске расе у Србији – већ 30 година, сваког 27. септембра (Крстовдан). Осим сточарства, развијено је ратарство и воћарство, а постоје и значајни прерадни капацитети. Општина Лајковац кроз редовне годишње програме и субвенције улаже пуно у развој пољопривреде.

Удружење одгајивача говеда сименталске расе „Колубара“ основано је 2000. године и окупља преко 300 чланова из Колубарског округа. Основни циљ Удружења је контролисани развој говедарства кроз генетско унапређење и очување постојећих генетских ресурса ради економског просперитета чланова Удружења. Стручну помоћ и подршку удружење има од Центра за пољопривреду Лајковац, који је приватизован, али је и даље водећа пољопривредна служба на овом подручју.

У Индустријској зони општине Лајковац налазе се значајни прерадни капацитети. Пре свега, ту је прехранбена индустрија млечних производа предузећа „Виндија“ из Вараждина, Хладњача за воће „Фрувела“, затим домаћа „Млекара Бабић“ и Млинско – пекарско предузеће „Аграрија цампо“ из Београда. Сви прерадни капацитети налазе се у непосредној близини Ибарске магистрале и пруге Београд-Бар, тако да су са саобраћајно – транспортног аспекта веома погодно лоцирани.

Инфраструктура

Локална транспортна мрежа прилично добро је развијена, пошто се сматра задовољавајућом за комуникацију између села и насељених делова на овом подручју. Укупна дужина путева у општини је 196 km, од чега је 160 km путеви са савременим коловозом.

Када је у питању главна железничка мрежа, подручје је веома близу пруге Београд-Бар која пролази дуж дела пута Вреоци- Лазаревац.

Постојећа Индустријска зона пружа се правцем запад–исток, смештена је између Лајковца и Ћелија, укупне површине 104,9 хектара. Намена ове зоне је претежно за индустријске и комерцијалне делатности. Зона је изузетно повољна за нове „браунфилд“ и „гринфилд“ инвестиције због инфраструктурне повезаности, положаја и близине насеља Лајковац и Лазаревац, „руже ветрова“ и сл. Кроз централни део Индустријске зоне пролази државни пут II реда М-4 Ваљево - Лајковац, који зону дели на северни и јужни део и који се у Ћелијама спаја са државним путем I реда М-22 тј. Ибарском магистралом. Такође, део пруге Београд - Бар пролази кроз индустријску зону.

Културно наслеђе

Богато културно - историјско наслеђе (манастир Боговађа, Спомен-костурница у Ћелијама, Храм Светог Димитрија у Марковој Цркви, археолошко налазиште Анине, коначи и воденице....) и природне лепоте чине општину Лајковац атрактивном за развој културног, верског, излетничког и сеоског туризма.

Од утврђених културних добара на територији општине Лајковац налазе се:

- Манастир Боговађа саграђен у XVI веку у коме је архимандрит Хаџи Рувим крајем XVIII века водио школу резбарства, иконописања и сликарства. У олтару се чувају иконе Христа и Богородице рађене 1801. године. Манастир има јеванђеље штампано у Москви 1730. године. Недалеко од Манастира је и Хаџи Рувимова чесма по веровању, са лековитом водом;
- Црква св. Великомученика Димитрија у селу Маркова Црква из XIV века.
- Црква св. Николе у селу Степању саграђена крајем XIV века и везује се за косовски период. У њој се налази иконостас из 1794. године и филигрански крст, рад мајстора Драгог из 1780. године, сврстан у најзначајнија дела уметничке обраде метала у Србији.
- Црква св. Арханђела Михаила западно од центра Јабучја обновљена је 1844. Године са веома вредним иконостасом.
- Црква у Ћелијама, спомен костурница изгинулим ратницима у легендарној Колубарској бици у којој су сахрањене кости српских, али и аустроугарских војника. Подигнута је 1923. године на старим темељима још много веће светиње.
- Јолића воденица на Колубари, последња од укупно 27 колико их је било од Ваљева до Обреновца, изграђена пре 300 година.
- Јеринин Град у Словцу, средњовековни град заштићен законом о културним добрима од 22.12.1994. године.

Управљање отпадом

У Локалном плану управљања отпадом општине Лајковац за период 2021.-2031.године, који је 2021.год. ирадио Саобраћајни институт „ЦИП“, описан је систем садашњег управљања отпадом на територији општине, који укључује основне информације о: учесницима у сакупљању и транспорту отпада, количинама и саставу отпада, техничкој опреми (возила и контејнери) која се користи за сакупљање отпада, поновном коришћењу и рециклажи отпада, условима на постојећим сметлиштима, процени утицаја сметлишта на животну средину и људско здравље, економским аспектима.

Према наведеним документу послове сакупљања, траснпорта и одлагања отпада на територији општине Лајковац обавља ЈП „Градска чистоћа“.

Према подацима ЈКП у око 87% градског насеља Лајковац постоји организовано сакупљање отпада, а у приградским и руралним насељима је делимично организовано сакупљање отпада. Део приградског и већи део руралног становништва не жели да задужи канте, па се у тим случајевима не може спровести организовано сакупљање отпада. Отпад се сакупља на подручју општине преузимањем отпада од приватних домаћинстава и привредних објеката, а постоји и дугорочни програм увођења села у ред комуналне хигијене чиме ће се обухват сакупљања отпада значајно повећати.

ЈП „Градска чистоћа“ дужно је да кућни отпад и отпатке од корисника услуга одвози најмање једанпут седмично или свакодневно у зависности од насеља, улични отпад и отпатке по завршеном чишћењу свакодневно, отпад из продавница, занатских и других радњи два пута недељно и ванредно по потреби, а индустријски отпад по потреби. Без обзира где отпад настаје, мора се чувати у типским посудама, зависно од врсте и количине отпада.

ЈП „Градска чистоћа“ врши сакупљање и кабастог смећа од привредних субјеката, а такође и по позиву грађана.

На територији општине има 5.113 домаћинства, односно 15.475 становника од којих ЈП „Градска чистоћа“ само у градској ужој зони изводи радове на примарној селекцији комуналног отпада, односно одвајању корисних сировина, пре свега ПЕТ амбалаже путем мрежастих контејнера. Такав отпад се затим механички третира и даље збрињава код неког од регистрованих рециклера. Део рециклабилних материја из отпада издваја се од страна неформалних сакупљача. Количине које се издвајају су непознате, али зна се да су то углавном гвожђе, папир и бакар.

Мада рециклажа није системски успостављена у самој општини, на основу података са сајта Агенције за заштиту животне средине може се констатовати да на територији општине Лајковац не постоје званично регистрована предузећа/опратери који поседују дозволе за управљање отпадом.

Организовано прикупљање и управљање отпадом на територији општине Лајковац у надлежности је ЈП „Градска чистоћа“. Према подацима достављеним за израду ЛПУО годишње се од грађана и правних лица сакупи, транспортује и одложи на општинску депонију-сметлиште око 9.915 t, односно 16.700 m³ несабијеног неопасног отпада. Неопасан отпад прикупљен на територији општине Лајковац са припадајућих 13 месних заједница одлаже се на депонију комуналног отпада на локацији „Јабучје“, на катастарској парцели 8621, КО Јабучје, приближне површине око 0,6 ha. Отпад се на депонију одлаже од 2019. године. Организованим сакупљањем отпада становништва општине Лајковац обухваћено је око 48% становништва.

2.2. Опис стања животне средине

Оцена постојећег стања

Постојеће грађевинско подручје је разутљено распоређено дуж саобраћајница које прожимају предметни простор. Становање представља доминантну намену у оквиру грађевинског подручја и заступљено је као породично становање мале густине.

Намена површина

Становање је заступљено у највећем броју изграђених објеката. Ради се о породичном становању, чији карактер зависи од локације на којој се налази. На подручју у центру насеља, као и уз државне и општинске путеве, присутна је већа изграђеност, а поред становања, у објектима се појављују и комерцијалне делатности, што је карактеристично за насеља овог типа. На већини локација, присутно је становање са одликама становања руралних подручја: веће парцеле са помоћним и економским објектима, окружени пољопривредним површинама, мања заузетост парцела и сл.

Комерцијалне делатности се као основна намена парцели јављају непосредно уз државни пут, а врло ретко на другим локацијама у обухвату. Најзаступљенији су различити производно-комерцијални објекти, ауто-плацеви, трговински и уститељски објекти. На другим локацијама, комерцијалне делатности су углавном пратећа намена у оквиру стамбених објеката, где су најчешће радионице и мешовите трговине.

Површине у функцији цркве заступљене су у централном делу насеља Јабучје, уз гробље. У оквиру ових површина налази се објекат цркве Светог Архангела Михаила, пратећи објекти и уређене зелене површине.

Пољопривредне површине заузимају највећу површину у обухвату Плана, а заступљене су у форми воћњака, њива и ливадске вегетације.

Површине у функцији шума заузимају значајну површину у обухвату плана. Најчешће су заступљене дуж водотокова (реке, потоци, канали,) али и уз путеве и

пољопривредне површине. Местимично, мање шумске површине могу се наћи и уз површине за становање.

Водно земљиште чине језеро, реке, мањи потоци и регулисани водотоци, као и површине приобалних подручја наведених водотокова. У оквиру Плана налази се део језера Паљуви, које је настало изградњом бране на реци Кладници, а за потребе снабдевања водом Рударског басена Колубара и заштите површинског копа угља „Тамнава“. Југо-источном границом Плана протиче река Колубара, а други значајни водоток представља река Враничина.

Гробље се налази у централном делу насеља у непосредној близини цркве. Гробље је уређено и опремљено потребним пратећим садржајима.

Заштитни бедем формиран је у делу регулације реке Враничине, као и местимично уз реку Колубару.

Комуналне функције заступљене су местимично у читавом обухвату Плана. У оквиру комуналних површина налазе се трафостанице различитог капацитета. Поред тога, бунар и постројење за пречишћавање воде, које је смештено у центру насеља. У западном делу плана, налази се и бунар за водоснабдевање.

На самом југоистоку планског обухвата налази се постројење за пречишћавање отпадних вода (које није у обухвату Плана) у чијој непосредној близини се налази општинска депонија комуналног отпада. Наиме, отпад се одлаже на две локације. Локација 1 се налази на к.п. бр. 8621 КО Јабучје и површине 5686 m². Отпад се на локацији одлагао од 2022. до 2023. године. Висина отпада на локацији је од 4-5 m, а касете су копане до дубине од 4 m. Нису вршени радови на санацији. Од јануара 2024. године отпад се одлаже на КП 8622 КО Јабучје и површине је 9867 m². Тренутна заузетост ове површине је око 12300 m². Локација 2 се налази на КП 8770 КО Јабучје источно од ППОВ Лајковац и површине је око 3800 m². На локацији се отпад одлагао од 2005. до 2022. године и висина отпада је око 3 m, а касете за одлагање отпада су копане до дубине од 4 m. Нису вршени радови на санацији депоније. У оквиру комуналних површина препозната је и мања депонија близу моста на реци Враничини.

У комуналне површине спада и ветеринарска служба.

Основна школа „Димитрије Туцовић“ налази се у самом центру Јабучја, и она представља матичну осмогодишњу основну школу. Истурено четворогодишње одељење ове школе, такође се налази у обухвату плана у Доњем Крају Јабучја. У оквиру површине школе налази се објектат школе, спортски терен са трибинама као и пратеће слободне површине.

Зграда јединице локалне самоуправе – месна канцеларија и месна заједница се налази у центру Јабучја. Осим месне канцеларије, у објекту се налази и спортска сала која је у служби основне школе. На парцели се налази уређени јавни паркинг.

Пошта се налази у централном делу насеља, преко пута школских игралишта, а у близини зграде месне канцеларије.

Здравствена станица се, такође, налази у централном делу насеља. У оквиру ње је организована амбуланта за примарну здравствену заштиту. На парцели се налази уређени јавни паркинг.

Спорт и рекреација. Поред спортског игралишта у оквиру основне школе у Јабучју постоји и фудбалски терен Фудбалског клуба „Јабучје“. Поред спортског терена за игру фудбала постоји и помоћни терен за тренинге. Фудбалски терен има и пратећи објектат у трибине. На две локације, у оквиру плана препознати су и индивидуални терени за баскет.

Обала језера Паљуви организована је као простор за рекреацију и привремени боравак рибара у летњем периоду. На обали, као и у самом језеру, постављени су привремени објекти у виду сојеница, камп-кућића и понтонских надстрешница.

Површине у функцији сепарације различитог карактера заступљене су местимично у оквиру плана. На појединим локацијама, у близини реке Колубаре присутне су мање површине за сепарацију шљунка.

Неизграђене површине заступљене су на неколико површина, а најчешће уз саобраћајне површине.

Пружни појас налази се у јужном делу Плана, уз пругу Београд-Бар.

У графичком прилогу *Анализа постојећег стања /Намена површина – начин коришћења/*, намене су приказане према начину на који се површине користе, односно, како су у простору препознате.

• **Саобраћај**

Простором у обухвату Плана – насељеног места Јабучје пролазе важни друмски и железнички саобраћајни правци и то:

- Државни пут IB реда бр 27 деоница Лајковац-Ћелије
- Државни пут IIA реда бр 145 Стублине-Бргуле-Липњак-Јабучје-Лајковац
- Једноколосечна магистрална пруга Београд-Бар

Кроз Јабучје пролазе и важни путеви локалног карактера:

- Општински путеви
- ОП-4 (4,6 km), повезује ОП-3 - Јабучје центар, постојећи, изграђен;
- ОП-5 (7,4 km), повезује ОП-4 — државни пут II А реда број 145- Јабучје центар-општина Уб, постојећи, изграђен
- ОП-10 (4,3 km), повезује државни пут II А реда број 145 – центар Јабучје, постојећи, изграђен;
- ОП-20 (1,9 km), повезује државни пут II А реда број 145 - Јабучје – ОП-10, постојећи, изграђен;
- ОП-21 (5,3 km), повезује ОП-22 – акумулација "Паљуви Виш"- општина Уб, постојећи, изграђен;
- ОП-22 (4,9 km), повезује ОП-5 – Јабучје - акумулација "Паљуви Виш"- општина Уб, постојећи, изграђен;
- ОП-34 (4,9 km), повезује Јабучје (ОП-35) - Руклада (ОП-3), новопланиран, изграђен;
- ОП-35 (2,6 km), повезује Јабучје центар – ОП-22, постојећи, изграђен;

Са источне стране насеља пружа се државни пут IB реда број 22 – Београд - Љиг - Горњи Милановац - Прељина - Краљево - Рашка - Нови Пазар - Рибариће - државна граница са Црном Гором (гранични прелаз Мехов Крш) / Ибарска магистрала, деоница Лазаревац- Ћелије- Жупањац.

Железничка пруга Београд-Бар је једноколосечна, електрифицирана, нормалног колосека са ознаком Е-79.

Железничка пруга и државни пут IB реда бр 27 деоница Лајковац-Ћелије пружају се крајним јужним делом Јабучја, кроз индустријску зону.

Државни пут I-B реда број 27 (државна граница са Босном и Херцеговином (гранични прелаз Трбушница) – Лозница – Осечина – Ваљево – Лајковац – Ћелије – Лазаревац – Аранђеловац – Крчевац – Топола – Рача – Свилајнац) пролази кроз јужни део територије Јабучја и повезује ово насеље са Лајковцем и аутопутем Е763 са једне стране и државним путем I-B реда 22 (Ибарском магистралом) са друге стране

Државни пут IIA реда бр 145 Стублине - Бргуле - Липњак - Јабучје - Лајковац пролази средишњим делом насеља и води од Лајковца ка Скобаљу. Са обе стране пута који представља окосницу предметног простора развијено је насеље. Овај путни правац пролази кроз Јабучје у дужини од скоро 9км и има повољну тасу са коловозим у добром стању, али попречни профил је променљиве ширине, која је у појединим деоницама недовољна за пут овог ранга.

Од државног пута IIA реда бр 145 Стублине - Бргуле - Липњак - Јабучје - Лајковац кроз центар насеља пружају се општински путеви са застором од асфалта углавном

неадекватне ширине коловоза и без тротоара са путним каналима. За један број ових саобраћајница рађена је и пројектна документација за реконструкцију.

Остали путеви на предметном простору су некатегорисани са коловозом од асфалта или макадама, углавном са недовољном ширином коловоза без тротоара осим у централном делу насеља. За велики део ових путева, такође је урађена пројектна документација за планирану реконструкцију.

Што се тиче пешачког саобраћаја, третиран је на веома ниском нивоу имајући у виду да се ради о насељеном месту са свим постојећим садржајима. Тротоари готово да не постоје, као ни бицикличке стазе.

Аутобуска стајалишта су заступљена на државном путу IIА реда бр 145 Стублине - Бргуле - Липњак - Јабучје – Лајковац, као и на појединим општинским путевима.

Генерално, карактеристике саобраћајне мреже подручја ПГР су недовољна ширина попречних профила улица, поједине улице без асфалтног застора, делимично или потпуно одсуство пратећих елемената попречних профила (пешачке стазе, бицикличке траке и стазе, ивичне траке, саобраћајно неадекватно решени поједини укрштаји секундарне мреже са примарном и сл.

Раскрснице су углавном адекватне пропусне моћи, радијуса довољних за проходност меродавних возила, са обезбеђеном потребном прегледношћу.

Постоје и веома оскудне саобраћајне површине са асфалним застором у веома лошем стању или од макадама.

Простор је веома атрактиван због близине Државног пута IB реда бр. 27 и одличне саобраћајне повезаности, а посебно са изградњом планиране саобраћајне мреже.

Оцена постојећег стања

Саобраћајни положај насељеног места Јабучје је веома повољан имајући у виду везу са државним путевима. Саобраћајна мрежа у насељу у саобраћајно-техничком смислу није квалитетна, нити у довољној мери развијена. Поред веома велике изграђености, гледано у укупној дужини констатује се да је грађена стихијски и спонтано, по некадашњој мрежи пољских путева до групација кућа, па се стога велики број саобраћајница завршава слепо до уласка у двориште. Улице су са променљивом ширином коловоза, али преовлађују приступни путеви ширине 3-4м.

Може се закључити да је потребно реконструисати и допунити постојећу и изградити нову мрежу саобраћајница како би се саобраћајно повезале све будуће функционалне целине на простору у складу са планираном наменом, а превасходно остварила адекватна и безбедна веза овог простора са примарним саобраћајницама, као и Државним путевима I и II реда.

- **Мреже и капацитети јавне комуналне инфраструктуре**

Хидротехничка инфраструктура

Водоводна мрежа

Организовано јавно водоснабдевање територије општине Лајковац врши се из бунара и фабрике воде на локацији насељеног места Непричава преузимањем са магистралног цевовода. Фабрика воде је изграђена 1981 године, а преузимање воде се врши на основу споразума који је сачињен између општина Лајковац и Лазаревац. У складу са овим споразумом општини Лајковац припада 40 л/с од укупно 120л/с произведене воде. Пројектовани капацитет фабрике у Непричави је 200л/с. Комплетно управљање и одржавање фабрике воде и бунара је у надлежности ЈП Лазаревац, као и контрола квалитета воде коју врши Завод за заштиту здравља Београд. Један део становништва општине Лајковац нема организовано водоснабдевање већ се снабдева из сопствених бунара, вештачких каптажа, каптирањем природних извора или их ЈП

„Градска чистоћа” снабдева пијаћом водом допремљеном аутоцистернама. Начин на који се ово становништво снабдева водом није задовољавајући у погледу количине и квалитета. Важно је напоменути да нема организоване и планске контроле пијаће воде из приватних бунара. Простор у обухвату плана је делимично покривен изграђеном водоводном мрежом. Снабдевање водом је и из бунара ЈБЈ-1 у порти цркве светог Арханђела Михаила. Очекује се и повезивање бунара ЈБЈ-2 на водоводну мрежу. Пречници постојеће водоводне мреже су 150мм, 100мм и 63мм.

Фекална канализација

На подручју овог плана изграђено је око 25 km фекалне канализације. На канализационој мрежи постоји 5 фекалних црпних станица као и црпна станица ”Борверк”. Планирана је доградња ППОВ са 7500ЕС на 9500ЕС. Фекална канализација се састоји из више сливова. Приметне су и изграђене септичке јаме у деловима ПГР-а где није изграђена фекална канализација.

Атмосферска канализација

У оквиру подручја овог Плана атмосферска канализација је изграђена у малом обиму. Постоји изграђен примарни колектор пречника 600мм и секундарни колектор пречника 400мм.

Објекти на Водотоковима

На западном ободу села Јабучја налази се водоакумулација Паљуви – Виш која на подручју општине заузима површину од 113,65 ха. Водоакумулација се, заједно са браном која је изван обухвата, налази у функцији рударског басена Колубара, као део система за регулацију реке и контролу њених поплавних вода, у функцији заштите површинских копова Колубарског басена и целокупног низводног подручја.

Одвођење површинских-атмосферских вода са целе сливне површине Јабучја регулисано је системом отворених канала и затвореног система цеви. Цела територија градског насеља је подељена на сливове који се одводе каналима и уливају у Главни канал или у реку Колубару.

Електроенергетска мрежа

На подручју овог плана постоје електроенергетски објекти за трансформацију и објекти за пренос и дистрибуцију електричне енергије напонских нивоа: 110 kV, 35 kV, 10 kV и 1 kV.

У средишњем делу подручја је изграђена трансформаторска станица (ТС) 110/35 kV „Тамнава Западно поље”.

Преко подручја прелазе трасе 110 kV далековода који су у власништву Акционарског друштва „Електромрежа Србије“ Београд (у даљем тексту: ЕМС АД), и то:

1. ДВ 110 kV број 107/1 ТЕ „Колубара” – ТС „Тамнава Западно поље”;
2. ДВ 110 kV број 107/4 ТС „Тамнава Западно поље” – ТС „УБ”;
3. ДВ 110 kV број 120/1 ТЕ „Колубара” – ТС „Лазаревац” и
4. ДВ 110 kV број 120/2 ТЕ „Лазаревац” – ЕВП „Словац”.

Преко подручја прелазе трасе 35 kV и 10 kV мреже средњег напона која је у власништву „Електродистрибуција Србије” доо Београд:

- ДВ 35 kV од ТС 110/35 kV „Јабучје” до ТС 35/10 kV „Лајковац 2”;
- ДВ 35 kV од ТС 110/35 kV „Очага” до ТС 35/10 kV „Лајковац 1”;
- ДВ 10 kV из ТС 35/10 kV „Лајковац 1”, извод 333108 Јабучје;

- ДВ 10 kV из ТС 35/10 kV „Лајковац 1“, извод 333112 Ћелије ка ТС 10/0,4 kV „Водовод“ и ТС 10/0,4 kV „Колектор“.

Сви далеководи имају заштитни појас дефинисан чланом 218. Закона о енергетици (Сл. гласник РС, бр. 145/14, 95/18, 40/21, 35/23 – др.закон, 62/2023 и 94/2024, 109/2025-др.закони). У заштитном појасу је изградња објекта условљена сагласношћу власника далековода, односно израдом одговарајућег Елабората.

На подручју је изграђено двадесет осам дистрибутивних ТС 10/0,4 kV на изводу 333108 Јабучје.

За напајање корисника електричном енергијом ниског напона на овом подручју надлежни су нисконапонски изводи постојећих трафо-станица 10/0,4 kV. Електроенергетска мрежа ниског напона је изграђена углавном надземно, са појединим кабловским деоницама.

Телекомуникациона инфраструктура

На подручју је изграђена подземна и надземна телекомуникациона мрежа у власништву „Телеком Србија“ АД, као и оптичка подземна мрежа оператера SBB doo. Подручје покривају телекомуникациони чворови МСАН Јабучје. Претплатници са овог подручја имају услуге сервиса (интернет и телевизија) ADSL и IPTV-а. Постојећи капацитети задовољавају тренутне потребе корисника. Подручје је у потпуности покривено сигналом мобилне телефоније.

Термотехничка инфраструктура

У обухвату предметног Плана изграђен је и у функцији следећи гасни објекат:

- Дистрибутивни гасовод од челичних цеви максималног радног притиска (МОП) 16 bar.

• Зеленило

Имајући у виду да највећи проценат земљишта у оквиру предметног плана заузимају пољопривредне површине (воћњаци, ливаде, њиве) највећи проценат учешћа у зеленилу заузима култивисана вегетација.

Шумска вегетација заступљена је на више локација у оквиру обухвата са већим или мањим површинама. Шумске површине су најчешће окружене пољопривредним.

Високо лишћарско дрвеће, линеарног распореда, заступљено је још и на међама, између пољопривредних површина где је често у комбинацији са жбунастом вегетацијом, као и уз различите категорије саобраћајних површина.

У оквиру предметног обухвата зеленило јавне намене заступљено је као зеленило школе, парка, цркве, гробља, као и зеленило спортско-рекреативне намене (терен за фудбал). Зелене површине ових категорија су различитог квалитета и степена уређености. Кроз предметну разраду планира се обнављање и партерно уређење ових зелених површина.

У оквиру објекта становања заступљено је зеленило окућница најчешће у комбинацији или без мањих повртарских башти у залеђини објекта. Степен уређености ових површина је различит, најчешће у зависности од површине окућнице, распореда објекта за становање, као и од распореда помоћних објекта. Може се наићи и на изузетно декоративно уређене површине.

Комерцијални објекти, различито су и уређени. Слободне површине објекта комерцијалних делатности, углавном, поред манипулативних површина и паркинга, садрже и репрезентативне партерно уређене зелене површине. Ове површине најчешће су формиране комбиновањем травњака са биљним врстама декоративног карактера.

Значајну зелену површину у оквиру Плана заузима зеленило обала река (Колубаре, Враничине, Крље) и канала. Ова вегетација је различитог склопа, најчешће заступљена хигрофитама, копненим биљкама које су прилагођене стаништима са високом влажношћу околног ваздуха и тла.

У табели која следи приказане су намене површина према фактичком стању, како су у простору препознате. Биланс површина израчунат је на основу графичког прилога *Анализа постојећег стања: Намена површина – начин коришћења*.

Табела 2 - Биланс површина-постојећи начин коришћења земљишта у оквиру анализираног простора

НАМЕНА	УКУПНА ПОВРШИНА КОРИШЋЕЊА m ²
Становање мале густине	2819187
Комерцијалне делтности	18239
Површине у функцији цркве	11475
Пољопривредне површине	31805573
Површине у функцији шуме	6382081
Водно земљиште (језеро, реке, потоци, приобална подручја, водни објекти)	1032444
Гробље	30307
Заштитни бедем	141882
Комуналне функције	30460
Основна школа	18077
Месна заједница и дом културе	3340
Пошта	1019
Дом здравља	3429
Спорт и рекреација	26501
Обала језера	28514
Површине у функцији сепарације	55772
Неизграђене површине	115577
Пружни појас	25387
Саобраћајне површине	1232726
УКУПНО	43781990

• Животна средина

Стање квалитета елемената животне средине у општини Лајковац је резултат интеракције досадашњег развоја и природних детерминанти. Према Извештају о стратешкој процени утицаја Измене и допуне Просторног плана општине Лајковац, навеће еколошко оптерећење је на неусловно депоновање отпада, испуштање непречишћених отпадних вода из домаћинства, привреде и туристичких капацитета, негативни утицаји саобраћаја дуж коридора саобраћајница, као и негативни утицаји употребе фосилних горива у енергетске сврхе.

А. Квалитет ваздуха

Квалитет амбијенталног ваздуха условљен је емисијама SO₂, NO_x, CO, чађи, прашкастих материја и других загађујућих материја које потичу из различитих објеката и

процеса, на широј територији. Као главни извори загађивања ваздуха наводе се термоенергетски објекти (термоелектране, топлане), рафинерије нафте, објекти хемијске индустрије, продукти сагоревања горива у домаћинствима, индивидуалним котларницама и индустрији, затим саобраћај, грађевинска делатност, неодговарајуће складиштење сировина, депоније отпада и др. Загађење ваздуха из тачкастих извора последица је застарелих технологија, недостатка постројења за пречишћавање димних гасова и ниске енергетске ефикасности постројења у индустријском и енергетском сектору, као и лошег квалитета горива за грејање. Узроци загађења ваздуха из мобилних извора су лош квалитет моторног горива (оловни бензин), употреба старих возила која се лоше одржавају и возила без катализатора, као и неадекватни технички стандарди за возила. Квалитет ваздуха контролише се и прати мерењем емисије и имисије. Мерење емисије дужни су да обезбеђују загађивачи ваздуха, претежно индустрија и енергетика. Систематско мерење имисије обезбеђује Република Србија, међутим општина Лајковац није у оквиру мреже станица за мерење квалитета ваздуха које су у надлежности Агенције за заштиту животне средине. Општина је самоиницијативно ангажовала овлашћену организацију да врши мерење квалитета ваздуха.

Загађивање ваздуха на подручју Лајковца је изазвано застарелим технологијама, недовољним пречишћавањем емитованих гасовитих супстанци, нерационалним коришћењем сировина и енергије, лошим одржавањем, као и концентрацијом активности. Основни извори загађивања ваздуха су транзитни саобраћај, неадекватно складиштење и одлагање нуспродуката, доминантно коришћење необновљивих енергената, пре свега фосилних горива у привреди и домаћинствима и рад каменолома који емитују велике количине прашине.

Квалитет ваздуха у Лајковцу условљен је климатским, географским, геоморфолошким карактеристикама, као и емисијом полутаната из разних сталних или повремених извора. Основни чиниоци који утичу на квалитет ваздуха су: саобраћај, технолошки процеси и операције привреде, сагоревање бензина, дизел горива и другог погонског горива, трансформисањем хемијске енергије горива у механичку и топлотну. Концентрације угљенмооксида и лако испарљивих угљоводоника повећане су у зимском периоду што се објашњава утицајем метеоролошких параметара (повећана влажност, снижена температура).

Аерополутанти потичу из: (1) индустрије (SO_2 , меркаптан, непријатни мириси и други полутанти); (2) грејања (фосилна горива) и (3) саобраћаја (NO , NO_2 , CO_2 , угљоводоници, Pb, честице чађи, прашина и др.). Аерозагађења из домаћинства и саобраћаја на подручју општине су последица сагоревања чврстих и течних енергената и погонских фосилних горива – нафтних деривата, угља и сл, и то следећих супстанци: чађ, пепео, дим, SO_2 , NH једињења, CO_2 , Pb, алдехиди, честице и др. Преласком на безоловна моторна горива, очекује се да у будућем периоду дође до смањења концентрација олова.

Узимајући у обзир локалне природне спецификуме, који условљавају микроклиму на планском подручју (магловитост, низак ваздушни притисак, тишине/калме-без ветра и сл.), емисија штетних супстанци може имати незнатни синергијски и кумулативни ефекат.

У току 2016.године вршен је мониторинг квалитета ваздуха у два наврата, у периоду од 18.04. до 17.05.2016. и од 04.08.2016. до 02.09.2016.године, од стране стручне организације која врши мерење: Заштита на раду и заштита животне средине „Београд“ доо. Испитивање квалитета ваздуха вршено је на територији општине Лајковац, на два мерна места- индустријска зона и Дом здравља Лајковац. Мерно место број 1 се налази у оквиру индустријске зоне општине Лајковац. У близини наведеног мерног места налазе се асфалтна база Лајковац, као и регионални пут-Ђалије-Лајковац-Ваљево док се мерно место број 2 налази на узвишењу територије општине Лајковац. У близини наведеног мерног места налази се основна школа. Загађујуће материје чија је концентрација мерена: сумпор диоксид, азот диоксид и чађ. Мониторинг на оба мерна места је показао да је квалитет ваздуха у протеклом периоду на територији општине Лајковац веома добар и да концентрације сумпор диоксида, чађи и азот диоксида не прекорачују прописане граничне вредности. За мерно место бр.2 –ДЗ Лајковац није

мерена емисија прашкастих материја, јер мерно место не задовољава прописане стандарде-потребно је да се мерно место усагласи са стандардом како би се мерила и емисија прашкастих материја у ваздуху.

Б. Квалитет вода

Извори загађења вода на територији општине Лајковац су: неконтролисано испуштање отпадних вода (домаћинства и привреда, фекалне/канализационе, атмосферске), неконтролисано одлагање отпада (пored путева, на пољопривредном земљишту, у близини речних токова, приобаљима, чак и у речним коритима), док је неадекватна употреба агрохемијских мера у занемарљивом малом обиму заступљена. Поменути проблеми утичу негативно како на квалитет воде, тако и на квалитет земљишта.

Агенција за заштиту животне средине врши испитивање квалитета површинских и подземних вода, на станици Мислођин, река Колубара, слив Саве.

Хидрометеоролошки завод Србије на територији Просторног плана општине Лајковац врши мерења квалитета воде на реци Колубари (станица Словац) и реци Љиг (станица Боговађа) и ван планског подручја на реци Колубари (станица Бели Брод). На мерним станицама површинских вода "Словац и "Бели Брод" врше се редовна мерења водостања у функцији заштите од вода, с тим да се на станици "Бели Брод" осматрања врше свакодневно. У већини случајева квалитет воде реке Колубаре одговара трећој класи.

Квалитет воде за пиће, односно воду из градског водовода, контролише Јавно предузеће за комуналну привреду Лазаревац. Квалитет воде на целокупном водоводном систему у току већег дела године у потпуности одговара критеријумима правилника о хигијени и исправности воде за пиће. Вода из индивидуалних бунара, у деловима општине које нису укључене у систем водоснабдевања, се не контролише.

В. Квалитет земљишта

Загађивање земљишта на територији општине Лајовац није присутно у већем обиму, већ само на појединим локалитетима, као што су: депоније и сметлишта, комплекси/локалитети експлоатације минералних сировина, индустријске зоне и локалитети, гробља, фреквентније саобраћајнице и слично. Са садашњом структуром и обимом пољопривредне производње ниво примене минералних ђубрива и других средстава је изузетно низак, тако да има занемарљив утицај на загађивање земљишта.

Еколошки притисак на земљиште присутно је у зонама концентрације становништва и привредних активности. Са становишта заштите квалитета земљишта значајан је проблем трајног губитка услед неконтролисане/стихијске пренамене најплоднијег земљишта у грађевинско, као и услед експлоатациј. На загађивање тла доминантно утичу: (1) неадекватно депоновање чврстог отпада; (2) друге непланске активности (неконтролисано одлагање чврстог и течног отпада дуж саобраћајница и сл.); (3) утицај саобраћаја (површинске воде са коловоза, таложење издувних гасова, Pb и CaCl₂ у зимском периоду).

Г. Бука

На територији општине врши се мониторинг дневног, вечерњег и ноћног нивоа буке, од стране Институт Ватрогас доо који је ангажовала Општинска управе Лајковац. У току 2016.године вршена су мерења у три наврата, у мају, новембру и децембру. Утврђено је да само на једном мерно месту (Омладински трг-паркинг простор) бука не прелази дозвољени ниво.

Комунална бука потиче највећим делом од саобраћаја, док су индустрија, мала привреда, грађевинарство и друге активности од мањег значаја. Најчешћи узроци проблема везани су за стара возила са високом емисијом буке и застареле производне

технологије, затим неадекватно лоцирање индустријских постројења, занатских радњи, а посебно угоститељских објеката у урбаним зонама, као и неспровођење мера заштите. Бука већих индустријских погона, саобраћајна бука, као и бука специфичних саобраћајних извора, нпр. железнице, аеродрома или већих друмских саобраћајница су само спорадично предмети жалбе грађана.

Основи узроци проблема у вези са буком су следећи: неадекватни прописи и стандарди у области буке; неадекватан и недовољан мониторинг буке; застареле производне технологије и стара возила са високом емисијом буке; несистематска мерења буке на изворима емитовања; недостатак просторног планирања у циљу одређивања зона које регулишу област буке; неадекватно лоцирање индустријских постројења, занатских радњи, а посебно угоститељских објеката у урбаним зонама; непостојање пројеката звучне заштите; претварање стамбеног у пословни простор без провере да ли звучна заштита задовољава у односу на нову намену простора; недовољна контрола нивоа буке коју емитују моторна возила; недовољна мрежа улица са аутоматском регулацијом саобраћаја и синхронизација рада семафора на појединим правцима. Као последица ових проблема јавља се прекорачење дозвољених нивоа буке, које нарушава квалитет живота, али има и негативно дејство на здравље људи.

Бука и вибрације су заступљени дуж саобраћајница, и у вршним часовима су најинтензивнији. Поред саобраћајница, повишена бука се може јавити на локацији хелидрома, као и у оквиру привредних постројења. Законом прописане граничне вредности буке нису прекорачени.

Д. Заштићена подручја природе

Према условима Завода за заштиту природе Србије, у обухвату плана нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, у складу са Законом о заштити природе. Обухват Плана не улази у у обухват утврђених еколошки значајних подручја и еколошких коридора од међународног значаја еколошке мреже Републике Србије у складу са уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, бр. 102/10).

У оквиру предметног простора, на локацијама језера Паљуви-Виш и реке Колубаре, евидентирано је присуство строго заштићених дивљих врста, према Прилогу I Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС”, бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16)..

Ђ. Третман отпада

Постојећи третман отпада у општини Лајковац не задовољава елементарне критеријуме безбедног управљања отпадом, што захтева приоритетну реализацију регионалне деопније. Честа је појава спаљивања отпада. Бележи се и већи број неуређених депонија и сметлишта, које су последица индивидуалног извожења смећа из насеља и депоновања на разним локацијама, тако да су од појединачних неуредних локација, спонтано формирана неуређена сметлишта и праве „дивље” депоније. У том смислу, као последица ниске еколошке свести, периода свеопште кризе и слабе организације комуналних служби у протеклом периоду, најочљивији еколошки проблем је неконтролисано индивидуално одлагање смећа на јавним површинама, путном земљишту, позајмиштима грађевинског материјала, обалама и коритима водотокова и сличним местима, тј. проблем управљања животном средином и комуналним делатностима. Посебан проблем представљају специфичне врсте отпада, као и илегалне депоније, односно локације на којима се депонује отпад без икаваог реда и мера заштите.

Управљање комуналним чврстим отпадом на територији општине Лајковац поверено је ЈКП "Градска чистоћа" из Лајковца. Јавно комунално предузеће прикупља, одвози и депонује смеће, на неусловној локацији на насипу реке Колубаре. Организовано

сакупљање смећа се не врши за целу територију општине. Отпад се углавном сакупља из централног – градског насеља (Лајковца) и из неколицине већих насеља (Боговађа, Јабучје, Словац и Ћелије), док су рурална подручја готово потпуно искључена из процеса сакупљања отпада. Прикупљање и одвожење смећа врши се по програму комуналног предузећа, док општина обавља надзор над радом.

Индустрија у обављању своје делатности континуирано генерише отпад различите категорије, између осталог и опасан отпад. Делатности које производе индустријски отпад воде евиденцију о количинама опасног отпада, предају га овлашћеним оператерима и имају закључене уговоре.

У Лајковцу се не врши организована рециклажа комуналног отпада.

Скупштина општине Лајковац усвојила је „План управљања отпадом на територији општине Лајковац 2021-2031“, а августа 2015. Програм примарне селекције отпада општине Лајковац („ Сл.гласник Општине Лајковац, број 7/15).

Регионална депонија за Колубарски регион ће бити лоцирана у откопном пољу, на подручју Колубарског лигнитског басена по завршетку његове експлоатације. Регионалним центром за управљање отпадом управљаће новоосновано регионално комунално предузеће, као и транспортом отпада од трансфер станице до регионалне депоније.

Део ПК „Тамнава – Западно поље“ омеђен троуглом између извозне траке угља СУП-1, постојећим (природним) коритом реке Кладнице и монтажним плацем, представља локацију будуће санитарне депоније.

У протеклом периоду отпад се није прерађивао и користио у сировинске сврхе. Може се извести закључак да би се бољим управљањем комуналним делатностима могли остварити значајни позитивни ефекти на квалитет животне средине у наредном периоду.

3. ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПОДРУЧЈА ЗА КОЈА ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДЕ ИЗЛОЖЕНО ЗНАЧАЈНОМ РИЗИКУ

Реализацијом планираних садржаја датим Планом генералне регулације за насељено место Јабучје, доћи ће до промене у начину коришћења земљишта, што може изазвати одређене промене у простору и животној средини.

Како се у оквиру различитих локација планирају различите намене у односу на постојеће стање, највећи утицај на животну средину на простору ПГР-а биће на заузимање земљишта, услед ширења грађевинског подручја и обављања привредних делатности (највећи утицај има површинска експлоатација).

При планираној урбанистичкој и еколошкој трансформацији, реализацији планираних садржаја у граници обухвата ПГР-а, обавезне су мере превенције, санације, спречавања и минимизирања свих значајних утицаја на животну средину. Посебне мере заштите су обавезне како би се предупредили негативни утицаји и ефекти на животну средину и здравље становништва. Заштита животне средине у обухвату Плана обухвата:

- план мера и посебних правила за превенцију, смањење, спречавање и компензацију негативних утицаја планираних намена простора у циљу одрживог развоја планског обухвата,
- план мера за унапређење и побољшање стања,
- план мера и посебних правила заштите и мониторинга животне средине.

План мера и посебних правила за превенцију, смањење, спречавање и компензацију негативних утицаја планираних намена простора у циљу одрживог развоја планског обухвата, подразумева обавезу избора најбољих доступних техника и технологија у поступку избора планираних пројеката/објеката.

План мера за унапређење и побољшање стања, обухвата мере инфраструктурног уређења и комуналног опремања анализираних подручја.

План мера и посебних правила заштите и мониторинга животне средине, обухвата поштовање и примену мера за заштиту ваздуха, површинских и подземних вода, земљишта од загађивања, као и здравља становништва. Мониторинг животне средине је обавезан. Резултати мониторинга представљају базу за праћење стања, потенцијалних промена и смер за реаговање у случају изненадних догађаја и акцидената. Сви резултати мониторинга морају бити доступни јавности.

Процена стратешких утицаја и заштита животне средине у Плану и Извештају о стратешкој процени утицаја Плана на животну средину, обухвата план мера и посебних правила за превенцију, смањење, спречавање и компензацију негативних утицаја планираних радова на реализацији планираних садржаја, план мера за унапређење и побољшања стања, план мера и посебна правила заштите и мониторинга животне средине у току редовног рада постројења, као и план мера и правила за случај акцидента. Дефинисање мера се врши на основу анализе стања животне средине, услова и ограничења, процене могућих утицаја Плана на животну средину и медијума животне средине за које је утврђено да могу бити изложени најевећем утицају.

Значајнији утицаји на животну средину, на подручју предметног плана могу се очекивати:

- утицаји на земљиште (планирано проширење грађевинског подручја и површинска експлоатација угља, управљање отпадом);
- утицаји на површинске и подземне воде;
- утицаји на квалитет ваздуха и појаву буке (саобраћајни правци, привреда, површинска експлоатација)
- социолошко-здравствени утицај на становништво (расељавање становништва услед ширења површинских копова изазива друштвене, економске и културне последице).

4. ПОСТОЈЕЋИ ПРОБЛЕМИ У ПОГЛЕДУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ВЕЗИ СА ПЛАНОМ

За територију обухваћену планом важе исте законитости антропогеног притиска које су наглашене на целом подручју општине Лајковац последњих година, тако да предметне локације нису изузете од тога. Сви негативни утицаји могу се разврстати у групе проблема:

- повећане концентрације загађујућих материја у ваздуху,
- угроженост подземних и површинских вода одвођењем отпадних вода без претходног третмана и неадекватним одлагањем отпада,
- угроженост земљишта заузимањем градњом, неадекватним одлагањем отпада и привредним активностима,
- повећан ниво буке и издувних гасова од саобраћаја и производних делатности,
- неорганизоване миграције становништва,
- недовољно развијена еко-свест.

5. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Према члану 15. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

5.1. Општи циљеви стратешке процене

Општи циљеви Стратешке процене утицаја се дефинишу на основу смерница, захтева и циљева заштите животне средине проистеклих из планских докумената вишег реда, постојећег стања и капацитета простора и захтева за управљање животном средином за планирани развој подручја обухваћеног Планом. Стратешки циљеви заштите животне средине дати одредбама планова вишег реда представљају полазне основе за дефинисање општих циљева Стратешке процене утицаја Измена и допуна Плана генералне регулације за насељено место Лајковац. Општим циљевима је постављен оквир за даљу разраду и дефинисање посебних циљева и избор индикатора за мерење и праћење њиховог остваривања, све у циљу управљања животном средином и потенцијално негативним утицајима у границама Плана.

На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине наведеним у плановима и стратегијама дефинисани су општи циљеви СПУ који се односе на следеће области животне средине:

- управљање квалитетом основних чинилаца животне средине,
- очување биодиверзитета,
- унапређење предела,
- заштита културно-историјске баштине,
- становништво, људско здравље и социо-економски развој,
- јачање институционалне способности за заштиту животне средине.

5.2. Посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора

Посебни циљеви Стратешке процене утицаја Плана на животну средину утврђени су на основу анализе стања животне средине, значајних и битних питања, подручја Плана, као и приоритета за решавање еколошких проблема, у складу са општим циљевима и начелима заштите животне средине. Еколошки одговорно планирање и коришћење простора у границама Измена и допуна плана генералне регулације за насеље Лајковац, представља услов за контролу стања у простору и животној средини. Посебни циљеви Стратешке процене утицаја омогућавају формирање еколошке матрице за планирану намену простора у обухвату Плана на принципима одрживости и еколошке прихватљивости.

Избор индикатора Стратешке процене врши се на основу карактеристика планиране намене простора, као и општег стања животне средине подручја Плана. Дефинисани индикатори представљају квантитативне показатеље на основу којих се прати степен достигнутог постављених циљева. Дефинисаним индикаторима Стратешке процене утицаја добијају се подаци о:

- стању површинских и подземних вода,

- квалитету земљишта;
- квалитету ваздуха;
- инфраструктурној и комуналној опремљености подручја;

Табела 3 – приказ општих и посебних циљева и избор индикатора

Општи циљеве СПУ	Посебни циљеве СПУ	Индикатори
Заштита и очување површинских и подземних вода	- Спречити загађење водних ресурса	- % објеката прикључених на канализациону мрежу
Заштита и очување земљишта	- Смањити контаминацију земљишта;	- % контаминираних површина
Очување квалитета ваздуха	- Смањити ниво штетних материја у ваздуху	- Емисија честица NO ₂ и NO _x - Број дана са прекорачењем граничне вредности за чађ, SO ₂ и NO ₂ - Број стамбених објеката у зони фреквентних саобраћајница
	- Смањити степен изложености становништва загаеном ваздуху	
	- Смањити изложеност становништва повећаном нивоу буке	
Управљање свим врстама отпада на подручју Плана	- Стварање услова за одлагање отпада на свим планираним локацијама	- % домаћинстава укључених у систем управљања отпадом;
Контролисани развој и реализација планског подручја уз примену мера заштите животне средине	- Поштовање планских мера, мера заштите животне средине, правила уређења и грађења	- Степен изграђености, уређености и опремљености планираних локација - Поступак процене утицаја на животну средину-Студија о процени утицаја на животну средину - Број мерних места, стање мониторинрске мреже на територији насеља Лајковац
	- Успостављање система контроле над сви облицима загађивања са плановима превентивних, санационих и мера заштите животне средине	
	- Спровођење поступка процене утицаја на животну средину при реализацији Пројеката-планираних намена и прописивање мера за спречавање, отклањање и минимизирање утицаја на природну и животну средину, као и мера заштите и мониторинга животне средине	

Општи и посебни циљеви Стратешке процене утицаја на животну средину Плана генералне регулације за насељено место Јабучје, представљају услов за остваривање заштите и унапређења стања на планском подручју.

Заштита животне средине на локацијама ПГР-а хијерархијски је усклађена са општим смерницама, условима и мерама за заштиту животне средине шире просторне целине читаве општине.

6. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

На основу циљева и смерница просторног развоја и услова заштите животне средине из планова вишег реда, дефинисани су општи и посебни циљеви Стратешке процене утицаја. Основни циљ са еколошког аспекта је интегрална заштита и природних вредности и здравља људи уз поштовање еколошких принципа и принципа одрживости у границама Плана, избегавање конфликта, постизања компромиса и компензације у простору. План генералне регулације за насељено место Јабучје, у контексту општих и посебних циљева Стратешке процене утицаја, оцењене су према могућим утицајима (сагласно критеријумима за оцењивање величине, значаја и вероватноће утицаја - модификована PADC методологија и „MeV Urban” модел) на:

- стање у простору - постојећа и планирана намена,
- стање инфраструктурне и комуналне опремљености,
- стање природних и културних добара,
- постојеће и планирано стање и квалитет животне средине,
- постојећи и планирани степен ефикасности заштите животне средине,
- стање мониторинга животне средине.

6.1. Процена утицаја варијантних решења

У процесу израде Измена и допуна Плана генералне регулације и у поступку процене могућих утицаја стратешког карактера Плана на животну средину, анализирани су следећи аспекти:

- природне карактеристике, постојећа намена простора и створене вредности, стање комуналне опремљености и уређености подручја, досадашњи начин коришћења простора, постојеће стање животне средине и еколошки услови у простору;
- услови надлежних институција у поступку израде Плана и Стратешке процене утицаја на животну средину;
- циљеви планских докумената вишег хијерархијског нивоа, циљеви секторских планова.

На основу вишекритеријумске анализе и вредновања, планиране намене, коридори инфраструктуре, правила уређења и правила грађења, су могући уз интегрисање мера заштите животне средине. За процес имплементације Плана, прописане су смернице и мере заштите животне средине, као услов за реализацију планиране намене. Стратешком проценом утицаја Плана на животну средину разматрана су два могућа варијантна решења:

- **Варијанта I** - да се План генералне регулације не усвоји;
- **Варијанта II** - да се Плана генералне регулације усвоји и имплементира на еколошки прописан начин, применом и поштовањем интегрисаних мера заштите и мониторинга животне средине.

Утицаји стратешког карактера и укупни ефекти Плана на животну средину могу се утврдити кроз процену и поређење постојећег стања и циљева и планских решења, односно поређењем разматраних могућих варијантних решења Плана.

6.1.1. Приказ варијантних решења заштите животне средине у Плану

Варијантно решење усвајања и имплементације Плана

Циљ израде Плана генералне регулације за насељено место Јабучје је: утврђивање намене земљишта, односно површина за јавну и осталу намену, површина за саобраћајну и комуналну инфраструктуру кроз утврђивање правила уређења и грађења и дефинисање површина јавне и остале намене; дефинисање правила уређења и грађења у складу са могућностима предметног простора, планским и другим условљеностима у циљу ефикаснијег спровођења; стварање услова за одрживо, рационално и одговорно управљање грађевинским и осталим земљиштем; дефинисање планираних инфраструктурних коридора и инфраструктурних објеката; стварање планског основа за издавање одговарајућих дозвола, односно локацијских услова и услова надлежних институција у поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем.

У Плану је извршена свеобухватна анализа подручја, положај и значај, статус земљишта и постојеће структуре, стање инфраструктурне и комуналне опремљености, предности, потенцијали, ограничавајући фактори и услови надлежних институција за реализацију планираних садржаја. Прихватањем Варијанте II стварају се услови за побољшање квалитета живота становништва, уз спровођење мера заштите животне средине прописаних Планом и Стратешком проценом утицаја. Усвајање Плана генералне регулације представља варијантно решење којим се стварају услови за:

- имплементирање обавезујућих смерница и мера заштите животне средине и управљања планираним простором према условима прописаним планским документима вишег хијерархијског нивоа;
- одрживи развој заснован на управљању: отпадним водама, квалитетом и заштитом ваздуха и земљишта, односно заштите животне средине и здравља становништва;
- поштовање смерница и мера планова вишег реда за уређење и грађење на подручју Плана;
- очување еколошког интегритета, регенеративног и апсорпционог капацитета простора и здравља становништва преко рационалног управљања природним и створеним ресурсима;
- заштиту природне и животне средине (заштиту од загађивања подземних и површинских вода, земљишта, ваздуха, буке, отпада);
- дефинисање мера заштите за хијерархијски ниже нивое, које ће се оперативно пројектовати и спроводити у процесу имплементације Плана, изработом Студије о процени утицаја за поједине планиране садржаје;
- праћење и контролу стања животне средине (мониторинг) свих параметара од значаја за живот и здравље људи;
- укључивање јавности у процес планирања и доношења одлука везаних за реализацију садржаја обухваћених планом.

Варијантно решење не реализовања Плана

Варијантно решење не усвајања Плана генералне регулације за насељено место Јабучје, може за последицу имати:

- нарушавање и деградацију животне средине и угрожавања здравља становништва;
- загађивање ваздуха, земљишта и подземних вода неадекватним одлагањем отпада, индустријским и привредним делатностима;
- угрожавање квалитета вода, површинских и подземних, земљишта и здравља локалног становништва услед недостатка адекватне инфраструктуре;

- неструктурирану флукуацију становништва из једног дела насеља у други;
- стихијско ширење грађевинског земљишта;
- непоштовање општих и посебних смерница и мера заштите животне средине из планова на вишем хијерархијском нивоу.

6.1.2. Приказ најповољнијег варијантног решења са аспекта заштите животне средине

У поступку процене стратешких утицаја Плана и планских решења, разматрана су варијантна решења (усвајање и неусвајање Плана) како би се извршило поређење и вредновање за избор боље, једино прихватљиве понуђене варијанте са аспекта заштите простора, природних и створених ресурса, квалитета земљишта, животне средине и здравља становништва. Предложена варијантна решења вреднована су са аспекта:

- могућности успостављања интегралне контроле и управљања комуналним отпадом из насеља, индустријским и привредним загађивачима;
- могућности реализације планираних намена са пратећом инфраструктуром и садржајима, на принципима одрживости, економске исплативости и еколошке прихватљивости;
- могућности контроле, мониторинга квалитета и заштите животне средине.

Поређење варијантних решења извршено је на основу очекиваних позитивних и евидентних негативних утицаја које би варијантна решења имала у простору и животној средини. Ефекти су вредновани са аспекта утицаја на:

- природне вредности, медијуме животне средине (површинске и подземне воде, земљиште и ваздух);
- створене вредности (демографске карактеристике, привредне активности);
- предеоне и пејзажне карактеристике подручја;
- инфраструктурну и комуналну опремљеност подручја;
- просторне и урбанистичке услове и параметре и могућност контролисаног управљања простором;
- здравље становништва.

Еколошки је прихватљиво решење које омогућава:

- примену мера за отклањање, спречавање и компензацију свих значајних утицаја у простору и животној средини;
- рационално коришћење и очување природних ресурса у планској поставци;
- спровођење контроле и мониторинга животне средине;
- поштовање еколошких начела и принципа одрживог развоја.

Табела 4 – поређење варијантних решења

	Варијантна решења	
	Варијанта I	Варијанта II
Природне вредности (земљиште, ваздух, површинске и подземне воде)	Негативни утицаји на здравље становништва; Загађење ваздуха, земљишта, површинских и подземних вода; Потенцијално непланско коришћење земљишта и утицаји на стање животне средине;	Планска реализација планираних садржаја, уз поштовање постављених циљева контроле и управљања животном средином у границама Плана; Поштовање смерница и мера планова вишег реда и услова имаоца јавних овлашћења за уређење и грађење на подручју Плана; Поштовање општих и посебних смерница и мера заштите животне средине из планова на вишем хијерархијском нивоу; Спровођење и примена мера и стандарда за заштиту ваздуха, земљишта, површинских и подземних вода од загађивања; Успостављање система контролисаног управљања отпадом и комуналним отпадним водама насеља; Управљање простором на еколошки прихватљив и одржив начин; Контроле стања животне средине (мониторинг);
		Реализација планираних намена, садржаја и функција према условима и мерама заштите; Идентификовање одговорности управљања отпадом; Формирање зоне у којој се могу реализовати одрживи пројекти и различите делатности на одржив и еколошки прихватљив начин;

Створене вредности (демографске карактеристике, привредне активности)	Неконтролисано управљање предметним простором. Неадекватно управљање отпадом и комуналним отпадним водама;	Укључивање јавности у процес планирања и доношења одлука везаних за развој предметног подручја; Плански развој; Отварање нових радних места; Израда Плана генералне регулације омогућавају управљање простором, а Стратешка процена утицаја даје могућност контроле при избору пројеката-делатности, контроле над свим активностима у циљу спречавање загађивања животне средине (емисија у ваздух, воде, земљиште), поштовање урбанистичких услова, услова заштите животне средине и услова надлежних институција;
Инфраструктурна и комунална опремљеност и уређеност подручја	Недовољна инфраструктурна опремљеност и комунална уређеност;	Реализација планских решења ће унапредити инфраструктурну опремљеност и комуналну уређеност подручја, у складу са захтевима планираних пројеката; Реализација планских решења ће повећати доступност подручја и омогућити коришћење простора уз очување капацитета животне средине на планском подручју и умањење негативних утицаја на животну средину;
Еколошки услови и урбанистички параметри	Непостојање урбанистичких параметара, правила уређења и грађења, опасност од непланске изградње, нерационалног коришћења земљишта и угрожавања животне средине;	Планска реализација планираних садржаја, уз поштовање постављених циљева контроле и управљања животном средином у границама Плана; Поштовање прописаних урбанистичких параметара и услова имаоца јавних овлашћења, омогућава даљи одржив развој планског подручја уз укључивање мера превенције, спречавања, ограничења, минимизирања негативних утицаја и повећање позитивних ефеката, уз сталну контролу и мониторинг животне средине;

Здравље становништва	Стихијско ширење грађевинског подручја, без адекватне инфраструктуре. Нерационално коришћење природних ресурса.	Поштовање и примена прописаних урбанистичких параметара, мера заштите животне средине и здравља становништва. Континуиран мониторинг квалитета чинилаца животне средине елементарних за људско здравље (вода, ваздух, земљиште, бука). Контрола спровођења мониторинга.
------------------------------------	--	--

Избор Варијанте II – усвајање Измена и допуна, представља најбоље понуђено решење са аспекта контролисаног управљања простором, отпадним водама, заштите природних ресурса и животне средине (квалитета вода, земљишта) и у складу је са еколошким начелима и принципима одрживог развоја. Нацрт Плана је у сагласности са постављеном еколошком матрицом и омогућава успостављање еколошке контроле у границама Измена и допуна Плана.

6.2. Евалуација карактеристика и значаја утицаја

Предложена варијантна решења су вреднована са аспекта могућих негативних утицаја и ефеката у простору и капацитета за њихово спречавање и ограничавање. У нацрту Плана дефинисана је намена и организација простора, просторни капацитети и услови за реализацију планираних садржаја, смернице, мере и услови заштите животне средине.

При процени могућих утицаја вредновани су негативни утицаји и негативни ефекти због:

- ризика од загађивања животне средине услед неадекватног (неконтролисаног) управљања простором и могућих непрописних емисија у воде и земљиште;
- ризика од загађивања животне средине услед неадекватне инфраструктурне и комуналне опремљености насеља (генерисање отпадних вода без претходног третмана, загађења ваздуха, земљишта, неконтролисана девастација вегетације, неуређена градња);
- непоштовања законодавстава и непознавања праксе и трендова управљања отпадом.

При процени могућих утицаја вредновани су позитивни ефекти и разматрани су са аспекта:

- унапређења животне средине, са аспекта управљања комуналним отпадним водама, заштите површинских, подземних вода и земљишта од загађивања директно, и заштите здравља становништва директно и индиректно;
- реализације планиране комуналне инфраструктуре на подручју Плана;
- обавезног управљања свим врстама отпада и категоријама отпада;
- развијеног мониторинга животне средине и промена у простору;
- наменског коришћења земљишта.

6.2.1. Еколошка валоризација подручја Плана генералне регулације

На основу утврђених потенцијала и ограничења у простору на подручју Плана генералне регулације, карактеристика непосредног и ширег окружења, као и постојеће и планиране намене, извршена је валоризација простора у обухвату Плана са еколошког аспекта. Основни циљеви еколошког вредновања простора су:

- утврђивање и валоризовање кључних потенцијала простора;

- идентификација постојећих конфликта и ограничења (просторних, еколошких);
- процена просторно-еколошких капацитета подручја Плана;
- дефинисање просторно-еколошке матрице подручја Плана за одрживи развој.

Посебни циљеви еколошког вредновања простора Плана:

- дефинисање еколошке целине;
- утврђивање услова за имплементацију Плана (урбанистичких зона, инфраструктуре, осталих садржаја), услова за активности у простору, услова за спречавање просторних, еколошких конфликта и услова еколошке компензације у простору;
- утврђивање обавезних еколошких смерница и мера за реализацију планираних намена простора у обухвату Плану;

Подручје Плана генералне регулације, је валоризовано на основу постојећег - затеченог стања, процењених утицаја у границама Плана, непосредног и ширег окружења, планираних садржаја, пратећих садржаја и инфраструктуре, идентификованих ограничења и условљености у простору. Валоризација је извршена у циљу усклађивања даљег развоја Планског подручја према критеријумима економске оправданости, одрживости и еколошке прихватљивости.

Концепт заштите и унапређења животне средине за подручје Плана заснован је на:

- заштити простора у границама Плана;
- заштити површинских и подземних вода;
- заштити земљишта;
- превенцији и контроли потенцијалних облика и извора загађивања;
- интегралној заштити животне средине;
- мониторингу стања медијума животне средине.

У циљу одрживог и еколошки прихватљивог управљања простором, природним и створеним вредностима и животном средином, извршена је валоризација простора у обухвату Плана. Да би се проценили могући утицаји, ефекти и последице по животну средину, здравље и безбедност становништва и корисника простора, извршено је вредновање Плана са аспекта заштите животне средине као подлога за најбоље понуђено варијантно решење за даљи, одрживи развој.

6.3. Приказ процењених утицаја Плана на животну средину

Утицаји Измена и допуна Плана генералне регулације за насељено место Лајевац, анализирају су на релацији: извори утицаја - утицаји - ефекти и последице у простору и животној средини. Извори утицаја на квалитет животне средине могу бити планска решења Измена и допуна ПГР-а, у позитивном и негативном смислу. Вредновањем планског решења могуће је извршити и вредновање утицаја Плана на животну средину и дати процену ефеката у простору и животној средини.

Кључни извори позитивних и потенцијално негативних утицаја су планска решења за реализацију:

- простора намењеног за намену породичног становања;

- производних делатности и пословања;
- планског и контролисаног управљања комуналним отпадним водама и отпадом из насеља;
- саобраћајних површина и инфраструктуре;

Утицаји на животну средину, генерално, могу бити механички, физички, хемијски, а објекат утицаја су медијуми животне средине преко којих се утицаји преносе или на која се одражавају. У Стратешкој процени утицаја на животну средину анализирани су природне вредности животне средине: ваздух, земљиште и подземне воде, предеоно-пејзажне вредности. Последице утицаја у простору и животној средини су промене особина, изгледа или функције, а ефекти могу бити позитивни или негативни или неутрални (стање без промена), што представља карактеристике утицаја. Процена утицаја на животну средину извршена је у односу на карактеристике утицаја које планска решења могу имати на животну средину, у односу на: врсту утицаја, дужину трајања, извор и развој утицаја, реверзибилност, могућност анулирања утицаја, трајност, континуитет, важност (значај) утицаја и степен и карактер потребних интервенција. У односу на време трајања утицаја, дефинисани су: привремени, повремени, дуготрајни ефекти и последице. Ефекти односно последице, сагласно наведеној категоризацији, могу бити:

- у односу на врсту утицаја - позитивни, негативни, нулти (без промена);
- у односу на дужину трајања - привремени, трајни;
- у односу на развој утицаја - једноставни, кумулативни, синергетски;
- у односу на извор утицаја - директни, индиректни;
- у односу на реверзибилност - реверзибилни, иреверзибилни;
- у односу на трајност утицаја - дуготрајни, инцидентни, удесни;
- у односу на континуитет - континуални, дисконтинуални;
- у односу на значај - изразито малог значаја, малог значаја, средњег значаја, врло великог значаја.

Поступак оцењивања квалитета животне средине и очекиваних ефеката ПГР-а, вршен је на основу вредновања пре свега, могућих еколошких утицаја (позитивних и негативних). Величина утицаја представља приказ штете или користи од процењеног деловања на квалитет ваздуха, квалитет земљишта и подземних вода, пејзажне карактеристике просторних целина и зона у функцији планираних намена и општи квалитет животне средине.

Значај утицаја представља размере физичког простора који може бити изложен деловању промена у средини. Утицаји, односно последице, планских решења, према карактеристикама, оцењени су негативним или позитивним предзнаком. Утицаји, односно последице, према величини промена се оцењују бројевима од -3 до +3, где се знак минус односи на негативне, а знак плус на позитивне промене.

Табела 3 – Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Критичан/Врло негативан	- 3	Онемогућавање функције у датом простору
Већи	- 2	У већој мери нарушава животну средину
Мањи	- 1	У мањој мери нарушава животну средину
Нема утицаја	0	Нема утицаја на животну средину
Позитиван	+ 1	Мање позитивне промене и утицаји у животној средини
Повољан	+ 2	Повољне промене и утицаји на квалитет животне средине
Врло повољан	+ 3	Промене битно побољшавају квалитет живота

Значај утицаја процењен је у односу на просторне размере на којима се може остварити утицај планираних намена и очекиваних активности на подручју Плана, али и непосредног и ширег окружења. Критеријуми за оцењивање размера утицаја Плана детаљне регулације система за пречишћавање отпадних вода са постројењем су:

- локални (локацијски) – утицаји на нивоу ПГР-а;

- градски - утицаји од значаја за подручје општине Лајковац;
- регионални – утицаји од значаја за ширу просторну целину – регион;
- национални – утицаји од значаја за ниво Републике Србије.

Табела 4 – Значај утицаја

Значај утицаја	Ознака	Опис
Национални	Н	Могући утицаји на нивоу Републике Србије
Регионални	Р	Могући утицаји на ширу просторну целину, регион
Градски	Г	Могући утицаји на нивоу општине Лајковац
Локални (локацијски)	Л	Могући утицаји на нивоу ПГР-а

Процена могућих утицаја ПГР-а на животну средину обухвата:

- вредновање чинилаца животне средине у поступку процене утицаја стратешког карактера (укључујући податке о стању и квалитету ваздуха, стању и квалитету земљишта и подземних вода, стању осталих природних ресурса, микроклиматских карактеристика и демографским променама);
- смернице и мере за превентивно деловање, спречавање и ограничавање негативних и потенцијално негативних утицаја, спречавање просторних конфликта (конфликти планираних намена, функција, садржаја) и увођење еколошке компензације за увећање позитивних ефеката Плана на животну средину;
- начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја Плана (вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија, локација, просторно-географска област, природна добра, број изложених становника, кумулативна и синергетска природа утицаја).

Циљ еколошког вредновања простора је:

- процена могућих директних утицаја стратешког карактера на природне ресурсе локалног, и индиректно, од ширег просторног значаја,
- утврђивање општих и специфичних утицаја и појава у простору и животној средини,
- процена позитивних утицаја у простору и животној средини,
- процена могућих негативних ефеката по животну средину, који могу настати због карактеристика постојећег стања, постојећих конфликта и ограничења у простору и карактеристика прихватљивих планираних намена.

Стратешка процена Плана, са аспекта еколошке прихватљивости и одрживости, представља важан корак у поступку доношења одлуке за усвајање:

- планиране намене,
- начина коришћења и уређења простора,
- дозвољеног степена утицаја на животну средину.

Стратешка процена ПГР-а представља вредновање са аспекта:

- планираних мера превенције на планском нивоу за спречавање и минимизирање потенцијално штетних утицаја на стање и квалитет ваздуха, земљишта, подземних вода и укупан квалитет животне средине и стање здравља локалног становништва;
- рационалног, еколошког прихватљивог управљања комуналним отпадним водама и комуналним отпадом;

За потребе стратешке процене утицаја, као оквир граничних капацитета животне средине подручја Плана, коришћени су услови и подаци надлежних институција, имаоца јавних овлашћења, Нацрт Плана генералне регулације, док је постојеће стање дато као процена на основу постојећих података из студијске, пројектне, просторно планске и урбанистичке документације, као и евидентирања на терену.

Табела 5 – Вредновање примењених индикатора

ВРЕДНОВАЊЕ ПРИМЕЊЕНИХ ИНДИКАТОРА				
ОПШТИ ПРОСТОРНИ ЦИЉЕВИ		ИНДИКАТОРИ	ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	
			ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ	ПЛАНИРАНО СТАЊЕ
1.	ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ			
	Ваздух	емисије у ваздух (таложне материје, чађ, SOX, NOx, CO, озон)	0/Л/Г	-1/Л/Г
	Вода	- pH, НРК, ВРК₅, органско оптерећење, микробиолошке карактеристике - капацитети и услови одвођења комуналних отпадних вода из насеља	-1/Л/Г	+2/Л/Г/Р
	Земљиште	- загађеност земљишта (pH, опасне и штетне материје) - деградација, заузетост слободних површина - санација деградираних и загађених микролокација	0/Л/Г	-1/Л/Г
	Пејзажне карактеристике	- стање у простору - природне вредности	+1/Л/Г	+1/Л/Г
2.	СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ			
	Уређеност зеленила	заступљеност и процентуално учешће уређеног зеленила	+2/Л/Г	+2/Л/Г
	Инфраструктурна опремљеност	развијеност инфраструктуре	0/Л/Г	+2/Л/Г
3.	ДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ			
	Број становника	утицај на демографске карактеристике	0/Л/Г	+1/Л/Г
	Квалитет живота становника	- здравље становника - запосленост	0/Л/Г	+2/Л/Г/Р
4.	УСЛОВИ- ПАРАМЕТРИ			
	Урбанистички параметри	- правила грађења и уређења - величина парцеле - степен изграђености	0/Л	+2/Л/Г
	Отпад	контролисано управљање отпадом	0/Л	+2/Л/Г
	Комунална хигијена	ниво достигнуте комуналне хигијене	0/Л	+2/Л/Г
5.	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ	- градска норматива - контрола - мониторинг - доступност информација о животној средини	+1/Л/Г	+2/Л/Г/Р

Резиме значајних утицаја планских решења

На основу процене значаја утицаја, закључује се да спровођење плана не производи стратешки значајне негативне импликације на планском подручју. Поједини негативни утицаји су идентификовани као неминовна последица привредног развоја, а односе се на површинску експлоатацију лежишта минералних сировина Колубарског лигнитског басена, такође, развој туристичких, спортско-рекреативних садржаја, изградњу објеката

становања, као и опремање планираних садржаја саобраћајном инфраструктуром. Ови утицаји су ограниченог су карактера и по интензитету и по просторној размери и нису стратешки значајни. Са друге стране, идентификован је читав низ позитивних значајних утицаја плана од којих су најзначајнији:

1) Животна средина

- квалитет вода: очување квалитета вода применом низа планских и техничко-технолошких мера заштите, организовањем планираних садржаја, правилима градње, изградњом инфраструктуре, а посебно санацијом отпадних комуналних и атмосферских вода;

- квалитет земљишта: директно позитиван утицај на земљиште биће у функцији смањене контаминације земљишта контролисаним прикупљањем, одлагањем и третирањем отпада и отпадних вода, применом правила уређења и грађења приликом организовања планираних садржаја, промовисањем одрживе пољопривреде, применом мера заштите пољопривредног и шумског и др;

- квалитет животне средине: заштита природних и предеоних вредности простора и биодиверзитета одговорним поступањем и односом према простору у свим сферама људског деловања.

2) Друштвено-економска питања

- инфраструктура: боља повезаност простора са читавом регијом и централним градским садржајима, организовано водоснабдевање и каналисање отпадних вода, очување здравља становништва;

- институције: унапређење институционалне организованости за обављање послова у области заштите животне средине, мониторинга и информисања јавности о питањима од значаја за животну средину и здравље људи;

- здравље становништва: унапређење здравља становништва развојем спортско-рекреативних и туристичких садржаја, бициклистичког и пешачког саобраћаја, организовањем водоснабдевања и одвођења отпадних вода, као и кроз заштиту природних вредности, повећање запослености услед развоја привреде.

Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени (члан 15.) стратешка процена треба да обухвати и процену кумулативних и синергетских ефеката. Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих различитих планираних активности у подручју плана.

Кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

Заштита животне средине од загађивања ће имати позитивне кумулативне дуготрајне ефекте на очување, презентацију и одрживо коришћење природе и природних вредности, затим позитивне дуготрајне, симплификоване ефекте на организовање адекватног управљања чврстим отпадом и мониторинга елемената животне средине, као и позитивне дуготрајне реверзибилне ефекте на смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта, ваздуха и водних ресурса.

Очување квалитета животне средине и управљање квалитетом воде каналисањем отпадних вода ће имати дуготрајне позитивне директне ефекте на очување, презентацију и одрживо коришћење природе и природних вредности, и заштиту здравља становника, док ће имати и позитивне индиректне ефекте на смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водних ресурса.

Савремено управљање отпадом имаће дуготрајне позитивне симплификоване ефекте на организовање адекватног управљања чврстим отпадом, синергетске индиректне ефекте на заштиту здравља становника и стварање услова за њихов одмор и рекреацију и директне кумулативне ефекте на смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водних ресурса.

7. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРЕДВИЂЕНЕ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА, СМАЊЕЊА И ОТКЛАЊАЊА НЕГАТИВНОГ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Концепција заштите животне средине у обухвату ПГР-а заснива се на усклађивању потреба развоја и очувања, односно заштите његових ресурса и природних вредности на одржив начин, тако да се садашњим и наредним генерацијама омогући задовољење њихових потреба и побољшање квалитета живота.

Стратегија заштите животне средине у овом плану мора се заснивати на начелима интегралности и превенције приликом привођења простора намени и изградње нових објеката на основу *Процене утицаја на животну средину* свих главних планских решења, програма, пројеката и активности за спровођење плана, нарочито у односу на рационалност коришћења ресурса, могуће угрожавање животне средине и ефектност спровођења мера заштите. Заштита и унапређење животне средине оствариће се побољшањем њеног укупног квалитета, а посредно и њених основних елемената, ваздуха, воде, земљишта и живог света. Овај циљ оствариће се спровођењем низа мера различитог карактера:

А. Правно нормативне мере доношење општих правно – нормативних аката градске управе о заштити и унапређењу животне средине, као и програма заштите, поступака и активности, критеријума понашања, а у вези са тим и санкционих поступака у случају непоштовања Закона, израда годишњег програма заштите животне средине; успостављање мерних пунктова и услова праћења загађивача, забрана и ограничавање изградње објеката који су потенцијални загађивачи;

Б. Техничко – технолошке мере: избор одговарајућег технолошког процеса изградње објеката и саобраћајница уз уважавање заштите животне средине, као и контрола употребе и одржавање;

В. Просторно планске мере: правилан распоред активности у оквиру планираног обухвата уз уважавање микролокацијских карактеристика, израду плана управљања отпадом; овде се посебно наглашава израда елелбората *Процена утицаја на животну средину* којима ће се оцењивати планска и пројектна решења у односу на захтеве животне средине, а у складу са Законском процедуром.

Г. Економске мере: обезбеђивање финансијских средстава у циљу остваривања циљева заштите животне средине планског подручја кроз наплату еколошке таксе, накнаде заузимања земљишта и помоћу локалних, државних и међународних донација и кредита усмерених ка очувању заштите животне средине планског подручја.

Спровођење мера заштите животне средине утицаће на смањење ризика од загађивања и деградације животне средине, као и на подизање квалитета живота.

Опис мера заштите у планском подручју

Заштита животне средине подразумева поштовање свих општих мера заштите животне средине и природе и прописа утврђених законском регулативом. У том смислу се, на основу анализираних стања животне средине у планском подручју и његовој околини и на основу процењених могућих негативних утицаја, дефинишу мере заштите. Мере заштите имају за циљ да утицаје на животну средину у оквиру планског подручја сведу у оквиру граница прихватљивости, а са циљем спречавања угрожавања животне средине и здравља људи. Оне служе и да би позитивни утицаји задржали такав тренд, омогућавају развој и спречавају конфликте на датом простору што је у функцији реализације циљева одрживог развоја.

У циљу заштите животне средине у планском подручју спроводити све мере заштите животне средине предвиђене предметним планом и овом СПУ. Обавезно је стриктно спровођење законске регулативе која се односи на заштиту животне средине и поједине њене чиниоце. Обавезно је примена пропозиција и мера заштите дефинисаних у условима надлежних институција прибављених за потребе израде предметног плана. Потребно је претходно комунално опремање локација као услов за сваку изградњу на планском подручју.

На основу анализе стања животне средине, просторних односа планског подручја са својим окружењем, планираних активности у планском подручју процењених могућих негативних утицаја на квалитет животне средине и услова надлежних институција, утврђене су и имплементирани мере/смернице заштите у сваком појединачном сектору плана, а додатне мере заштите животне средине које је потребно спроводити у току имплементације предметног плана су:

Заштита земљишта

Опште мере заштите земљишта обухватају систем праћења квалитета земљишта (систем заштите земљишног простора) и његово одрживо коришћење, које се остварује применом мера системског праћења квалитета земљишта:

- праћење индикатора за оцену ризика од деградације земљишта;
- спровођење ремедијационих програма за отклањање последица контаминације и деградације земљишног простора, било да се они дешавају природно или да су узроковани антропогеним активностима.

Ради заштите и спречавања неповољног утицаја на квалитет земљишта потребно је предузети следеће мере:

- обезбедити затварање и санацију постојећих неуређених одлагалишта отпада;
- спровести рекултивацију земљишта деградираног експлоатацијом;
- спроводити рационалну изградњу канализационе мреже с уређајима за пречишћавање отпадних вода;
- ограничити коришћења пољопривредног земљишта за непољопривредне намене и ограничити конверзију пољопривредног у грађевинско земљиште;
- контролисати сечу шума и предвидети антиерозивно уређење сликова;
- забранити активности којима се површина земљишта доводи у осетљиво стање (крчење шума, забрана извођења радова који би довели до деградације земљишта, ископа земље и других материјала који би подстакли ерозионе процесе);
- ограничити и контролисати примену агрохемијских средстава у пољопривреди;
- избегавати фрагментацију квалитетног простора, инфраструктурним коридорима или градњом;
- приликом формирања нових објеката и зона утврђују се урбанистичка правила и услови заштите животне средине, према прописаним нормама из предметног плана.

Имајући у виду да неадекватно одлагање отпада, како би се постигло ефикасно управљање отпадом, предвиђају се следеће мере:

- повећање броја становника обухваћених организованим сакупљањем комуналног отпада, санирање и привођење одговарајућој намени постојећих неусловних сметлишта;
- дефинисање принципа третмана и одлагања специфичног отпада на подручју насеља;
- стимулисање разврставања комуналног отпада од стране локалног становништва на месту одлагања;

Мере заштите пољопривредног и шумског земљишта

Приликом спровођења активности на пољопривредном земљишту обавеза је поштовања одредби Закона о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“, број 62/2006, 65/2008 – др.закон, 41/2009, 112/2015, 80/2017 и 95/2018) које се односе на заштиту, уређење и коришћење пољопривредног земљишта и то:

- Пољопривредно земљиште користи се за пољопривредну производњу и не може се користити у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним овим законом (члан 15.).
- Забрањено је коришћење обрадивог пољопривредног земљишта прве, друге, треће, четврте и пете катастарске класе у непољопривредне сврхе (члан 22.).

- Обрадиво пољопривредно земљиште може да се користи у непољопривредне сврхе у случајевима и на начин дефинисан овим законом (члан 23) а промена намене обрадивог пољопривредног земљишта могућа је на основу прописаних услова и сагласности надлежног министарства (члан 24.).
- Обрадиво пољопривредно земљиште не може да се уситни на парцеле чија је површина мања од 0,5 ха а за обрадиво пољопривредно земљиште уређено комасацијом не може да се уситни на парцеле чија је површина мања од 1,0 ха (члан 27.).
- На пољопривредном земљишту које је коришћено за експлоатацију минералних сировина или за друге намене које немају трајни карактер, обавеза је израда пројекта рекултивације на основу којег се то земљиште оспособљава за пољопривредну производњу (члан 55.).

У складу са Уредбом о условима, начину и поступку за давање пољопривредног земљишта у државној својини на коришћење у непољопривредне сврхе („Службени гласник РС“, број 99/22) ближе се прописују услови, начин и поступак за давање пољопривредног земљишта у државној својини на коришћење у непољопривредне сврхе, као и критеријуми за утврђивање висине накнаде за давање државног пољопривредног земљишта на коришћење.

Приликом спровођења активности на шумском земљишту обавеза је поштовања Закона о шумама („Службени гласник РС“, број 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018–др.закон) које се односе на заштиту, уређење и коришћење шумског земљишта и то:

- Заштита општег интереса у циљу очувања, заштите и унапређење стања шуме, обезбеђује се забраном трајног смањивања површина под шумама и повећањем укупног шумског фонда, као и удела државног власништва у шумама у Републици Србији, а нарочито у шумама с посебном наменом (члан 4. став 2. тачке 1 и 2).
- Ради очувања шума, осим када је овим законом другачије прописано, забрањено је: пустошење и крчење шума, чиста сеча шума која није планирана као редован вид обнављања шума, сеча која није у складу с плановима газдовања шумама, сеча стабала заштићених и строго заштићених врста дрвећа, подбељивање стабала, паша, брст стоке, као и жирење у шуми, сакупљање осталих шумских производа (гљива, плодова, лековитог биља, пужева и другог, сеча семенских састојина и семенских стабала која није предвиђена плановима газдовања шумама, коришћење камена, шљунка, песка, хумуса, земље и тресета, осим за изградњу инфраструктурних објеката за газдовање шумама, самовољно заузимање шума, уништавање или оштећивање шумских засада, ознака и граничних знакова, као и изградња објеката који нису у функцији газдовања шумама, одлагање смећа и штетних и опасних материја и отпадака, као и загађивање шума на било који начин, предузимање других радњи којима се слаби приносна снага шуме или угрожава функција шуме. Чиста сеча шума може да се врши ради изградње објеката који служе газдовању шумама, у складу с плановима газдовања шумама. Изузетно, чиста сеча шума која није предвиђена плановима газдовања шумама може да се врши уз сагласност министарства надлежног за послове шумарства ради: 1) Просецања пролаза за извршење геодетских радова, геолошких истраживања, научноистраживачких огледа, постављања цевовода ПТТ, електро и других водова и сличних радова, ако се тиме не угрожавају приоритетне функције шуме; 2) отварања противпожарних линија при гашењу високог шумског пожара, сузбијања биљних болести и штеточина, спровођења активности у циљу спречавања појаве и отклањања последица еколошких акцидената, поновног коришћења копова и одлагалишта пепела на површинама које су

- пошумљене по пројектима рекултивације, као и када је услед других природних појава угрожена већина шумског дрвећа, ако се тиме не угрожавају приоритетне функције шуме утврђене плановима газдовања шумама (члан 9).
- Пренамена шума и шумског земљишта могућа је у складу са одредбама овог закона према члану 10, између осталог и ради изградње економских и стамбених објеката сопственика шума на површини до 10 ари (члан 10. став 1. тачка 5), уз прибављану сагласности надлежног министарства. За промену намене шума и шумског земљишта обавеза је плаћања накнаде утврђена члановима 50-55 Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС“, број 95/2018, 49/2019, 86/2019, 156/2020, 15/2021, 15/2023, 92/2023, 120/2023 и 99/2024).
 - Опште корисна функција шума, између осталог, обухвата и обезбеђивање простора и одмора за рекреацију, као и развој ловног, сеоског и екотуризма, па за ове потребе не врши се промена намене и смањивање површина под шумом и шумским земљиштем (члан 6. став 2. тачке 12 и 13).
 - У шумама могу да се граде објекти у складу са плановима газдовања шумама и посебним прописом којим се уређује област дивљачи и ловства (члан 63. став 1).

Све смернице и мере заштите земљишта морају се спроводити у складу са:

- Законом о заштити земљишта („Сл. гласник РС“, бр. 23/94);
- Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама њиховог испитивања („Сл. гласник РС“, бр. 23/94);
- Уредбом о програму систематског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма („Сл. гласник РС“, бр. 88/10 и 30/18 – др. уредба).

Заштита вода

Мере заштите површинских и подземних вода ће се спроводити у складу са циљевима заштите животне средине, односно очувања здравља људи, смањења загађења и спречавања даљег погоршања стања вода и водотокова на овом подручју, обезбеђења несметаног коришћења вода за различите намене, заштите водених екосистема и постизања стандарда квалитета животне средине. Стратешка процена утицаја на животну средину даје основне мере заштите вода које је неопходно даље спровести, на хијерархијски нижем нивоу. Заштита и унапређење квалитета површинских вода, као реципијента, и подземних вода, заснована је на мерама и активностима којима се њихов квалитет штити и унапређује преко мера забране, превенције, обавезних мера заштите, контроле и мониторинга, а у циљу очувања живота и здравља живог света, постизања стандарда квалитета животне средине, смањења загађења, спречавања даљег погоршања стања вода и обезбеђења нешкодљивог и несметаног коришћења вода за различите намене.

У циљу спречавања, односно смањења утицаја планираних садржаја на воду и земљиште, предвиђају се следеће мере заштите:

- организација контроле квалитета воде и извора загађивања, забраном и ограничавањем уношења у воде опасних и штетних материја – супстанци, забраном стављања у промет супстанци опасних за воде за које постоји супституција еколошких погоднијих производа и др.
- пречишћавањем отпадних вода на месту настанка, применом техничко – технолошких мера и увођењем савремених технологија;

- придржавање утврђених услова из Плана у погледу врсте и намене новопланираних објеката, њиховог утврђеног положаја, дефинисаних индекса и заузетости простора– парцела и утврђених максималних спратности,
- објекте пројектовати у складу са геотехничким условима терена и прописима о изградњи на сеизмичком подручју на начин да се не ремете постојеће подземне хидрографске везе и не угрожавају квалитативне карактеристике подземних вода,
- прикључење новопланираних објеката на постојећу инфраструктуру и проширење капацитета постојећих инфраструктурних система у складу са планираним повећањем БРГП-а,
- сепаратно, тј. одвојено прикупљање условно чистих вода (са кровних и слободних површина и пешачких комуникација), заљених отпадних вода (са саобраћајних, манипулативних и паркинг површина, из гаража и др), и санитарно-фекалних отпадних вода,
- избор материјала за изградњу канализационе мреже извршити у складу са обавезом да се спречи свака могућност неконтролисаног изливања отпадних вода у околни простор, што подразумева адекватну отпорност цевовода (и прикључака) на све, механичке и хемијске утицаје, укључујући и компоненту обезбеђења одговарајуће дилатације (еластичности),
- изградња свих саобраћајних, манипулативних и паркинг површина од водонепропусних материјала и са ивичњацима којима се спречава одливање воде са истих на околно земљиште приликом њиховог одржавања или за време падавина,
- изградњом санитарно-хигијенских водонепропусних септичких јама у сеоским насељима за евакуацију комуналних отпадних вода у циљу очувања квалитета површинских и подземних вода
- изградњом целокупне канализационе мреже на подручју града, уз изградњу градског колектора за одвођење свих отпадних вода до постројења за пречишћавање отпадних вода;
- квалитет отпадних вода који се, након третмана, контролисано упушта у реципијент, мора да задовољава критеријуме прописане Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, бр. 67/11, 48/12 и 1/16).

У циљу унапређења, спречавања, ограничења негативних утицаја Плана на површинске и подземне воде, неопходно је спроводити строге мера заштите приликом планирања и реализације планираних садржаја. Све смернице и мере заштите вода морају се спроводити у складу са:

- Законом о водама („Сл. гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18- др.закон);
- Уредбом о класификацији вода („Сл. гласник СРС“, бр. 5/68);
- Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“, бр. 67/11, 48/12 и 1/16);
- Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“, бр. 24/14);
- Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“, бр. 50/12);
- Правилником о опасним материјама у водама („Сл. гласник СРС“, бр. 31/82);
- Правилником о начину и условима за мерење количине и испитивање квалитета отпадних вода и њиховог утицаја на реципијент и садржини извештаја о извршеним мерењима („Сл. гласник РС“, бр. 18/24);
- Правилником о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода („Сл. гласник РС“, бр. 74/11);

Заштита ваздуха

На основу увида у расположиву документацију и доступних података закључује се да квалитет ваздуха на подручју плана није значајно угрожен у зонама становања, али трпи извесна оптерећења у контактним зонама са магистралним и регионалним путним правцима, као и на локацијама привредних делатности. Мере које треба предузети за заштиту ваздуха од прекомерног загађивања произилазе из одредби важећих закона, прописа, стандарда и других норматива који регулишу заштиту животне средине. У циљу спречавања, односно смањења утицаја постојећих, као и планираних садржаја на ваздух, предвиђају се следеће мере заштите:

- а) смањење нивоа емисије из постојећих извора загађивања ваздуха
- применом еколошки прихватљивих технологија у привреди,
 - коришћењем обновљивих извора енергије за загревање стамбених просторија домаћинстава у сеоским насељима,
 - рекултивацијом неусловних депонија, чиме се спречава samozапаљење отпада и продукције метана и осталих штетних гасова,
 - постављањем заштитних појасева зеленила дуж магистралних и регионалних путних праваца, као и унутар привредних постројења;
- б) емисије из потенцијално загађујућих садржаја одржавати у прописаним границама
- спречавање додатних извора емисије загађујућих материја из нових привредних објеката (применом принципа превентивности у заштити животне средине и најбољих расположивих техника приликом рада оваквих врста објеката),
 - регулисањем саобраћајних токова кроз урбано подручје насеља,
 - изработом процене утицаја на животну средину свих објеката који су за то предвиђени према Уредби о пројектима за које се врши процена утицаја на животну средину.

Неопходно је успоставити програм контроле квалитета ваздуха на подручју предметног плана у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијенталног ваздуха (96/62/ЕС). Овим Програмом се успоставља Локална мрежа мерних станица и мерних места за праћење квалитета ваздуха, односно мерење загађујућих материја на територији општине Лајковац, одређује се број и распоред мерних станица и мерних места, као и обим, врста и учесталост мерења. Праћење квалитета ваздуха остварује се контролом нивоа загађујућих материја пореклом из стационарних извора загађивања и од покретних извора загађивања и праћењем утицаја загађеног ваздуха на здравље људи и животну средину. На основу података о нивоу загађујућих материја у ваздуху врши се оцењивање квалитета ваздуха.

Уз примену планираних мера заштите, поштовање технолошке и комуналне дисциплине, услова имаоца јавних овлашћења, надлежних институција, законске регулативе, норми и стандарда из ове области, сви утицаји на ваздух као медијум животне средине се могу превенирати, спречити и свести до законски прописаних оквира, а мониторингом пратити и контролисати у времену и простору. Заштита ваздуха обухвата планирање мера за имплементацију Плана које могу имати сложени карактер, кумулативно и синергијско дејство на квалитет ваздуха. Све смернице и мере заштите ваздуха морају се спроводити у складу са:

- Законом о заштити ваздуха („Сл. гласник РС”, бр.51/2025);
- Уредбом о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања, осим постројења за сагоревање („Сл. гласник РС”, бр.111/15 и 83/21);
- Уредбом о мерењима емисија загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања („Сл. гласник РС”, бр. 5/16 и 10/2024);

– Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Сл. гласник РС”, бр.11/10, 75/10 и 63/13).

Заштита од буке

Заштита од буке и аерозагађења предвиђена је кроз мере планирања и организације простора:

- размештањем стамбених зона оптималне густине насељености,
- планираним системом саобраћаја, каналисањем саобраћаја према капацитету саобраћајница, раздвајањем локалног и магистралног саобраћаја,
- фаворизовањем пешачког и бициклистичког саобраћаја,
- озелењавањем слободних површина зона становања, паркинг простора, подизањем дрвореда и др,
- подизањем појасева заштитног зеленила на најугроженијим локацијама (појасеви уз саобраћајнице и привредне субјекте),
- поштовање граничних вредности дозвољеног нивоа буке у животној средини у складу са прописима.

Обзиром на карактер и мрежу саобраћајница у оквиру плана, може се закључити да се повећани ниво буке очекује у зони саобраћајница, нарочито транзитних, али и у зони планираних привредних активности. Према ЈУС У.Ј6.205 су прописане следеће вредности највише дозвољене буке по зонама:

Табела 6 – Највиши дозвољени нивои буке

зона	Намена простора	Највиши дозвољени нивои спољне буке (у dB)	
		дан	ноћ
1.	Подручја за одмор и рекреацију, болничке зоне и опоравалишта, културно историјски локалитети, велики паркови	50	40
2.	Туристичка подручја мала и сеоска насеља, кампови и школске зоне	50	45
3.	Чисто стамбена подручја	55	45
4.	Пословно-стамбена подручја, трговачко стамбена подручја и дечија игралишта	60	45
5.	Градски центар, занатска, трговачка, административно-управна зона са становима, зоне дуж аутопутева магистралних и градских саобраћајница	65	55
6.	Индустријска складишна, сервисна подручја, аеродром, транспортни терминали без стамбених зграда	На граници ове зоне бука не сме прелазити дозвољене нивое у зонама са којима се граничи	

У циљу заштите од буке, у току извођења планираних садржаја, предвиђају се следеће мере:

- одговарајуће грађевинске и техничке мере за заштиту од буке (у погледу избора материјала, система и конструкција са антизвучном заштитом) којима се обезбеђује да бука емитована из техничких просторија планираних објеката не прекорачује прописане граничне вредности у складу са Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 96/21) и Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 75/10),

- примену грађевинских и техничких мера звучне заштите којима ће се бука у планираним објектима, свести на дозвољени ниво, а у складу са Техничким условима за пројектовање и грађење зграда (Акустика у грађевинарству) СРПС У.Ј6.201:1990,
- примену савремених материјала за изградњу коловозног застора приликом изградње нових саобраћајних површина (уградњу специјалних врста вишеслојног асфалта који може редуковати буку која настаје у интеракцији пнеуматик-подлога),
- поштовање граничних вредности дозвољеног нивоа буке у животној средини у складу са прописима,
- уређењем слободних зелених површина у оквиру планираних намена.

Управљање отпадом

Управљање отпадом на нивоу општине Лајковац спроводи се према локалном плану управљања отпадом. Локални план управљања отпадом општине Лајковац за период 2021-2031. године, заснива се на успостављању концепта интегралног управљања отпадом, имплементацији одрживог система који ће имати минимални штетни утицај на животну средину и здравље људи уз рационално коришћење ресурса из отпада. Општина Лајковац оријентисана је на регионални приступ управљању отпадом и део је Колубарског регионалног система управљања отпадом (Регионални план управљања отпадом за 11 градова и општина колубарског региона за период од 2019-2029 године).

У циљу ефикасног управљања отпадом на подручју ПГР-а поштовати следеће мере:

- обезбедити потребан број контејнера за сакупљање комуналног и другог отпада;
- обезбедити највиши ниво комуналне хигијене спречавањем неадекватног депоновања отпада,
- санирање неуређених одлагалишта отпада;
- контрола стварања отпада;
- подстицање инвестиција у области управљања отпадом,
- повећати удео отпада који се може поново користити, а смањити удео отпада који ће се депоновати;
- едукација и образовање становништва у процесима управљања отпадом.

Поступање са комуналним отпадом мора бити у складу са Локалним планом управљања отпадом општине Лајковац. Сакупљање, транспорт, третман и одлагање комуналног отпада са подручја Плана мора бити организовано преко надлежног комуналног предузећа.

Управљање отпадом на подручју Плана мора бити део интегралног управљања отпадом на локалном и регионалном нивоу и спроводиће се у складу са:

- Законом о управљању отпадом („Сл. гласник РС”, бр. 109/25);
- Законом о амбалажи и амбалажном отпаду („Сл. гласник РС”, бр. 36/09 и 95/18 – др. закон);
- Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Сл.гласник РС” бр.56/10, 93/19, 39/21 и 65/24);
- Правилником о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада („Сл. гласник РС”, бр. 92/10 и 77/21);
- Правилником о обрасцу Документа о кретању отпада и упутству за његово попуњавање („Сл. гласник РС”, бр. 114/13);

- Правилником о условима и начину сакупљања, транспорта, складиштења и третмана отпада који се користи као секундарна сировина или за добијање енергије („Сл. гласник РС”, бр. 98/10);

Заштита и унапређење природе, биодиверзитета, предела и пејзажа

Заштита, унапређење и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине, остварује се усклађивањем активности, економских и друштвених развојних планова, програма, пројеката са одрживим коришћењем обновљивих и необновљивих ресурса и дугорочним очувањем природних екосистема и природне равнотеже.

Према решењу о условима заштите природе, у обухвату плана нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, у складу са Законом о заштити природе.

Обухват плана не улази у обухват утврђених еколошки значајних подручја и еколошких коридора од међународног значаја еколошке мреже Републике Србије у складу са уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, бр. 102/10)

Према Прилогу I Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС”, бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16) унутар предметног простора евидентирано је присуство строго заштићених дивљих врста: речна шкољка (*Unio crassus*), велики дукат (*Lucycaena dispar*), јеленак (*Lucanus cervus*), чиков (*Misgurnus fossilis*), гаврчица (*Rhodeus amarus*), рибарица (*Natrix tessellata*), белоушка (*Natrix natrix*), барска корњача (*Emys orbicularis*), ескулапов смук (*Zamenis longissimus*), црна чигра (*Chlidonias niger*), белобрка чигра (*Chlidonias hybrida*), белокрила чигра (*Chlidonias leucopterus*), рак (*Nycticorax nycticorax*), велика сеница (*Parus major*), шумска шева (*Lullula arborea*), ветрушка (*Falco tinnunculus*), осичар (*Pernis apivorus*), шарена утва (*Tadorna tadorna*), сеоски детлић (*Dendrocopos syriacus*), ритска сова (*Asio flammeus*), спрудник мигавац (*Tringa glareola*), жута чапља (*Ardeola ralloides*), даурска ластва (*Illirundo daurica*), брегуница (*Riparia riparia*), обична траварка (*Saxicola rubetra*), црвена чапља (*Ardea purpurea*), патка њорка (*Aythya nyroca*), ушати гњурац (*Podiceps auritus*), мали гњурац (*Tachybaptus ruficollis*), еја мочварица (*Circus aeruginosus*), шилкан (*Anas acuta*), вивак (*Vanellus vanellus*), дрозд боровњак (*Turdus pilaris*), дрозд певач (*Turdus philomelos*), мали дрозд (*Turdus iliacus*), кривокљуни спрудник (*Tringa nebularia*), обична белогуза (*Oenanthe oenanthe*), водомар (*Alcedo atthis*), жалар слепић (*Charadrius dubius*), спрудник убица (*Calidris pugnax*), кашикар (*Platylea leucorodia*), мали вранац (*Microcarbo pygmaeus*), чертуша (*Mareca strepera*), мала бела чапља (*Egretta garzetta*), црна жуна (*Dryocopus martius*), велика стрнадица (*Miliaria calandra*), ђубасти гњурац (*Podiceps cristatus*), велика бела чапља (*Ardea alba*) и барска шљука (*Gallinago gallinago*).

У складу са претходно наведеним прописују се следеће мере заштите природе:

- Током извођења грађевинских радова неопходно је предузети све мере којима ће се омогућити стабилност тла у току изградње. Прилагодити диспозиције и габарите објеката геотехничким условима одређене локације, изабрати адекватан начин фундаирања, заштитити објекте од неравномерног слегања, нивелисати слободне површине.
- Забрањена је изградња објеката који могу угрозити животну средину – буком, гасовима, отпадним материјама или другим штетним дејствима, односно за које нису предвиђене мере којима се у потпуности обезбеђује околина од загађења.

- Инфраструктурно опремање изводити по високим еколошким стандардима и у складу са планираним грађевинским капацитетима.
- Очување и заштитита водотока Колубаре и Враничине, акумулације Паљуви – Виш, као и мањих потока у обухвату плана од деградације и загађења обезбеђује се кроз забрану:
 - испуштања отпадних вода, хемикалија, као и слободно депоновање комуналног отпада у водоток,
 - крчења или уклањања природне вегетације у коридору и дуж обале водотока
- Предвиђа се заштита и унапређење пољопривредног земљишта водећи рачуна о његовом потенцијалу и производној вредности:
 - Забрањује се уништавање живица, међа, травнатих појасева, дрвореда, бара и др., као и нарушавање природних услова неопходних за њихов опстанак као и паљење стрништа живица, тршћака и других типова станишта унутар агросистема,
- Очувати и неговати заштитне функције шума. Све активности које се планирају морају бити у складу са планом и програмом Јавног предузећа „Србијашуме”
- За извођење радова који изискују евентуалну сечу одраслих, вредних примерака дендрофлоре, обавезно је прибављања сагласности надлежних институција, како би се уклањање вегетације свело на најмању могућу меру.
- Чувати постојеће дрвореде, воћњаке, парковске и шумске површине са старијим и шупљим стаблима која представљају потенцијална места за гнежђење.
- Уколико се због изградње уништи постојеће јавно зеленило, оно се мора надокнадити под посебним условима и на начин који обезбеђује јединица локалне самоуправе, сходно Закону о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09 -др. Закон, 72/09 – др. Закон, 43/11 – УС, 14/16, 76/18, 95/18 – др. Закон и 94/24 – др. Закон)
- Приликом озелењавања простора, предност дати аутохтоним врстама отпорним на аерозагађење, које имају густу и добро развијену крошњу. Као декоративне врсте могу се користити и врсте егзота које се могу прилагодити локалним условима, а да при том нису инвазивне и алергене (тополе и сл). Инвазивне (агресивне, алохтоне) врсте у Србији су: *Acer negundo* (јасенолисни јавор или негундовац), *Amorpha fruticosa* (багремац), *Robinia pseudoacacia* (багрем), *Ailanthus altissima* (кисело дрво), *Fraxinus americana* (амерички јасен), *Fraxinus pennsylvanica* (пенсилвански јасен), *Celtis occidentalis* (амерички копривић), *Ulmus pumila* (ситнолисни или сибирски брест), *Prunus padus* (сремза), *Prunus serotina* (касна сремза) и др. Укупно пејзажно уређење простора мора да се надовеже на зеленило околног простора и повеже у систем зеленила.
- У циљу очувања строго заштићених дивљих врста, а чија су станишта приказана на графичком прилогу План намене површина, прописује се:
 - Забрана уклањања старих, сувих и полусувих стабала (биолошки вредна стабла), осим у случајевима непосредне опасности по безбедност људи и имовине,
 - Забрана превођења природних и полуприродних водених и влажних станишта у друге намене

- Забрана радова на припреми терена и уклањања вегетације ван репродуктивног периода птица која је од 1. априла до 1. јула
- Очување водених и влажних станишта у што природнијем стању,
- Очување/одржавање неопходне количине воде у воденим и мочварним стаништима која је нужна за опстанак станишта; одржавати повољни режим вода за очување водених и влажних станишта
- Очување неутврђених обала, спрудова, брзака, слапова и др., и повољну динамику вода (меандрирање, преношење и одлагање наноса, повремено природно плављење рукаваца и др).
- Избегавање фрагментације станишта (парцелација, интензивна урбанизација) у зонама евидентираног присуства врста;
- Приликом изградње нових и реконструкције постојећих објеката предвидети:
 - Подизање екстензивних и интензивних зелених површина на кровима објеката, као и верикално озелењавање фасада објеката, подземних гаража, а све у циљу унапређења микроклиматских услова и подизања енергетске ефикасности објеката
 - Прописана енергетска својства у складу са Правилником о енергетској ефикасности зграда („Сл. гласник РС”, бр. 61/11),
 - Довољан број паркинг места како би се избегло паркирање на зеленим површинама, као и постављање растер елемената
- Приликом изградње саобраћајних површина предвидети
 - Заштитно зеленило дуж саобраћајница – формирати травњаке, уз примену ниског зеленила, чиме би се омогућила визуелна заштита контактних зона и естетско обликовање простора,
 - Техничка решења за адекватно одводњавање отпадних атмосферских вода са саобраћајниц, паркинга и манипулативних површина;
- Уколико се у току радова наиђе на геолошко-палеонтолошке или минералошко-петролошке објекте (фосили, минерали, кристали и др), за које се претпоставља да имају својство природног добра, извођач радова је, сагласно чл. 99. Закона о заштити природе, дужан да обавести Министарство заштите животне средине, као и да предузме све мере заштите од уништења, оштећивања или крађе до доласка овлашћеног лица;
- Сагласно са чланом 72. Закона о заштити животне средине, обезбеди ефикасан мониторинг животне средине уз могућност брзе интервенције у случају акцидентних ситуација до којих може доћи у поступку изградње и коришћења објеката уз обавезу обавештавања надлежних инспекцијских служби и установа;

Заштита здравља становништва

Највећи утицај на здравље становништва очекује се при проширењу подручја експлоатације колубарског лигнитског басена, што изазива друштвене (губитак идентитета, кидање друштвених веза и др), економске (експропријација и правни спорови, губитак извора прихода, прилагођавање тржишту рада) и културне последице (брисање инфраструктуре, уништавање историје).

Мере заштите становништва у случају расељавања услед рударских радова дефинисане су Законом о експропријацији, Законом о рударству, као и Програмима институционалних мера и општим актима ЕПС-а. Ове мере имају за циљ да ублаже економске, социјалне и психолошке последице по локалну заједницу. Мере подразумевају:

- правну и финансијску заштиту,
- социјалну и инфраструктурну заштиту,
- економску подршку и очување егзистенције,
- еколошко-здравствену заштиту у прелазном периоду.

Здравље становништва посредно се спроводи мерама заштите од потенцијалних утицаја појединачних елемената животне средине на ваздух, воду, земљиште, буку, вибрације, саобраћај и безбедност становништва.

Мере заштите од нејонизујућег зрачења

Заштита од нејонизујућих зрачења обухвата услове и мере заштите здравља људи и заштите животне средине од штетног дејства нејонизујућих зрачења, услове коришћења извора нејонизујућих зрачења и представљају обавезне мере и услове при планирању, коришћењу и уређењу простора.

Заштита од нејонизујућег зрачења спроводиће се у складу са одредбама:

- Закона о заштити од нејонизујућег зрачења („Сл. гласник РС”, бр. 36/09);
- Правилника о границама излагања нејонизујућим зрачењима („Сл. гласник РС”, бр. 16/25);

У циљу заштите од нејонизујућег зрачења предвиђена је кроз мере планирања и организације простора:

- примена средстава и опреме за заштиту од нејонизујућих зрачења.
- контрола степена излагања нејонизујућем зрачењу у животној средини и контрола спроведених мера заштите од нејонизујућих зрачења.
- систематско испитивање и праћење нивоа нејонизујућих зрачења у животној средини.
- обезбеђивање организационих, техничких, финансијских и других услова за спровођење заштите од нејонизујућих зрачења.
- означавање извора нејонизујућих зрачења од посебног интереса и зоне опасног зрачења.
- информисање становништва о мерама заштите и обавештавање о степену изложености нејонизујућим зрачењима у животној средини.
- за објекте трафостаница и преносне мреже који представљају изворе нејонизујућег зрачења нискофреквентног електромагнетног поља од посебног интереса, као и изворе високофреквентног електромагнетног поља треба обезбедити да у зонама повећане осетљивости буду испоштована базична ограничења изложености становништва, електричним, магнетским и електромагнетским пољима, према Правилнику о границама излагања нејонизујућим зрачењима.

Посебне мере заштите

Посебне мере заштите односе се пре свега на мере које се примењују у случају удеса, појаве земљотреса, мере заштите културно историјског наслеђа, пожара и сл.

Мере које се предузимају у акцидентним ситуацијама

Мере које се предузимају у акцидентним ситуацијама морају да испоштују одредбе Закона о заштити од пожара („Сл. Гласник РС“, бр. 11/09, 20/15, 87/18 и 87/18 – др. закон), Закона о запаљивим и горивим течностима и запаљивим гасовима („Сл. Гласник РС“, бр. 54/2015) и правилника и стандарда који ближе регулишу изградњу објеката којима се морају обезбедити основни захтеви заштите од пожара тако да се у случају пожара:

- очува носивост конструкције током одређеног времена;
- спречи ширење ватре и дима унутар објекта;
- спречи ширење ватре на суседне објекте;
- омогући сигурна и безбедна евакуација људи, односно њихово спасавање.

Ради заштите од пожара објекти морају бити реализовани према одговарајућим техничким противпожарним прописима, стандардима и нормативима:

- Објекти морају бити реализовани у складу са Законом о заштити од пожара („Сл. Гласник РС“, бр. 11/09, 20/15, 87/18 и 87/18 – др. закон);
- Објекти морају имати одговарајућу хидрантску мрежу која се по протоку и притиску воде у мрежи планира и пројектује према Правилнику о техничким нормативима за инсталације хидрантске мреже за гашење пожара („Сл. гласник РС“, бр. 3/18);
- Објектима мора бити обезбеђен приступни пут за ватрогасна возила, сходно Правилнику о техничким нормативима за приступне путеве, окретнице, уређене платое за ватрогасна возила у близини објеката повећаног ризика од пожара („Сл. лист СРЈ“, бр. 8/95), по коме најудаљенија тачка коловоза није даља од 25м од габарита објекта;
- Објекти морају бити реализовани у складу са Правилником о техничким нормативима за заштиту високих објеката од пожара („Сл. Гласник РС“, бр. 80/15, 67/17 и 103/18), Правилником о техничким нормативима за електричне инсталације ниског напона („Сл. лист СФРЈ“, бр. 53/88, 54/88 – исправка, „Сл. лист СРЈ“, бр. 28/95) и Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења („Сл. лист СРЈ“, бр. 11/96).

У циљу прилагођавања просторног решења потребама заштите од елементарних непогода, пожара и потреба значајних за одбрану укупна реализација односно планирана изградња мора бити извршена уз примену одговарајућих просторних и грађевинско - техничких решења у складу са законском регулативом из те области.

Ради заштите од потреса новопланиране садржаје реализовати у складу са Правилником о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима („Сл. лист СФРЈ“, бр. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90).

У поступку спровођења плана обавезна је примена свих прописа, смерница и стручних искуства, као и:

- Уредбе о организовању и функционисању цивилне заштите („Сл. гласник РС“, бр. 21/92).
- Закон о одбрани („Сл. гласник РС“, бр.116/07, 88/09, 88/09 – др. закон, 104/09 – др. закон, 10/15 и 36/18).
- Одлука о врстама инвестиционих објеката и просторних и урбанистичких планова од значаја за одбрану („Сл. гласник РС“, бр. 85/15) утврђује који су објекти од значаја за одбрану.
- Уредбом о организовању и функционисању цивилне заштите („Сл. гласник РС“, бр. 21/92) .

Градови и насеља у Републици Србији класификовани су кроз четири степена угрожености. За сваки степен утврђене су одговарајуће мере, услови и режими заштите.

Мере за заштиту културних добара

За потребе израде предметног плана прибављени су услови Завода за заштиту споменика културе Ваљево.

Према условима Завода, у обухвату плана је присутно једно непокретно културна добра, више археолошких локалитета, као и објекти од значаја.

Утврђено непокретно културно добро

Утврђено непокретно културно добро на подручју у обухвату овог плана је Црква Светог Архангела Михаила у Јабучју. Црква је утврђена као споменик културе и налази се на кат. парц. бр. 3887, ко. Јабучје, док заштићену околину споменика чине кат. парц. бр. 3886, 3887, 3889, све ко. Јабучје.

Црква Светог Архангела Михаила у Јабучју је изграђена на благом узвишењу северно од центра села, на месту где је 1826. године, сеоски старешина Јован Велимировић - Шаренац подигао цркву брвнару. Изнад улазних врата цркве налази се узидана мермерна плоча из које сазнајемо да је богомоља подигнута 1844. године за време владавине кнеза Александра Карађорђевића. Црква је служила мештанима села Јабучја, Лајковца, Стубленице и Паљува. Црква је у облику издуженог правоугаоника са пространом, споља и изнутра, полукружном олтарском апсидом. Са северне и јужне стране из равни зидова излазе плитке правоугаоне певничке апсиде. Западна фасада завршена је забатом. На њој се истиче лучно засведени портал, чије су стране оивичене правилно тесаним каменим блоковима, а архиволта је профилисана. У врху лука је оштећен рељеф са српским двоглавим орлом. Сличног облика и нешто мање величине је портал на северном фасадном зиду. Релативно високи фасадни зидови се завршавају наглашеним кровним хоризонталним венцем, испод кога, дуж целе грађевине, је низ плитких спелих arkada. Седам мањих лучно засведених прозорских отвора осветљавају унутрашњост храма. Грађевина је зидана каменим блоковима, као и надгробним плочама са оближњег гробља, а малтерисана кречним малтером и обојена у окер жуту боју. На јужном зиду певнице, остављена је да се види узидана надгробна плоча са натписом који говори да је она била надгробни белег јереја Илије Мијатовића из села Паљува, који је умро 1818. године. Испод старог текста је новији који не говори да је ову плочу пронашао свештеник М. Ђ. Тачић 1829. године. Грађевина нема куполу, а кров је вишеводан и покривен је бибер црепом. Засведена лажним дрвеним сводом, док су на поду, који је јако оштећен, керамичке плочице, новијег датума. На северним вратима налази се плоча са угравираним натписом. „ОВА ВРАТА ЈАБУЧКОЈ ЦРКВИ ПОКЛАЊА МИЛАН ТАШИЋ 1846. ГОДИНЕ“. Унутрашњи зидови су малтерисани и окречени, без сликарске декорације. Свод је обојен тамно браон и украшен бледим и тамнијим шестокраким звездама, док лукови имају и исликане крстове. Иконостас цркве потиче из 1848. године и осликао га је Никола Јанковић, зограф из Охрида, о чему сведочи запис на икони Васкрсења из гроба у врху иконостаса. Простире се у четири зоне. Иконе су рађене на дрвету преко грундираног и препарираног платна. Техника рада је темпера. Одликују се веома снажним цртежом и контрастним чистим колоритом. Моделација фигура је успешна. По стилу израде везују се за поствизантијске тенденције са барокним елементима. Иконостасна преграда припада типу високих иконостаса са укупно 30 икона. Сем царских двери, које имају дуборезну флоралну декорацију налепљену на дрвени носилац, других украса на прегради нема.

Мере заштите споменика културе:

1) очување изворног изгледа спољашње архитектуре, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала и функционалних карактеристика;

- 2) ажурирано праћење стања и одржавања конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација у споменику културе;
- 3) вођење електро и ТТ водова подземним путем;
- 4) забрана постављања прикључних кутија и ормара на спољашњим површинама споменика културе;
- 5) забрана изградње трафо станица или других објеката који нису у функцији непокретног културног добра.

Мере заштите заштићене околине споменика културе:

- 1) забрана градње и постављање трајних и привремених објеката који својом наменом, волуменом, габаритом по висини или облику могу угрожити или деградирати споменик културе или његову заштићену околину;
- 2) забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе;
- 3) забрана постављања покретних тезги, киоска и других привремених објеката унутар заштићене околине;
- 4) забрана радова који могу угрожити статичку безбедност споменика културе;
- 5) забрана извођења радова којима се врши промена облика или намене терена;
- 6) забрана постављања далековода, ваздушних електро и ТТ водова преко заштићених парцела, њихово вођење извршити подземним каналима, уз враћање терена у првобитно стање;
- 7) урбанистичко и комунално уређење, хортикултурно опремање, неговање декоративне флоре и редовно одржавање простора заштићене околине у функцији споменика културе.

Археолошки локалитети:

ид. бр.	39
назив	Дабинац, Зовљак
место	Јабучје
општина	Лајковац
Х координата	0
У координата	0
тип рељефа	алувијална раван
надморска висина	95
класа локалитета	дислоцирани налаз
врста локалитета	некропола са
површина локалитета	10
континуитет налаза	три зоне
датовање	2 не
културна припадност	провинцијска
период	рано царство
вишеслојни локалитет	
напомена	Остава из Јабучја, Надгробни споменици, жртвеници у Шљунку поред Колубаре

ид. бр.	40
назив	Село
место	Јабучје
општина	Лајковац
Х координата	0
У координата	0
тип рељефа	Друга речна тераса
надморска висина	125
класа локалитета	Рурална насеобина
врста локалитета	Неопредељен
површина локалитета	0,4
континуитет налаза	Једна зона
датовање	4
културна припадност	Провинцијска
период	Позна антика

вишеслојни локалитет	
напомена	<i>Кружна камена конструкција пречника око 15 т. Удаљен око 800 т од Дабинца.</i>

ид. бр.	41
назив	<i>Остењак</i>
место	<i>Јабучје</i>
општина	<i>Лајковац</i>
X координата	0
Y координата	0
тип рељефа	<i>Врх брда</i>
надморска висина	122
класа локалитета	<i>Војна инфраструктура</i>
врста локалитета	<i>Неопредељен</i>
површина локалитета	1,5
континуитет налаза	<i>Једна зона</i>
датовање	<i>Неопредељен</i>
културна припадност	<i>Провинцијска</i>
период	<i>Позна антика</i>
вишеслојни локалитет	
напомена	<i>Остаци са римским траговима и српским средњовековним гробљем у близини старог каменолома</i>

ид. бр.	348
назив	<i>Дабиновац</i>
место	<i>Јабучје</i>
општина	<i>Лајковац</i>
X координата	0
Y координата	0
тип рељефа	<i>Прва речна тераса</i>
надморска висина	110
класа локалитета	<i>Рурална насеобина</i>
врста локалитета	<i>Вила рустика</i>
површина локалитета	1,5
континуитет налаза	<i>Једна зона</i>
датовање	<i>Нн</i>
културна припадност	<i>Провинцијска</i>
период	<i>Позна антика</i>
вишеслојни локалитет	
напомена	

ид. бр.	1053
назив	<i>Требеж</i>
место	<i>Јабучје</i>
општина	<i>Лајковац</i>
X координата	0
Y координата	0
тип рељефа	<i>Друга речна тераса</i>
надморска висина	130
класа локалитета	<i>Рурална насеобина</i>
врста локалитета	<i>Неопредељен</i>
површина локалитета	4,4
континуитет налаза	<i>Једна зона</i>
датовање	
културна припадност	<i>Провинцијска</i>
период	<i>праисторија</i>
вишеслојни локалитет	
напомена	

ид. бр.	73
назив	<i>Луке</i>
место	<i>Јабучје - Скобаљ</i>
општина	<i>Лајковац</i>
X координата	0

У координата	0
тип рељефа	Друга речна тераса
надморска висина	120
класа локалитета	Дислоцирани налази
врста локалитета	Фарма
површина локалитета	1
континуитет налаза	Једна зона
датовање	Нн
културна припадност	Провинцијска
период	Позна антика
вишеслојни локалитет	
напомена	

ид. бр.	1057
назив	Црквина
место	Скобаљ
општина	Лајковац
Х координата	0
У координата	0
тип рељефа	Друга речна тераса
надморска висина	114
класа локалитета	црква
врста локалитета	фарма
површина локалитета	1
континуитет налаза	Једна зона
датовање	Средњи век
културна припадност	српска
период	Средњи век
вишеслојни локалитет	
напомена	

ид. бр.	421
назив	Бедо
место	Јабучје
општина	Лајковац
Х координата	0
У координата	0
тип рељефа	Друга речна тераса
надморска висина	130
класа локалитета	рурална насеобина
врста локалитета	вила рустика
површина локалитета	1,5
континуитет налаза	једна зона
датовање	нн
културна припадност	Провинцијска
период	Позна антика
вишеслојни локалитет	
напомена	Групни налаз пољопривредног алата из позноантичког периода

Опште мере техничке заштите

Археолошки локалитети представљају материјално културно наслеђе у државној својини, које ужива заштиту утврђену Законом.

Заштита археолошких локалитета (евидентираних и неевидентираних) односно археолошког подручја је трајна.

Археолошки локалитети се не смеју уништавати и на њима вршити неовлашћена прекопавања, ископавања и дубока заоравања (преко 30 см дубине).

Забрањено је вађење и одвожење камена и земље са археолошких локалитета.

Забрањено је привремено или трајно депоновање земље, камена, смећа и јаловине на и у близини археолошких локалитета.

Локације за истражне радове (истражно раскопавање, истражно бушење са језгровањем са пратећим опробавањем) истражне раскопе, извођење истражног бушења

и било која друга раскопавања терена не могу бити у границама археолошких локалитета.

Није дозвољено пројектовање и извођење теренских радова (истражних бушења, израде истражних раскопа, узорковање земљишта) у границама археолошких локалитета и њиховој непосредној околини пре него што буду изведена геофизичка снимања и археолошка прекопавања и истраживања локалитета који се налазе у границама експлоатационог поља.

Није дозвољено пројектовање и извођење геолошких радова (бушотина, раскопа, узорковања) нити било којих других земљаних или грађевинских радова у широј зони археолошких локалитета назначених на карти без археолошког надзора односно присуства археолога на терену.

Уколико се накнадно открију археолошки предмети и локалитети исти се не смеју уништавати и на њима вршити неовлашћена прекопавања, ископавања и дубока преоравања.

Уколико се током грађевинских, геолошких и других радова којима се раскопава терен открију археолошка налазишта или археолошки предмети, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове и обавести надлежни Завод за заштиту споменика културе и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети, те да се сачува на месту и у положају у коме је откривен.

У случају трајног уништавања или нарушавања археолошког локалитета због инвестиционих радова, спроводи се заштитно ископавање о трошку инвеститора.

Инвеститор радова је дужан да обезбеди средства за истраживања, заштиту, чување, публиковање и излагање добра које се открије приликом извођења радова - до предаје добра на чување надлежној установи заштите.

Објекти од значаја:

- 1) Кућа Бугарчића, Јабучје, општина Лајковац
- 2) Окућница породице Поповић, Јабучје
- 3) Кафана породице Поповић, Јабучје
- 4) Конак Мијата Бајића, Јабучје
- 5) Зграда старе железничке станице, Јабучје

Овој категорији припадају објекти који поседују амбијенталне или архитектонско-урбанистичке вредности, али не задовољавају критеријуме за утврђивање за непокретно културно добро. Када се врше интервенције на овим објектима, Завод за заштиту споменика културе Ваљево ће, по потреби, сарађивати и достављати своје саветодавно мишљење које за ове објекте нема обавезну примену, ни правни основ у закону.

8. ПРИКАЗ МОГУЋИХ ЗНАЧАЈНИХ ПРЕКОГРАНИЧНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину Плана генералне регулације за насељено место Јабучје нису обухваћена питања и проблеми везани за прекогранични утицај на животну средину, јер могући негативни утицаји на животну средину, када је у питању просторна димензија, нису прекограничне природе.

9. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Стратешка процена утицаја на животну средину Плана генералне регулације за насељено место Јабучје урађена је у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја („Сл. Гласник РС“ бр. 94/24).

Имајући у виду да План генералне регулације прописује израду Планова детаљне регулације, за потребе израде ових планова, обавезно је спровођење поступка одлучивања о потреби израде стратешке процене утицаја на животну средину, посебно за осетљиве намене попут оних обухваћених наведеним ПДР-овима.

Приликом градње планираних појединачних садржаја, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину („Сл. Гласник РС“ бр. 94/24) и подзаконским актима Уредбом о утврђивању листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Сл. Гласник РС“ бр. 114/08), потребно је поднети Захтев за одлучивање о потреби процене утицаја на животну средину, чија је садржина дефинисана Правилником о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину („Сл. Гласник РС“ бр. 69/05).

10. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА

Успостављање ефикасног мониторинга предуслов је остваривања циљева плана у области заштите природе и животне средине, односно циљева СПУ и представља један од основних приоритета имплементације Плана. Према Закону о заштити животне средине, Влада доноси програм мониторинга на основу посебних закона за период од две године за територију Републике Србије, а јединица локалне самоуправе, односно општина, доноси програм праћења стања животне средине на својој територији, који мора бити усклађен са претходно наведеним програмом Владе.

Законом о стратешкој процени утврђена је обавеза дефинисања програма праћења стања животне средине у току спровођења плана или програма за који се Стратешка процена ради. Законом је прописан и садржај програма мониторинга који, нарочито, садржи:

- 1) опис циљева плана и програма;
- 2) индикаторе за праћење стања животне средине;
- 3) права и обавезе надлежних органа;
- 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја;
- 5) друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма.

При томе, дата је могућност да овај програм може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине. Такође, мониторинг би требало да обезбеди информације о квалитету постојећег извештаја које се могу користити за израду будућег извештаја о стању квалитета животне средине.

1) Опис циљева плана

Опис циљева Плана, општих и посебних, детаљније је наведен у поглављу I СПУ, па ће се више пажње посветити циљевима Програма праћења стања животне средине.

Основни циљ формирања мониторинг система је да се обезбеди, поред осталог, правовремено реаговање и упозорење на могуће негативне процесе и акцидентне ситуације, као и потпунији увид у стање елемената животне средине и утврђивање потреба за предузимање мера заштите у зависности од степена угрожености и врсте загађења. Потребно је обезбедити континуирано праћење стања квалитета животне средине и активности на подручју Плана генералне регулације чиме се ствара могућност за њеним рационалним управљањем. Кључни циљ у овом случају је заштита животне средине уз стварање претпоставки за одрживи социо-економски развој простора који блиско контактира простор интензивних рударско-енергетских активности. У корелацији са наведеном констатацијом кључне области мониторинга су: вода, ваздух, земљиште, емисије, бука и природне вредности (кроз биодиверзитет, геонаслеђе, предео, шуме), али и социо-економски аспекти одрживог развоја.

Према Закону о заштити животне средине, Република, односно јединица локалне самоуправе, у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине у складу са овим и посебним законима. Према члану 69. наведеног Закона, циљеви Програма праћења стања животне средине били би:

- обезбеђење мониторинга,
- дефинисање садржине и начина вршења мониторинга,
- одређивање овлашћених организација за обављање мониторинга,
- дефинисање мониторинга загађивача,
- успостављање информационог система и дефинисање начина достављања података у циљу вођења интегралног катастра загађивача, и
- увођење обавезе извештавања о стању животне средине према прописаном садржају извештаја о стању животне средине.

2) Индикатори за праћење стања животне средине

Мониторинг стања животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине које обухвата праћење природних фактора, односно промена стања и карактеристика животне средине. Све наведене параметре потребно је пратити у односу на индикаторе дате према рецепторима животне средине који су дефинисани и презентовани у табели 3, и у складу са Правлником о националној листи индикатора заштите животне средине.

Према Закону о заштити животне средине, *квалитет животне средине* се дефинише као скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот, а као стање животне средине које се исказује физичким, хемијским, биолошким, естетским и другим индикаторима. У Србији се најчешће индикаторима називају подаци који се односе на квалитет ваздуха, воде и земљишта. Међутим, савремени приступ Европске агенције за животну средину (European Environmental Agency, EEA) заснива се на комплекснијем DPSIR (driving force-pressure-state-impact-response) концепту, који узима у обзир све феномене у узрочно-последичном ланцу, укључујући и реаговање на незадовољавајућа стања. Овај концепт подразумева активни однос према променама у животној средини укључујући и друштвено-економске аспекте, који су често покретачка снага (driving force) промена. На овај начин чисто *еколошки индикатори* се укључују у систем индикатора *одрживог развоја*. Наведени концепт је у основи коришћен у фази формулисања циљева стратешке процене утицаја и индикатора, као средства за праћење прогреса у остваривању циљева плана и Стратешке процене. Према томе, индикатори приказани у табели 3 користе се за праћење остваривања циљева стратешке процене, односно стања животне средине у току спровођења Плана генералне регулације.

Поред наведеног, посебно је важно праћење имплементације планских мера заштите дефинисаних у оквиру СПУ.

Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Основни документ за мониторинг квалитета вода је Годишњи програм мониторинга квалитета вода који се на основу члана 108. и 109. Закона о водама ("Сл. гласник РС", 30/10, 93/12, 101/16, 95/18, 95/18-др.закон), утврђује уредбом Владе на почетку календарске године за текућу годину. Програм реализује Републички хидрометеоролошки завод и Агенција за заштиту животне средине. Мониторинг обухвата: за површинске воде – запремину, водостаје и протицаје до степена значајног за еколошки и квалитативни статус и еколошки потенцијал, као и параметре еколошког и хемијског статуса и еколошког потенцијала; за подземне воде – нивое и контролу хемијског и квантитативног статуса. Мониторинг водних објеката који служе водоснабдевању становништва врше територијално надлежни заводи за заштиту здравља (на нивоу јединица локалне самоуправе, где постоји), а обим и врста тог мониторинга прилагођавају се динамици реализације планских решења у домену обезбеђења комуналних потреба водоснабдевања.

Мерење и испитивање врши републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове, а према годишњем програму који доноси Министарство пољопривреде и заштите животне средине (на основу члана 78. Закона о водама).

На основу члана 74. Закона о водама, јавно предузеће, односно друго правно лице које обавља послове снабдевања водом, дужно је да постави уређаје и обезбеди стално и систематско регистровање количине воде и испитивање квалитета воде на водозахвату, предузима мере за обезбеђење здравствене исправности воде за пиће и одржавање хигијене у објекту, предузима мере за обезбеђење техничке исправности уређаја.

Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

Основе мониторинга земљишта намењеног пољопривредној производњи постављене су Законом о пољопривредном земљишту ("Службени гласник РС" бр. 62/06, 65/08-др. закон, 41/09, 12/15, 80/17, 95/18-други закон) и односе се на испитивање количина опасних и штетних материја у том земљишту и води за наводњавање, а према програму који доноси Министар надлежан за послове пољопривреде. То испитивање могу обављати стручно и технички оспособљена и од стране надлежног министарства овлашћена правна лица (предузећа, привредна друштва и др.). Министар, такође, прописује дозвољене количине опасних и штетних материја и метод њиховог испитивања.

Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта и количине унетог минералног ђубрива и пестицида врши се по потреби, а најмање једном у пет година. Те послове може обављати регистровано, овлашћено и оспособљено правно лице, а трошкове сноси власник, односно корисник земљишта. Уз извештај о обављеним испитивањима обавезно се даје препорука о врсти ђубрива које треба користити и најбољим начинима побољшања хемијских и биолошких својстава земљишта.

Заштита пољопривредног земљишта, као и мониторинг његовог стања обавезан су елемент пољопривредних основа, чији су садржај, начин израде и доношења регулисани члановима 5. до 14. Закона о пољопривредном земљишту. Истим законом предвиђено је спровођење Стратешке процене пољопривредних основа.

Праћење стања тла у односу на ерозионе процесе, посебно спирања и акумулирања материјала дејством воде, значајан је инструмент успешне заштите како пољопривредног, тако шумског и осталог земљишта, што је као експлицитна обавеза уграђено у Закон о пољопривредном земљишту и Закон о шумама и као начелна обавеза у Закон о заштити животне средине. Заштита од штетног дејства ерозије и бујица дефинисана је и одредбама члана 61. и 62. Закона о водама.

Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Проучавање и праћење квалитета ваздуха има за циљ контролу и утврђивање степена загађености ваздуха, као и утврђивања тренда загађења како би се правовремено деловало ка смањењу садржаја штетних супстанци до нивоа који неће битно утицати на квалитет животне средине (ваздуха, земљишта, вода).

Праћење квалитета ваздуха врши се на основу података добијених са државне и локалне мреже мерних станица, као и са мерних станица Агенције за заштиту животне средине. Мерна места за праћење квалитета ваздуха на подручју Плана (по потреби) одређује јединица локалне самоуправе – општина Лајковац. Носиоци Пројеката – Оператери у обавези су да врше праћење емисије загађујућих материја у ваздуху.

Контрола квалитета ваздуха се остварује системским мерењем концентрација загађујућих материја у ваздуху, праћењем и истраживањем утицаја квалитета ваздуха на животну средину и извештавањем о резултатима мерења, праћења и истраживања. Законом о заштити ваздуха („Сл. гласник РС“ бр. 36/09, 10/13 и 26/21-др. закон) и Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Сл. гласник РС“, бр.11/10, 75/10 и 63/13), Уредбом о утврђивању Листе категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2022.годину („Сл.гласник РС“ бр. 93/23), дате су смернице истраживања, праћења и утврђивања општег стања загађености ваздуха у насељеним местима и ненасељеним подручјима. На основу обављених анализа утврђује се стање и трендови на основу којих се предузимају одговарајуће мере заштите ваздуха.

Мониторинг емисије

Већина дискутованих система праћења стања животне средине, у својој методолошкој поставци, заснива се на мерењу и осматрању *квалитета ваздуха и вода*,

односно загађујућих материја у ваздуху и води, не везујући се директно за изворе, односно узрочнике. Међутим, веома је важно, чак и важније од констатације стања - праћење емисије концентрисаних извора загађења.

Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Сл. гласник РС", бр.135/04 и 25/15) утврђује обавезу мониторинга емисије/ефеката на њиховом извору, као саставног дела прибављања интегрисане дозволе за постројења и активности који могу имати негативне последице по животну средину и здравље људи, што је регулисано актима Владе (Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола - "Сл. гласник РС", бр. 84/05), Уредба о садржини програма мера прилагођавања рада постојећег постројења или активности прописаним условима ("Сл. гласник РС", бр. 84/05), Уредба о критеријумима за одређивање најбољих доступних техника, за примену стандарда квалитета, као и за одређивање граничних вредности емисија у интегрисаној дозволи ("Сл. гласник РС", бр. 84/05), односно актом министра надлежног за послове заштите животне средине (Правилник о садржини и начину вођења регистра издатих интегрисаних дозвола - "Сл. гласник РС", бр. 69/05).

Интегрисана дозвола, коју издаје орган надлежан за послове заштите животне средине (на нивоу републике, аутономне покрајине или општине - у зависности од тога који је орган издао одобрење за изградњу) садржи и план мониторинга, који спроводи оператер (правно или физичко лице које управља или контролише постројење и др).

Мониторинг природних вредности

Основни циљ је успостављање система праћења стања биодиверзитета, односно природних станишта и популација дивљих врста флоре, и фауне, превасходно осетљивих станишта и ретких, угрожених врста, али и праћење стања и промена предела и објеката геонаслеђа. Сва наведена надгледања су у директној надлежности Завода за заштиту природе Србије, а на основу средњерочних и годишњих програма заштите природних добара.

Минимумом генералног мониторинга сматра се надгледање природних вредности једном у две године, а појединачне активности на мониторингу се организују према потреби, у случају непредвиђених промена које могу имати значајније негативне ефекте. Мониторинг се спроводи у складу са пропозицијама Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, број 36/09 и 88/10 и исправка 91/10, 14/16, 95/18) и подзаконским актима којима је обезбеђено његово спровођење.

Мониторинг буке

У току градње планираних садржаја, потребно је вршити мерења буке на границама подручја градње и у његовој околини, у непосредном окружењу производних делатности, као и периодично дуж саобраћајница ради превенције утицаја на локалну заједницу и предузимање мера за њено смањење у случају прекорачења прописаних нивоа.

Мониторинг генерисаног нивоа буке потребно је спроводити у складу са одредбама следећих прописа:

- Законом о заштити од буке у животној средини („Службени гласник РС“, број 96/21) и др. подзаконским актима.
- Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Службени гласник РС“, број 75/10);
- Правилником о методологији за одређивање акустичких зона („Службени гласник РС“, број 72/10),
- Правилником о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке („Службени гласник РС“, број 72/10),

- Правилником које мора да испуњава стручна организација за мерење буке, као и о документацији која се подноси уз захтев за добијање овлашћења за мерење буке („Службени гласник РС“, број 72/10),
- Правилником о садржини и методама израде стратешких карата буке и начину њиховог приказивања јавности („Службени гласник РС“, број 80/10),

Подаци о мониторингу буке саставни су део јединственог информационог система животне средине у складу са Законом којим се уређује заштита животне средине.

Мониторинг отпада

Мониторинг отпада вршити у складу са Законом о управљању отпадом („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018 – др. закон и 35/23), Правилником о обрасцу документа о кретању отпада и упутству за његово попуњавање („Службени гласник РС“, бр. 114/13) и Правилником о обрасцу документа о кретању опасног отпада, обрасцу предходног обавештења, начину њиховог достављања и упутству за њихово попуњавање („Службени гласник РС“, бр. 17/2017);

Мониторинг отпада има за циљ контролисање количине произведеног отпада и стања одлагалишта, као и умањење негативних утицаја на животну средину изазваних неадекватним поступањем са отпадом. Мониторинг отпада обухвата утврђивање количине отпада која се одвози на комуналну депонију, као и праћење броја неуређених одлагалишта отпада. Податке о „дивљим депонијама“ систематизовати позиционо (ГПС), фотографски и фактографски (уписаном и електронском облику) у јединствену базу података коју треба периодично ажурирати.

Мониторинг здравља становништва

Како се највећи утицаји на здравље становништва очекују због ширења експлоатационог подручја колубарског лигнитског басена, ради праћења здравственог стања људи потребно је:

- успоставити програм праћења утицаја рударских активности на здравље становништва,
- повезати резултате мониторинга ваздуха, воде, земљишта, буке и вибрација са подацима о изложености становништва,
- посебну пажњу посветити осетљивим групама становника: деци, старијима и особама са постојећим респираторним проблемима,
- резултате мониторинга периодично јавно објављивати.

3) Права и обавезе надлежних органа

Када су питању права и обавезе надлежних органа у вези са праћењем стања животне средине, она произилазе из Закона о заштити животне средине, односно чланова 69-78. овог Закона. Према наведеним члановима, права и обавезе надлежних органа су:

1. Влада доноси програм мониторинга за период од две године,
2. Јединица локалне самоуправе доноси програм мониторинга на својој територији који мора бити у сагласности са програмом Владе,
3. Република и јединица локалне самоуправе обезбеђују финансијска средства за обављање мониторинга,
4. Влада утврђује критеријуме за одређивање броја места и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате,

методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података.

5. Мониторинг може да обавља само овлашћена организација. Министарство прописује ближе услове које мора да испуњава овлашћена организација и одређује овлашћену организацију по претходно прибављеној сагласности министра надлежног за одређену област.

6. Влада утврђује врсте емисије и других појава које су предмет мониторинга загађивача, методологију мерења, узимања узорка, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података,

7. Државни органи, односно организације и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да податке из мониторинга достављају Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин,

8. Влада ближе прописује садржину и начин вођења информационог система, методологију, структуру, заједничке основе, категорије и нивое сакупљања података, као и садржину информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност,

9. Информациони систем води Агенција за заштиту животне средине,

10. Министар по прибављеном мишљењу министра надлежног за послове водопривреде и рударства и енергетике, прописује методологију за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологију за врсте, начине и рокове прикупљања података,

11. Влада једном годишње подноси Народној скупштини извештај о стању животне средине у Републици,

12. Надлежни орган аутономне покрајине, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе дужан је да Агенцији за заштиту животне средине тромесечно доставља податке за израду извештаја Владе и то за прво, друго и треће тромесечје најкасније у року од два месеца по истеку тромесечја, а за последње тромесечје до 31. јануара,

13. Извештаји о стању животне средине објављују се у службеним гласилима Републике и јединице локалне самоуправе.

Државни органи, органи локалне самоуправе и овлашћене и друге организације дужни су да редовно, благовремено, потпуно и објективно, обавештавају јавност о стању животне средине, односно о појавама које се прате у оквиру мониторинга емисије и емисије, као и мерама упозорења или развоју загађења која могу представљати опасност за живот и здравље људи, у складу са Законом о заштити животне средине и другим прописима.

Предузећа и други привредни субјекти-потенцијални извори загађења у обавези су да:

1. надлежном органу доставе податке о стационарном извору загађивања и свакој његовој промени;

2. обезбеде редован мониторинг емисије и да о томе води евиденцију;

3. обезбеде континуална мерења емисије ако за то постоји обавеза самостално, путем аутоматских уређаја за континуално мерење;

4. воде евиденцију о обављеним континуалним мерењима са подацима о мерним местима, резултатима и учесталости мерења и достави податке једном у три месеца и достави мерења на годишњем нивоу у виду годишњег извештаја;

4.1. обезбеде контролна мерења емисије преко овлашћених организација, ако мерења емисије не обавља самостално;

5. обезбеде прописана повремена мерења емисије, преко овлашћеног (акредитованог) правног лица два пута годишње уколико не врши континуални мониторинг, а податке достави надлежном органу;

6. испитују квалитет отпадних вода пре и после пречишћавања, да обезбеде редовно функционисање уређаја за пречишћавање отпадних вода и да воде дневник њиховог рада;

7. врше испитивање количине опасних и штетних материја у земљишту уколико постоји могућност загађења земљишта;
8. урачунавају трошкова заштите животне средине у оквиру инвестиционих и производних трошкова;

За успешно спровођење Програма праћења стања животне средине, полазећи од сложености вертикалне (републички – покрајински – општински) и хоризонталне (локална самоуправа – општина) хијерархије надлежних органа и јавних предузећа, неопходно је у оквиру општинских управа формирати посебан орган који би био задужен за координацију, планирање, програмирање, надзор и реаговање у вези са изазовима заштите животне средине.

11. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Главна намена стратешке процене утицаја на животну средину је да олакша благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на нивоу стратешког доношења одлука о плановима и програмима уважавајући принципе одрживог развоја. Стратешка процена је добила на значају доношењем EU Directive 2001/42/ЕС о процени еколошких ефеката планова и програма, а у Србији доношењем Закона о стратешкој процени.

Будући да су досадашња искуства недовољна у примени стратешке процене, предстоји решавање бројних проблема. У досадашњој пракси стратешке процене планова присутна су два приступа:

(1) технички: који представља проширење методологије процене утицаја пројеката на планове и програме, где није проблем применити принципе за EIA, и

(2) планерски: који захтева битно другачију методологију из следећих разлога:

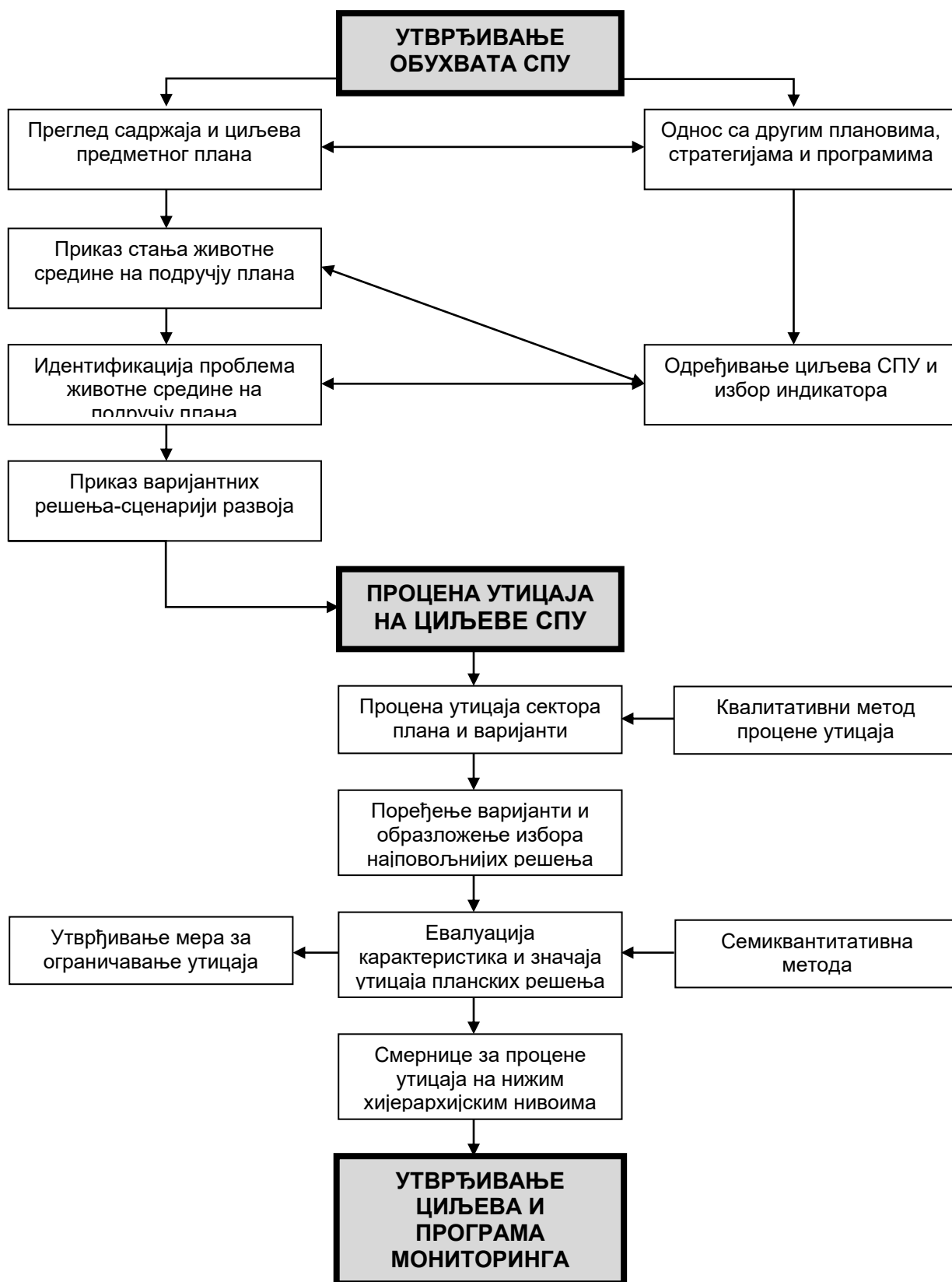
- Планови су знатно сложенији од пројеката, баве се стратешким питањима и имају мање детаљних информација о животној средини,
- Планови се заснивају на концепту одрживог развоја и у већој мери поред еколошких обухватају друштвена и економска питања,
- Због комплексности структура и процеса, као и кумулативних ефеката у планском подручју нису применљиве софистициране симулационе математичке методе,
- При доношењу одлука већи је утицај заинтересованих страна и нарочито јавности, због чега примењене методе и резултати процене морају бити разумљиви учесницима процеса процене.

Због наведених разлога у пракси стратешке процене користе се најчешће експертске методе као што су: контролне листе и упитници, матрице, мултикритеријална анализа, просторна анализа, SWOT анализа, Делфи метода, оцењивање еколошког капацитета, анализа ланца узрочно – последичних веза, процена повредивости, процена ризика и др. Као резултанта примене било које методе појављују се матрице којима се испитују промене које би изазвала имплементација плана и изабраних варијанти (укључујући и ону да се план не примени). Матрице се формирају успостављањем односа између циљева плана, планских решења и циљева стратешке процене са одговарајућим индикаторима.

Овде је примењена методологија процене која је развијана и допуњавана у последњих 15 година и која је углавном у сагласности са новијим приступима и упутствима за израду стратешке процене у Европској Унији. Специфичности конкретних услова који се односе на предметно истраживање огледају се у чињеницама, да се оно ради као стратешка процена утицаја на животну средину са циљем да се истраже циљеви плана и дефинишу карактеристике могућих негативних утицаја и оцене планске мере за довођење негативних утицаја у границе прихватљивости. Садржај стратешке процене утицаја на животну средину, а донекле и основни методолошки приступ дефинисани су Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. Специфичности конкретног плана, као и специфичности постојећег стања животне средине на конкретном простору, условили су да се садржај стратешке процене у одређеној мери модификује и прилагоди основним карактеристикама плана, али да обухвати све потребне сегменте дефинисане Законом.

Што се тиче методологије, у изради овог документа коришћена је методологија за евалуацију и примењен је метод вишекритеријумске експертске евалуације. Као основа за развој овог метода послужиле су методе које су потврдиле своју вредност у земљама Европске уније. Примењена методологија заснована је на квалитативном вредновању животне средине у подручју плана, непосредном и ширем окружењу, као основе за валоризацију простора за даљи одрживи развој.

У смислу општих методолошких начела, стратешка процена утицаја је урађена тако што су претходно дефинисани: полазни програмски елементи (садржај и циљ плана), положај полазне основе, постојеће стање животне средине.

Битан део истраживања је посвећен:

- процени постојећег стања, на основу кога се могу дати еколошке смернице за планирање,
- квалитативном одређивању могућих утицаја планираних активности на основне чиниоце животне средине који су послужили и као основни индикатори у овом истраживању,
- анализи планских решења на основу којих се дефинишу еколошке смернице за спровођење плана и имплементацију, тј. за утврђивање еколошке валоризације простора за даљи развој.

Непостојање јединствене методологије за израду ове врсте процене утицаја је захтевао посебан напор како би се извршила анализа, процена и вредновање планских решења у контексту заштите животне средине и применио модел адекватан изради стратешког документа за заштиту животне средине.

Поред тога, значајан проблем представљала је чињеница да за конкретан обухват, у нашим условима, не постоји информациони систем за све елементе животне средине, као ни систем показатеља (индикатора) за оцену стања животне средине примереним процесу планирања.

Слична је ситуација и са критеријумима за вредновање изабраних показатеља. Из тог разлога је опредељење било за избором индикатора из основног сета индикатора одрживог развоја УН, који су засновани на принципу идентификовања "узрока" и "последица" негативних промена у простору, на основу чега се дефинише "одговор" којим треба минимизирати негативне последице на начин да капацитет простора не буде оптерећен.

За израду Извештаја коришћени су прикупљени расположиви подаци о стању животне средине, услови надлежних институција и планска документа вишег реда чији је предмет обраде планирани простор.

12. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Саставни део поступка стратешке процене су консултације са заинтересованим органима и организацијама и са становништвом подручја за који се ради план и стратешка процена, а у циљу обезбеђивања ефикасне заштите животне средине и одрживог развоја планског подручја.

Чланом 26 Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинише се учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење о Извештају о стратешкој процени утицаја на животну средину у року од 30 дана. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана обезбеђује учешће јавности у разматрању извештаја о стратешкој процени. Орган надлежан за припрему плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину Извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана. Због значаја могућих утицаја предметног плана на животну средину, нарочито је важно адекватно и транспарентно укључивање заинтересованих страна (инвеститора, надлежних државних органа, локалних управа, невладиних организација и становништва) у процес доношења одлука по питањима заштите животне средине. Учешће надлежних органа и организација обезбеђује се писаним путем и путем презентација и консултација у свим фазама израде и разматрања стратешке процене. Учешће заинтересоване јавности и невладиних организација обезбеђује се путем средстава јавног информисања и у оквиру јавног излагања Плана.

Орган надлежан за припрему плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о СПУ, као и мишљења изјављених у току јавног увида и јавне расправе. Извештај о СПУ доставља се заједно са извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. На основу члана 23 по добијању ових извештаја орган надлежан за послове заштите животне средине образује стручну комисију ради оцене извештаја остратешкој процени.

На основу оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање.

13. ЗАКЉУЧАК СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

Стратешка процена утицаја на животну средину је процес који треба да интегрише циљеве и принципе одрживог развоја у плановима, уважавајући при томе потребу да се избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину и на здравље и добробит становништва.

Значај стратешке процене утицаја на животну средину, поред осталог, огледа се у томе што:

- се заснива на начелима одрживог развоја, предострожности, интегралности и учешћа јавности,
- обрађује питања и утицаје ширег значаја, који се не могу поделити на пројекте,
- утврђује одговарајући контекст за процену утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују детаљније истраживање.

Стратешком проценом утицаја за Плана генералне регулације за насељено место Јабучје, анализирано је постојеће стање животне средине у оквиру планског подручја, значај и карактеристике Плана, карактеристике утицаја планираних садржаја и друга питања и проблеми заштите животне средине у складу са критеријумима за одређивање могућих значајних утицаја Плана на животну средину. У том процесу доминантно је примењен планерски приступ који сагледава трендове и сценарије развоја, а не бави се појединачним пројектима и објектима што је карактеристично за техничко-технолошки приступ, односно израду процена утицаја за појединачне пројекте.

Концепцијски је примењен интегрални метод који се базирао на интеграцији циљева стратешке процене у планска решења у самом планском процесу који је, иначе, подразумевао паралелну израду оба планска документа. Управо је у том делу и остварен најзначајнији допринос стратешке процене, а то је да План садржи све елементе одрживости са фокусом на аспект заштите животне средине.

Примењени методолошки приступ СПУ базиран је на дефинисању циљева и индикатора одрживог развоја и вешекритеријумској квалитативној евалуацији планских решења у односу на дефинисане циљеве СПУ. У том контексту посебно је значајно нагласити да је СПУ најзначајнији инструмент у реализацији начела и циљева одрживог развоја у процесу планирања. То значи да се СПУ није бавила искључиво заштитом животне средине (мада је генерално фаворизовала), већ и социо-економским аспектом развоја, па су и сами циљеви СПУ дефинисани у том контексту.

У оквиру СПУ избор индикатора је извршен према Правилнику о националној листи индикатора заштите животне средине („Сл. гласник РС“, бр. 37/11), која садржи општи опис индикатора и индикаторе тематских целина разврстане на тематска подручја. Овај сет индикатора, који представља оквир за интегралну процену животне средине у Србији, заснован је на концепту «покретачки фактори-притисци-стање-утицаји-реакције друштва». Узајамно дејство људи и животне средине, однос између узрока и последица проблема приказан је кроз DPSIR framework – теоријско методолошку основу развијену од стране Европске агенције за животну средину, како би се описало узајамно дејство људи и природе, показујући узроке (покретаче), последице (притиске), тренутно стање, утицаје на окружење и друштвене одговоре.

Посебни циљеви заштите животне средине планског подручја утврђују се на основу анализе стања животне средине и значајних питања, проблема, ограничења и потенцијала планског подручја, као и приоритета за решавање еколошких проблема, а у складу са општим циљевима и начелима заштите животне средине. Посебни циљеви Плана генералне регулације односе се на:

1. инфраструктурне системе – развити недостајућу инфраструктуру (нарочито путну, водоснабдевање, одвођење отпадних вода и др),

2. уређење и заштита животне средине – заштитити воду, земљиште, ваздух, смањити буку,
3. управљање отпадом – обезбеђење система прикупљања и одлагања свих врста отпада.

Формиране су матрице у којима је извршена вишекритеријумска евалуација одабраних планских решења у односу на дефинисане циљеве/индикаторе и критеријуме за оцену утицаја. Након тога је извршена процена могућих кумулативних и синергетских ефеката планских решења у односу на области стратешке процене.

На основу процене значаја утицаја, закључује се да спровођење плана не производи стратешки значајне негативне импликације на планском подручју. Поједини негативни утицаји су идентификовани као неминовна последица привредног развоја, а односе се на површинску експлоатацију лежишта минералних сировина Колубарског лигнитског басена, такође, развој туристичких, спортско-рекреативних садржаја, изградњу објеката становања, као и опремање планираних садржаја саобраћајном инфраструктуром. Ови утицаји су ограниченог су карактера и по интензитету и по просторној размери и нису стратешки значајни. Са друге стране, идентификован је читав низ позитивних значајних утицаја плана од којих су најзначајнији:

1) Животна средина

- квалитет вода: очување квалитета вода применом низа планских и техничко-технолошких мера заштите, организовањем планираних садржаја, правилима градње, изградњом инфраструктуре, а посебно санацијом отпадних комуналних и атмосферских вода;
- квалитет земљишта: директно позитиван утицај на земљиште биће у функцији смањене контаминације земљишта контролисаним прикупљањем, одлагањем и третирањем отпада и отпадних вода, применом правила уређења и грађења приликом организовања планираних садржаја, промовисањем одрживе пољопривреде, применом мера заштите пољопривредног и шумског и др;
- квалитет животне средине: заштита природних и предеоних вредности простора и биодиверзитета одговорним поступањем и односом према простору у свим сферама људског деловања.

2) Друштвено-економска питања

- инфраструктура: боља повезаност простора са читавом регијом и централним градским садржајима, организовано водоснабдевање и канализација отпадних вода, очување здравља становништва;
- институције: унапређење институционалне организованости за обављање послова у области заштите животне средине, мониторинга и информисања јавности о питањима од значаја за животну средину и здравље људи;
- здравље становништва: унапређење здравља становништва развојем спортско-рекреативних и туристичких садржаја, бициклистичког и пешачког саобраћаја, организовањем водоснабдевања и одвођења отпадних вода, као и кроз заштиту природних вредности, повећање запослености услед развоја привреде.

У складу са Законом о стратешкој процени (члан 17.) стратешка процена треба да обухвати и процену кумулативних и заједничких природа утицаја. Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних активности у подручју плана.

Кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

Да би позитивни плански утицаји остали у процењеним оквирима који неће оптеретити капацитет простора, а могући негативни ефекти планских решења минимизирати и/или предупредити, дефинисане су планске смернице и мере заштите које је потребно спроводити у циљу спречавања и ограничавања негативних утицаја Плана на животну средину.

Као инструмент за праћење реализације планираних активности и стања животне средине дефинисан је систем праћења стања (мониторинг) за појединачне чиниоце животне средине.

Стратешка процена утицаја Плана на животну средину је важан процес, али и важан документ из следећих разлога:

- простор вреднује са аспекта одрживог развоја – заштите животне средине и економски прихватљивог развоја;
- простор вреднује са аспекта спречавања конфликта и грешака у простору, избегавања непотребних трошкова и самим тим представља инструмент превентивне заштите још у фази израде планског документа;
- даје смернице, мере и услове за еколошко-економски оправдано, одговорно, прихватљиво, развојно, одрживо планирање и управљање простором;
- обрађивачима Плана даје потребне податке, информације о стању и могућностима у простору, потенцијалима и ограничењима, могућим конфликтима и друге важне податке о животној средини;
- даје матрицу са обавезујућим смерницама и мерама, препорукама и условима за ниже хијерархијске нивое;
- прописује нивое процене утицаја за планове – планова детаљне регулације и пројекте (објекте, постројења, технологије, радове и активности у простору);
- даје приказ процене стања према поставкама планираног развоја и даје механизме контроле кроз обавезујуће смернице, мере и услове заштите и унапређења стања животне средине и правила уређења и грађења;
- омогућава да се дугорочним управљањем и контролом реализације планираног развоја могу узети у обзир импликације планских решења на природне вредности, ресурсе и животну средину, природна и културна добра у Плану.

Процена плана са еколошког аспекта је важна за доношење планских одлука на свим нивоима, а нарочито за одлучивање о заштити животне средине, јер:

- дефинише процедуре одлучивања;
- дефинише процедуре за све фазе планирања и све хијерархијске нивое, за реализацију планираних намена и појединачних пројеката;
- дефинише процедуре заштите и мониторинга животне средине.

Стратешка процена Плана интегрише еколошке, социјално-економске и био-физичке сегменте животне средине, повезује, анализира и процењује активности различитих интересних сфера и усмерава План ка решењима која су, пре свега, од интереса за вредности и квалитет животне средине. Анализа и процена потенцијалних утицаја стратешког карактера превентивно делује у смислу спречавања еколошке штете у простору.

На нивоу Плана генералне регулације за насељено место Јабучје, процењени су потенцијални утицаји планираних намена и ефекти на животну средину, укључена је јавност и заинтересоване институције у процес одлучивања, а приликом доношења коначне одлуке биће узети у обзир добијени резултати и укључени у Извештај о Стратешкој процени утицаја плана.

Стратешка процена утицаја је интегрисана у План генералне регулације за насељено место Јабучје, а у циљу заштите природних вредности и животне средине, као и оптимизације управљања простором и ресурсима, како би се планиране намене, објекти и садржаји реализовали на одржив и еколошки прихватљив начин.

14. ЗАКОНСКИ ПРОПИСИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

- Закон о заштити животне средине ("Сл. гласник РС", бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - др. закон и 94/2024 - др. закон).
- Закон о заштити природе ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016, 95/2018 - др. закон и 71/2021).
- Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 94/24);
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 94/24).
- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС”, број 135/04, 25/15 и 109/21).
- Закон о хемикалијама („Службени гласник РС”, број 36/09, 88/10, 92/11, 93/12 и 25/15).
- Закон о биоцидним производима („Службени гласник РС”, број 109/21).
- Закон о управљању отпадом ("Сл. гласник РС", бр. 109/2025).
- Закон о амбалажи и амбалажном отпаду ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009 и 95/2018 - др. закон).
- Закон о заштити ваздуха ("Сл. гласник РС", бр. 51/2025).
- Закон о заштити од буке у животној средини („Службени гласник РС”, број 96/21).
- Закон о водама ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 - др. закон).
- Закон о режиму вода („Службени лист СРЈ”, број 59/98, „Службени гласник РС”, број 101/05- др. закон).
- Закон о пољопривредном земљишту ("Сл. гласник РС", бр. 62/2006, 65/2008 - др. закон, 41/2009, 112/2015, 80/2017 и 95/2018 - др. закон).
- Закон о пољопривреди и руралном развоју ("Сл. гласник РС", бр. 41/2009, 10/2013 - др. закон, 101/2016, 67/2021 - др. закон и 114/2021)
- Закон о здрављу биља („Службени гласник РС”, број 41/09 и 17/19).
- Закон о средствима за заштиту биља („Службени гласник РС”, број 41/09 и 17/19).
- Закон о органској производњи ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010 и 17/2019 - др. закон).
- Закон о добробити животиња („Службени гласник РС”, број 41/09).
- Закон о шумама ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018 - др. закон).
- Закон о енергетици ("Сл. гласник РС", бр. 145/2014, 95/2018 - др. закон, 40/2021, 35/2023-др. закон, 62/2023 и 94/2024).
- Закон о рударству и геолошким истраживањима ("Сл. гласник РС", бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021).
- Закон о просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. („Сл. гласник РС”, бр. 88/10).
- Закон о планирању и изградњи ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021, 62/2023, 91/2025 и 80/2026).
- Закон о заштити становништва од заразних болести ("Сл. гласник РС", бр. 15/2016, 68/2020 и 136/2020).
- Закон о локалној самоуправи ("Сл. гласник РС", бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон, 47/2018 и 111/2021 - др. закон).
- Закон о комуналним делатностима („Службени гласник РС”, бр. 88/11, 104/16, 95/18 и 94/2024).
- Уредба о одређивању активности чије обављање утиче на животну средину („Службени гласник РС”, број 109/09 и 8/10);
- Уредба о критеријумима за одређивање активности које утичу на животну средину и износима накнада („Сл. гласник РС”, бр. 30/24).

- Уредба о садржини и начину вођења информационог система заштите животне средине, методологији, структури, заједничким основама, категоријама и нивоима сакупљања података, као и о садржини информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност („Службени гласник РС”, број 112/09).
 - Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС”, бр. 31/05, 45/05, 22/07, 38/08, 09/10 и 69/11).
 - Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 114/08).
 - Уредба о производима који после употребе постају посебни токови отпада, обрасцу дневне евиденције о количини и врсти произведених и увезених производа и годишњем извештају, начину и роковима достављања годишњег извештаја, обвезницима плаћања накнада, критеријумима за обрачун, висину и начин обрачунавања и плаћања накнаде ("Сл. гласник РС", бр. 54/2010, 86/2011, 15/2012, 41/2013 - др. правилник, 3/2014, 81/2014 - др. правилник, 31/2015 - др. правилник, 44/2016 - др. правилник, 43/2017 - др. правилник, 45/2018 - др. правилник, 67/2018 - др. правилник, 95/2018 - др. закон и 77/2021).
 - Уредба о одлагању отпада на депоније („Сл. РС”, бр. 92/10).
 - Уредба о класификацији вода („Сл. гласник СРС”, број 5/68).
 - Уредба о категоризацији водотока („Сл. гласник СРС”, број 5/68).
 - Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 11/10, 75/10 и 63/13).
 - Уредба о мерењима емисије загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања („Службени гласник РС”, бр. 5/16).
 - Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола ("Службени гласник РС", бр. 84/05),
 - Уредба о садржини програма мера прилагођавања рада постојећег постројења или активности прописаним условима ("Службени гласник РС", бр. 84/05),
 - Уредба о критеријумима за одређивање најбољих доступних техника, за примену стандарда квалитета, као и за одређивање граничних вредности емисија у интегрисаној дозволи ("Службени гласник РС", бр. 84/05), односно актом министра надлежног за послове заштите животне средине.
-
- Правилник о категоризацији заштићених природних добара („Службени гласник РС”, број 30/92);
 - Правилник о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС”, бр. 30/92, 24/94, 17/96);
 - Правилник о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара („Службени гласник РС”, број 81/10).
 - Правилник о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података („Службени гласник РС”, бр. 30/97 и 35/97);
 - Правилник о дозвољеном нивоу буке у животној средини („Службени гласник РС”, бр. 54/92).
 - Правилник о методама мерења буке, садржи и обиму извештаја о мерењу буке („Службени гласник РС”, бр. 72/10).
-
- Правилник о начину и условима за мерење количине и испитивање квалитета отпадних вода и њиховог утицаја на реципијент и садржини извештаја о извршеним мерењима („Службени гласник РС”, бр. 18/24);
 - Правилник о опасним материјама у водама („Службени гласник СРС”, број 31/82);
 - Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање („Сл. гласник РС”, 23/94).
 - Правилник о хигијенској исправности воде за пиће ("Сл. лист СРЈ", бр. 42/98 и 44/99 и "Сл. гласник РС", бр. 28/2019).

- Правилник о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС”, број 92/08);
- Правилник о опасним материјама у водама („Службени гласник РС”, бр. 31/82)
- Правилник о начину уништавања биља за које су наређене мере уништења („Службени лист СРЈ”, број 67/01).
- Правилник о врстама амбалаже за пестициде и ђубрива и о уништавању пестицида и ђубрива („Службени лист СРЈ”, бр. 35/99 и 63/01, „Службени лист СЦГ”, 1/03-Уставна повеља и "Службени гласник РС", број 13/10 - др. правилник)
- Правилник о садржини и начину вођења регистра издатих интегрисаних дозвола – ("Службени гласник РС", бр. 69/05).

- Национална стратегија одрживог развоја, 2008.
- Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара, 2012.
- Национални програм заштите животне средине, 2010.
- Стратегија биолошке разноврсности (биодиверзитетa) Републике Србије за период од 2011. до 2018. године и Акциони план за њено спровођење, 2010.
- Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031. године („Сл. гласник РС“, број 12/22).
- Стратегија за примену Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине – Архуска конвенције, 2011.

- Измена и допуна Просторног плана Општине Лајковац – усаглашавање са одредбама Закона о планирању и изградњи („Службени гласник општине Лајковац”, бр. 15/18 и 8/19);
- Просторни план подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена („Сл. гласник РС”, бр. 107/2017 и 19/2024);
- Извештај о стратешкој процена утицаја Измене и допуне просторног плана општине Лајковац-усаглашавање са одредбама закона о планирању и изградњи на животну средину (2018.год);
- Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја експлоатације колубарско лигнитског басена, на животну средину (август, 2016. год);
- Извештај о стратешкој процени утицаја Измене и допуне просторног плана подручја експлоатације колубарско лигнитског басена, на животну средину (август, 2022. год);
- Програм заштите животне средине општине Лајковац (2015-2024. год),
- Локални план управљања отпадом општине Лајковац за период 2021-2031. године.
- Нацрт Плана генералне регулације за насељено место Јабучје (август, 2026.год).

септембар, 2026.